

บทที่ 3

คุณลักษณะของผู้รายงานหะดีษ

- 3.1 ความหมายของอัลญุรหฺและอัตตะอูดีล
 - 3.1.1 ความหมายของอัลญุรหฺ
 - 3.1.2 ความหมายของอัตตะอูดีล
 - 3.1.3 สิ่งที่จะทำให้พ้นสภาพจากคำนิยาม
- 3.2 การขัดแย้งในการอัลญุรหฺและการอัตตะอูดีล
 - 3.2.1 การขัดแย้งที่มาจากปราชญ์สองคนหรือมากกว่า
 - 3.2.2 การขัดแย้งที่มาจากปราชญ์คนเดียว
- 3.3 เงื่อนไขของการอัลญุรหฺและอัตตะอูดีล
 - 3.3.1 กลุ่มปราชญ์อัลญุรหฺและอัตตะอูดีล
 - 3.3.2 จุดยืนของปราชญ์นักวิจารณ์ผู้รายงาน
- 3.4 ประเภทของคุณลักษณะของผู้รายงานด้านอัตตะอูดีลและอัลญุรหฺ
 - 3.4.1 คุณลักษณะที่เกี่ยวข้องทั้งการมีคุณธรรมและความจำ
 - 3.4.2 คุณลักษณะที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรมเป็นการเฉพาะ
 - 3.4.3 คุณลักษณะที่เกี่ยวข้องกับข้อบกพร่องในด้านความจำเพียงอย่างเดียว
 - 3.4.4 คุณลักษณะที่เกี่ยวข้องกับด้านการมีคุณธรรมและการมีความจำที่ไม่ดี
- 3.5 ศัพท์บัญญัติด้านอัตตะอูดีลและอัลญุรหฺ
 - 3.5.1 ศัพท์ด้านอัตตะอูดีล
 - 3.5.1 ศัพท์ด้านอัลญุรหฺ
- 3.6 ระดับขั้นด้านอัลญุรหฺและอัตตะอูดีล
 - 3.6.1 ระดับขั้นด้านอัลญุรหฺ
 - 3.6.2 การให้ความเป็นธรรมกับผู้รายงานด้านอัตตะอูดีล
- 3.7 ศัพท์บัญญัติด้านการญุรหฺและการตะอูดีลของบรรดาปราชญ์
 - 3.7.1 ศัพท์ด้านอัลญุรหฺและอัตตะอูดีลของอัลฮาฟิซ อิบนุ อัสเศาะลาหฺ
 - 3.7.2 ศัพท์ด้านอัลญุรหฺและอัตตะอูดีลของอัลฮาฟิซ อัชชะซะบียฺ
 - 3.7.3 ศัพท์ด้านอัลญุรหฺและอัตตะอูดีลของอัลฮาฟิซ อัลอิรอกียฺ
 - 3.7.4 ศัพท์ด้านอัลญุรหฺและอัตตะอูดีลของอัลฮาฟิซ อิบนุ หัจญุรฺ อัลอัศเกาะลานียฺ
 - 3.7.5 ศัพท์ด้านอัลญุรหฺและอัตตะอูดีลของอัลฮาฟิซ อัศสะกอวียฺ

อย่างไรก็ตาม การพิจารณาอัลญุรหฺของผู้รายงานหะดีษนั้นก็ต้องพิจารณาอย่างรอบคอบก่อนที่จะนำไปใช้ในการตัดสินหะดีษ

3.1.2 ความหมายของอัตตะฮฺดีล (التعديل)

1) ทางภาษาศาสตร์

อัตตะฮฺดีล หมายถึง การปรับใหม่, การทำให้สิ่งหนึ่งมีน้ำหนักเทียบเท่ากับสิ่งที่คล้ายๆ กัน⁽¹⁾

2) ทางหลักวิชาการ

อัตตะฮฺดีล ทางหลักวิชาการ หมายถึง การบ่งชี้ถึงคุณสมบัติของผู้รายงานที่ครอบคลุมถึงการยอมรับการรายงานของเขา⁽²⁾

ส่วนการยอมรับในที่นี้ครอบคลุมถึง 2 ประการ คือ

1. ผู้ที่การรายงานของเขาได้รับการยอมรับและพิจารณาว่าอยู่ในระดับหะดีษเศาะหีหฺ ลิฆาดิฮฺ

2. ผู้ที่การรายงานของเขาได้รับการยอมรับ และพิจารณาว่าอยู่ในระดับหะสัน ลิฆาดิฮฺ ที่กล่าวมาแล้วนั้น เพราะว่า หะดีษของพวกเขาจะถูกนำมาใช้เป็นหลักฐาน แม้ว่าจะมีความเหลื่อมล้ำกันในด้านของระดับก็ตาม

3. การใช้คำว่า “อัตตะฮฺดีล” (التعديل)

เมื่อปราชญ์หะดีษใช้คำว่า “อัตตะฮฺดีล” ต่อผู้รายงาน ในทางหลักวิชาการมีความหมายเช่นเดียวกับคำว่า “อัตเตายีค” (التوثيق)

ที่มาของคำว่า “อัตตะฮฺดีล” หมายถึง ข้อบ่งชี้ถึงการมีคุณธรรมของผู้รายงาน โดยที่การใช้คำนี้มีความหมายครอบคลุมคำว่า อัตเตายีค⁽³⁾ (التوثيق) ซึ่งหมายถึง ข้อบ่งชี้ถึงการมีคุณธรรม และการมีความจำดีของผู้รายงาน เนื่องด้วยทั้งสองประการนี้เป็นพื้นฐานของการยอมรับการรายงาน หะดีษจากรอวียฺ (ผู้รายงาน) คนนั้น

⁽¹⁾ Fairuz Abadiy 1405 : 385 ; Ibn Manzur n.d. : 11/432 คำว่า “عدل”

⁽²⁾ Abd al-Latif Abd al-Rahman 1405 : 43

⁽³⁾ ลักษณะของอัตเตายีคตามลำดับขั้น คือ เอายัก (أَوْثِقَ) แปลว่า นำเชืออย่างยั้ง ยิกะฮฺยิกะฮฺ (يَكْتَبُ) แปลว่า นำเชือถี่มาก และยิกะฮฺ (يَكْتَبُ) แปลว่า นำเชือถี่

3.1.3 สิ่งที่จะทำให้พ้นสภาพจากคำนิยามของคำว่า อัลดล

1) สิ่งที่จะทำให้พ้นสภาพจากทั้งสองในขณะเดียวกัน

1. การสงสัย (المجه) หมายถึง ผู้ซึ่งไม่ถูกเรียกชื่อของเขา
2. การไม่รู้จักตัวตน (مجهول العين) หมายถึง ผู้ซึ่งหะดีษของเขาถูกรายงานจากเขาเพียงคนเดียว และการรายงานนั้นก็มีได้ทำให้เขาเป็นผู้ที่มีความน่าเชื่อถือ (ยิเกาะฮ)
3. การไม่รู้จักสถานภาพ (مجهول الحال) หมายถึง ผู้ซึ่งหะดีษของเขาถูกรายงานจากเขาสองคนหรือมากกว่า โดยที่การรายงานนั้นมิได้ทำให้เขาเป็นผู้ที่มีความน่าเชื่อถือ (ยิเกาะฮ) จากสิ่งที่กล่าวมาทั้งหมดข้างต้นนั้น เหตุผลก็เนื่องจากว่า เป็นที่รับทราบและรู้ถึงสภาพของพวกเขาในด้านการมีคุณธรรมและด้านการมีความจำดีของพวกเขา

2) สิ่งที่จะทำให้พ้นสภาพจากคำนิยามของอัลดล

1. เป็นการฟิร (الكفر) หมายถึง ผู้ที่ปฏิเสธอัลลอฮ์ ﷻ
 2. เป็นเด็ก (الصبي) หมายถึง ผู้ที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ
 3. เป็นบ้า (المجنون) หมายถึง ผู้ที่เสื่อมเสียทางสมอง
 4. ผู้ที่ปฏิบัติในสิ่งที่เป็นบิดอะฮ์ (المبتدع) หมายถึง ผู้ที่ปฏิบัติในสิ่งที่ไม่เคยปรากฏในยุคของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ และบรรดาเศาะหาบะฮ์
 5. ฟาสิก (الفاسق) หมายถึง บุคคลที่เป็นที่รู้จักว่าเขานั้นเป็นผู้ที่กระทำความผิดสถานหนัก (บาปใหญ่) หรือกระทำความผิดสถานเบา (บาปเล็ก) เป็นเนื่องนิจ
 6. ถูกกล่าวหาว่าเป็นผู้ที่โกหก (المتهم بالكذب) หมายถึง ผู้ซึ่งทำการโกหก โดยที่เขาไม่รู้ว่าเขานั้นโกหกต่อท่านนบีมุฮัมมัด ﷻ
 7. ผู้ที่โกหก (الكاذب) หมายถึง ผู้ที่เจตนาโกหกต่อท่านนบี ﷺ แม้ว่าจะเพียงครั้งเดียวก็ตาม
 8. ผู้ที่กระทำในสิ่งที่เป็นการทำลายเกียรติและศักดิ์ศรีของตนเอง (مخروم المرأة)
- ดังนั้น การที่จะพ้นสภาพจากคำนิยามของคำว่าอัลดลในประการแรกก็คือ การเป็นกาฟิร ประการที่สองอันเนื่องมาจากว่าเป็นเด็ก ประการที่สาม การเป็นบ้า ไม่ว่าจะเป็บบ้าที่ถาวรหรือการเป็นบ้าแบบชั่วคราวอันมีสาเหตุมาจากการเป็นไข⁽¹⁾ และประการที่สี่อันเนื่องมาจากการปฏิบัติในสิ่งที่เป็นบิดอะฮ์

⁽¹⁾ ดู al-Sakhawiy n.d. : 1/287 ; Ibn Hajr al-'Asqalaniy n.d. : 1/300

ประการที่ห้า ประการที่หก และประการที่เจ็ดอันเนื่องมาจากการปรากฏชัดถึงความเป็นฟาลิสิกของนักรายงาน และประการสุดท้ายคือประการที่แปด คือ การกระทำในสิ่งที่เป็นการทำลายเกียรติยศและชื่อเสียงของตัวนักรายงานเอง

3) สิ่งที่จะทำให้พ้นสภาพจากเงื่อนไขของการมีความจำดี

1. การเดา (الوهم) หมายถึง ผู้รายงานได้รายงานหะดีษโดยการคาดเดาหรือคิดเอาเอง เพื่อให้สำรายงานเป็นมรุตัส และยกระดับหะดีษเมากูฟ และอื่นๆ

2. รายงานขัดแย้ง (المخالفة) ผู้รายงานรายงานหะดีษไปขัดแย้งกับผู้ที่มีความน่าเชื่อถือกว่า หรือขัดแย้งกับกลุ่มผู้ที่มีความน่าเชื่อถือ

3. มีความจำไม่ดี (سوء الحفظ) หมายถึง ผู้รายงานรายงานหะดีษโดยไม่สามารถให้น้ำหนักสิ่งที่ถูกมากกว่าสิ่งที่ผิดได้ ซึ่งคาดเดาว่าทั้งสิ่งที่ถูกและสิ่งที่ผิดนั้นมีความเท่าเทียมกัน

4. หลงลืม (الغفلة) หมายถึง ผู้รายงานไม่มีความมั่นใจในการแยกแยะสิ่งที่ถูกออกจากสิ่งที่ผิดในการรายงาน

5. รายงานผิดพลาดอย่างน่าเกลียด (فحش الغلط) หมายถึง ความผิดพลาดของนักรายงานเพิ่มจำนวนเหนือความถูกต้องในการรายงาน ซึ่งเป็นไปในลักษณะที่น่าเกลียด

6. นักรายงานไม่มีความรู้ในด้านของภาษา และจุดประสงค์ของหะดีษซึ่งทำให้ความหมายผิดเพี้ยนไป (ในขณะที่เขารายงานด้วยกับความหมายของหะดีษ) โดยขณะที่รายงานนั้นใช้คำซึ่งแสดงว่าเขาได้ยืนยันอย่างแน่นอน เพื่อที่จะไม่ทำให้จุดประสงค์ของหะดีษผิดเพี้ยนไป

7. นักรายงานมีความสัพเพราในการจดบันทึก การตรวจสอบความถูกต้อง และการเก็บรักษาหะดีษ

คุณลักษณะต่าง ๆ ข้างต้นสามารถจะแยกออกเป็นสองส่วน กล่าวคือ คุณลักษณะบางประการเป็นคุณสมบัติของหะดีษเงาะอิฟ เช่น الوهم، المخالفة، سوء الحفظ، الغفلة หรืออีกส่วนหนึ่งเป็นคุณลักษณะของหะดีษเงาะอิฟญุดตัน เช่น فحش الغلط เป็นต้น

3.2 การขัดแย้งในการณัรหุและการตะอะดีล

สำหรับในเรื่องของข้อขัดแย้งกันในการณัรหุและการตะอะดีลมีสองรูปแบบ ดังนี้

1. ทั้งสองจะต้องขัดแย้งกันโดยมาจากปราชญ์สองคนหรือมากกว่า
2. ทั้งสองขัดแย้งกันโดยที่มาจากปราชญ์เพียงคนเดียว

3.2.1 การขัดแย้งที่มาจากปราชญ์สองคนหรือมากกว่า

จุดประสงค์ของการญูรหฺในที่นี้ หมายถึง การระบุถึงข้อบกพร่องที่ชัดเจน (الجرح المفسر) เมื่อการขัดแย้งกันระหว่างการญูรหฺที่ชัดเจน (الجرح المفسر) กับการตะอฺดีล ซึ่งทั้งสองนั้นมาจากปราชญ์สองคนหรือมากกว่า ดังนั้น ทักษะของญูมฺฮูรฺให้นำเอาการญูรหฺ⁽¹⁾ เหนือการตะอฺดีลอย่างเด็ดขาด⁽²⁾ แม้ว่าจำนวนของผู้ให้ทักษะด้านคุณธรรมจะมากกว่าจำนวนของผู้ให้ทักษะด้านความบกพร่องหรือน้อยกว่าหรือเท่ากันก็ตาม⁽³⁾ ทั้งนี้ เนื่องจากผู้ที่ให้ทักษะในความบกพร่องย่อมมีความรู้ในสิ่งเกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้รายงาน ในขณะที่ผู้ให้ทักษะด้านคุณธรรมไม่รู้ถึงผู้รายงานคนนั้นเลยเลย ดังนั้นผู้ให้ทักษะด้านความบกพร่องจะให้การยอมรับต่อคำกล่าวของผู้ให้ทักษะด้านคุณธรรมในส่วนที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะภายนอกและจะมีการอธิบายคุณลักษณะที่ซ่อนเร้นด้วย⁽⁴⁾

สามทักษะอื่นๆ ในเรื่องที่ว่าเมื่อจำนวนของผู้ให้ทักษะด้านคุณธรรมมีมากกว่าจำนวนของผู้ให้ทักษะด้านความบกพร่อง ดังนี้

1. สิ่งที่อัลเคาะฎิบ อัลบัฆดาดีได้เล่าจากกลุ่มหนึ่งของบรรดาผู้มีความรู้ คือ “ให้นำเอาการตะอฺดีลอยู่เหนือการญูรหฺ”⁽⁵⁾

ในเรื่องดังกล่าว อันเนื่องมาจากว่าผู้ให้ทักษะด้านคุณธรรมจำนวนมากให้ทักษะว่าสภาพของพวกผู้รายงานมีความเข้มแข็ง จึงจำเป็น (วาญิบ) ให้ปฏิบัติตามหะดีษของพวกเขากลับคือ การมีจำนวนมากขึ้นให้ประโยชน์มากกว่าการคาดคะเนด้วยการยืนยันหุกุมดังกล่าว ซึ่งผู้ให้ทักษะด้านความบกพร่องมีจำนวนน้อยกว่าให้ทักษะว่าหะดีษของพวกเขาละอฺฟ⁽⁶⁾

(1) al-Khatib al-Baghdadiy 1405 : 175 ; Ibn al-Salah 1404 : 224

(2) บรรดาผู้เกาะฮาอฺไ้ยกเว้นในเรื่องนี้สองสภาพด้วยกันที่ให้นำเสนอการตะอฺดีลเหนือการญูรหฺที่ชัดเจน คือ 1. เมื่อมุอฺดิล กล่าวว่ “ฉันทราบถึงสาเหตุที่นักวิจารณ์ได้ระบุถึงในตัวผู้รายงาน แต่ทว่าเขาได้ตาบะฮฺจากเรื่องนั้นแล้ว และเขาก็ไม่ได้กลับไปทำอีก (ซึ่งมีความขัดแย้งกันในเรื่องของผู้ที่กลับตัวจากการโกหกต่อท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ และ 2. เมื่อมุอฺดิลปฏิเสธคำกล่าวของนักวิจารณ์ โดยผ่านสายรายงานที่เป็นที่ยอมรับ ซึ่งแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนถึงความใช้ไม่ได้ถึงการอ้างสาเหตุของความบกพร่อง ดังเช่น ญูริหฺ กล่าวว่ “ผู้หนึ่งมาผู้หนึ่งในวันนั้น แต่ทว่ามุอฺดิล กล่าวว่ “แท้จริงเราเห็นเขามีชีวิตอยู่หลังจากวันดังกล่าวนี้” (al-Sakhawiy 1407 : 1/307 ; al-Suyutiy 1405 : 1/310)

(3) al-Sakhawiy 1407 : 1/310

(4) Ibn al-Salah 1405 : 224

(5) al-Khatib al-Baghdadiy n.d. : 177

(6) al-Sakhawiy 1407: 1/307

2. สิ่งที่อัลบัลกีนีได้เล่าว่า “ให้นำเสนอทัศนะของปราชญ์ที่มีความเชี่ยวชาญมากกว่า

(1) จากบรรดาปราชญ์หะดีษที่ขัดแย้งกัน

การขัดแย้งในเรื่องนี้สามารถเตาญีฮ์หรือหาทางออกได้ เพราะว่าบรรดาปราชญ์นั้น พวกเขามีได้อยู่ในระดับเดียวกันจากการใช้ศัพท์บัญญัติต่อสภาพของผู้รายงานโดยทั่วไป ซึ่งบางท่านเป็นผู้ที่กล่าวถึงผู้รายงานมากที่สุด เช่น อิบ努 มะอีน และอะบู หาดิม บางท่านเป็นผู้ที่กล่าวถึงผู้รายงานจำนวนมาก เช่น อิมาม มาลิกและซุบะฮุ เป็น อัลหัจญัจญ์ และบางท่านเป็นผู้ที่กล่าวถึงบุคคลหนึ่งหลังจากบุคคลหนึ่ง เช่น สุฟยาน เบน อัยนะซุและอิมาม อัซซาฟีอี ซึ่งบางครั้งปราชญ์บางท่านเป็นผู้ที่รู้ถึงสภาพที่เป็นการเฉพาะของผู้รายงานคนนั้นมากที่สุด

3. สิ่งที่อัลสะกอวีได้เล่าจากอิบนุ อัลหาญิบ ที่ว่า “แท้จริงทั้งสองขัดแย้งกัน ไม่อนุญาตให้นำเสนอจากหนึ่งในสองมากกว่ากันเว้นแต่จะมีสิ่งที่สามารถให้นำหนักตัดสินได้”

ทัศนะที่มีน้ำหนัก คือ ที่มาของการนำเสนอด้านการญีฮ์ที่ชัดเจนเหนือกว่าด้านการตะอูดีล และไม่จำเป็นเสมอไป แต่จะต้องอยู่ในขอบเขตของการญีฮ์และการ ตะอูดีล

เมื่อการญีฮ์ที่คลุมเครือ (المحرج المذهب) ขัดแย้งกับการตะอูดีล ดังนั้นจะต้องให้การตะอูดีลมาก่อนการญีฮ์ ดังคำกล่าวของอัลหาฟีซ อะบู หัจญัจญ์ อัลมิซซี⁽²⁾

3.2.2 การขัดแย้งที่มาจากปราชญ์คนเดียวกัน

และบางครั้งเมื่อการญีฮ์กับการตะอูดีลขัดแย้งกันซึ่งทั้งสองมาจากปราชญ์คนเดียวกัน ในเรื่องนี้มีสองลักษณะด้วยกัน ได้แก่

ลักษณะที่หนึ่ง

จะต้องบรรยายถึงการเปลี่ยนแปลงการวินิจฉัยของปราชญ์ท่านนั้นในเรื่องของหุก่มต่อผู้รายงานคนนั้น โดยที่การปฏิบัติในขณะนั้นจะต้องเหนือกว่าตอนสุดท้ายจากคำกล่าวของเขา

จากเรื่องดังกล่าว คำกล่าวของอับบาต อัคคูรีในประวัติของเขาวาบ เบน อุดบะฮุ : ว่า “ฉันได้ยินยะฮฺยา กล่าว : เขาเป็นซัยคุที่มีสัจจะ (شيخ صدوق) โดยที่ฉันเคยบันทึกจากอะบูชะกะรียา ลักษณะหนึ่งว่า เขาเป็นผู้ที่เฐาะอ์ฟ ดังนั้น อะบู ชะกะรียาจึงกลับคำพูด และนี่คือ คำกล่าวสุดท้ายจากคำกล่าวของเขา”⁽³⁾

(1) Mahasin al-Istilah 1410 : 224

(2) al-Sakhawiy 1407 : 1/307

(3) al-Bukhariy 1410 : 4/272

ลักษณะที่สอง

ไม่ต้องอธิบายถึงการเปลี่ยนแปลงการอิจญติฮาดของปราชญ์ท่านนั้นในหุก่มที่มีต่อผู้รายงานคนนั้น โดยให้ปฏิบัติตามลำดับ ดังนี้

ก. ให้ประสานระหว่างทั้งสองทัศนะหากสามารถประสานกันได้ กล่าวคือ ให้การยอมรับในความน่าเชื่อถือหรือการให้ทัศนะว่าฎะอ์อิฟเป็นไปในลักษณะที่คาดการณ์มิใช่เป็นการเจาะจงแน่นอน เนื่องจากผู้ให้การยอมรับว่าเป็นผู้ที่น่าเชื่อถือนั้นอาจจะกล่าวว่า “**هو**” (คนนี้เป็นผู้ที่มิเกาะ) แต่เขาไม่ได้หมายความว่าคนนั้นเป็นผู้ที่สามารถรับหะดีษจากเขาได้ แต่เป็นการคาดว่ น่าจะเป็นเช่นนั้น บางครั้งมีการถามถึงคนหนึ่งที่มีความประเสริฐอยู่ในระดับปานกลางในการรายงานหะดีษ แต่อาจจะมีความอ่อนแออยู่บ้าง อาจกล่าวได้ว่าท่านมีความคิดเห็นอย่างไรต่อคนนี้หรือคนนั้น เขาก็จะกล่าวว่า “**هو**” (คนนี้เป็นผู้ที่มิเกาะ) โดยที่เขาหมายถึงเพียงการมองแต่ภายนอกโดยปราศจากหลักฐานที่เพียงพอในการยืนยันถึงความมิเกาะสุขของเขา แต่บางครั้ง (ช่วงเวลา) อาจจะมีกรณีแวดล้อมที่แสดงถึงความน่าเชื่อถือของเขาอย่างแท้จริง จึงทำให้เขาสามารถกล่าวได้ว่าผู้นั้นเป็นผู้ที่ฎะอ์อิฟ หมายถึง หากนำไปเทียบกับผู้ที่มีระดับเหนือกว่าเขาในเรื่องของคุณลักษณะผู้รายงาน แต่เมื่อถามถึงตัวเขาเพียงผู้เดียวโดยไม่มีการเทียบกับผู้รายงานท่านอื่นเขาจะเป็นผู้ที่อยู่ในระดับปานกลาง

อุษมาน อัคคาร์ิมียได้ถูกถามเกี่ยวกับยะหุยา เบ็น มะอีน ที่รายงานจากอัลอะลาอ์ เบ็น อับดุลเราะหฺมาน จากบิดาของเขา ซึ่งกล่าวว่า “เขาไม่มีปัญหาอะไร” (ليس به بأس) เขากล่าวว่า: ฉันกล่าวว่า เขาเป็นผู้ที่รักยิ่งสำหรับท่านหรือสะอิด อัลมุชชะอีย์? เขากล่าวตอบว่า “สะอิดเป็นผู้ที่มีความน่าเชื่อถือมากกว่า (هو) ส่วนอัลอะลาอ์เป็นผู้ที่ฎะอ์อิฟ”⁽¹⁾

อิบนุ มะอีนได้จัดให้อัลอะลาอ์เป็นผู้ที่ฎะอ์อิฟ ซึ่งเขาได้พาดพิงไปยังสะอิด อัลมุชชะอีย์ โดยที่ไม่ใช่เป็นการจัดให้อยู่ในระดับฎะอ์อิฟอย่างเจาะจงแน่นอน⁽²⁾

ข. เมื่อไม่สามารถที่จะประสานกันได้ จะต้องให้น้ำหนักระหว่างสองทัศนะด้วยการพิจารณาถึงสภาพแวดล้อมต่างๆ กล่าวคือ ศิษย์บางส่วนของอิมามคนหนึ่งติดสอยห้อยตามเขามากกว่าบางคน ดังนั้นให้น้ำเสนอการรายงานของศิษย์ที่ติดสอยห้อยตามอาจารย์มากกว่าอยู่เหนือกว่าการรายงานของบุคคลอื่นๆ ดังตัวอย่างในเรื่องนี้ที่นำเสนอการรายงานของอับบาส อัลคูรีย์ ก่อนอิบนุ มะอีน เพราะว่าเขาเป็นผู้ที่ติดสอยห้อยตามอาจารย์นานกว่า

⁽¹⁾ Tarikh ‘Uthman Ibn Sa‘id al-Darimiy ‘An Abi Zakariya Yahya Ibn Ma‘in n.d. : 173-174

⁽²⁾ al-Sakhawiy 1407 : 1/307

ค. เมื่อไม่พบกรณีแวดล้อมที่เฉพาะในเรื่องดังกล่าว ให้ยึดเอาคำกล่าวที่ใกล้เคียงที่สุดกับคำกล่าวของบรรดานักวิจารณ์หะดีษ (مفاهم أهل) และบทสรุปในทัศนะต่าง ๆ ของปราชญ์ด้านตะอูดีล

ง. เมื่อไม่สามารถจะทำได้โดยหนึ่งได้ก็ให้ยุติจนกว่าจะปรากฏสิ่งที่สามารถให้นำหนักตัดสินได้

3.3 เจื่อนใจของการญूरหุและการตะอูดีล

ที่มาของการพิจารณาเมื่อมีการขัดแย้งกันระหว่างการญूरหุ และการตะอูดีล คือ ให้นำการญूरหุที่ชัดเจนมาก่อนการตะอูดีล และนำการตะอูดีลมาก่อนการญूरหุที่คลุมเครือ แต่ทว่าที่มานี้ก็มีเจื่อนใจที่เป็นการเจาะจงหลายประการ ซึ่งจะพบว่าคำกล่าวของปราชญ์เมื่อชั่งน้ำหนักระหว่างความ คิดเห็นที่แตกต่างกันในเรื่องของการให้ความน่าเชื่อถือกับผู้รายงาน และการให้ทัศนะว่าเป็นผู้รายงานที่เญาอิฟ

3.3.1 กลุ่มปราชญ์อัลญूरหุและอัลตะอูดีล

พิจารณาถึงจุดยืนของบรรดาปราชญ์ในด้านการญूरหุและการตะอูดีลที่มีต่อบรรดาผู้รายงาน ซึ่งพวกเขามีสามกลุ่ม ได้แก่

กลุ่มที่ 1 เป็นผู้ซึ่งพิถิปถันในด้านของการญूरหุ และเข้มงวดในด้านการตะอูดีล ตัวอย่างของปราชญ์กลุ่มนี้ ได้แก่ ชัยบะฮุ เป็น อัลหัจญัจญ์ อัลนัยสาบूरีย (160 ฮ.ศ.) ยะหุยา เป็น สะอิด อัลกอฎฏอน (198 ฮ.ศ.) ยะหุยา เป็น มะอีน (233 ฮ.ศ.) และอะบูนุ หาดิม อัลรอชีย์ (277 ฮ.ศ.)⁽¹⁾

กลุ่มที่ 2 เป็นผู้ซึ่งมีความเป็นกลางในด้านของการให้ความน่าเชื่อถือในด้านการญूरหุ ตัวอย่างของปราชญ์กลุ่มนี้ ได้แก่ อับดุลเราะหุมาน เป็น มะฮูดีย์ (198 ฮ.ศ.) อิมาม อะหมัด เป็น หันบัล (241 ฮ.ศ.) อัลบูกอรีย (256 ฮ.ศ.) อะบูนุ ชุรออะฮุ อัลรอชีย์ (264 ฮ.ศ.) อิบนุ อะดีย์ (365 ฮ.ศ.) และอัลดาร์กูฎนีย์ (385 ฮ.ศ.)

กลุ่มที่ 3 ผู้ซึ่งไม่พิถิปถันในการกรั่นกรองหะดีษ เช่น อะหมัด เป็น อัลดุลลอส อัลอิญญ์ลีย์ (261 ฮ.ศ.ศ.) อะบูนุ อีซา อัลติรมิซีย (279 ฮ.ศ.) อิบนุ หีบบาน (304 ฮ.ศ.ศ.) อัลดาร์กูฎนีย์ (385 ฮ.ศ.) ในบางเวลา⁽²⁾ อะบูนุ อับดุลลอส อัลหากิม (405 ฮ.ศ.) และอะบูนุ บักร อัลบัยฮะกีย์ (458 ฮ.ศ.)

⁽¹⁾ ส่วนหนึ่งจากบรรดานักวิจารณ์ที่มีชื่อเสียงด้านการตะอูดีลในด้านการญूरหุต่อชาวเมืองที่เป็นการเฉพาะ أهل المدينة ตัวอย่างเช่น อะบูนุ อีสฮาก อิบรอฮีม เป็น ยะอูบูน อัลญาชะญานีย (259 ฮ.ศ.) ในการญूरหุของเขาที่มีต่อชาวกูฬะฮุ และอับดุลเราะหุมาน เป็น ยูสุฟ เป็น กิรอซ อัลบัฆดาดีย์ (283 ฮ.ศ.) ในการญूरหุของเขาที่มีต่อชาวเมื่องซาม (al-Dhahabi 1405 : 1/16)

⁽²⁾ อัลหากิม อัจชะฮะบีย เป็นผู้ระบุในส่วนนี้ (ดู al-Muqizah 1910 : 83)

ประโยชน์ที่ได้รับจากการแบ่งระดับนี้ คือ การพิจารณาถึงคำกล่าวของบรรดาปราชญ์ ในขณะที่ต้องการจะตัดสินคนใดคนหนึ่งในกลุ่มผู้รายงานหะดีษ

ดังนั้น เมื่อการให้ความน่าเชื่อถือมาจากกลุ่มมุตะซัดดีดิน (เข้มงวดพิถีพิถัน) ให้ยึดมั่นหรือกัด้วยพินกรรมสำหรับการเข้มงวดในการยืนยันการให้ความน่าเชื่อถือนั้น แต่ว่าเมื่อพวกเขาวิจารณ์ผู้หนึ่งผู้ใดจากบรรดาผู้รายงาน ให้ดูว่ามีผู้ใดเห็นสอดคล้องกับเขาด้วยหรือไม่

เมื่อปรากฏว่ามีผู้เห็นด้วยในการตัดสินว่าเถาะอียะฟ และไม่มีผู้ใดจากบรรดาผู้เชี่ยวชาญให้ความน่าเชื่อถือแก่เขา ถือว่าเขาผู้นั้นเป็นผู้ที่เถาะอียะฟ และถ้าพวกเขาไม่เห็นด้วยกับการตัดสินว่าเถาะอียะฟ ก็มีให้นำเอาคำกล่าวของพวกเขาอยู่เหนือการให้ทัศนะของเขาผู้นั้น โดยที่จะต้องไม่โยนทิ้งเป็นการเด็ดขาด แต่หากเขาขัดแย้งในการให้ความน่าเชื่อถือกับผู้ที่ได้รับการพิจารณา ก็มีให้การณัรหุดังกล่าวเว้นแต่จะต้องมีความชัดเจน

ดังนั้น เมื่ออิบนุ มะอีน กล่าวกับผู้รายงานคนหนึ่งว่า “แท้จริงเขาเป็นผู้ที่เถาะอียะฟ” (ضعيف) ไม่เป็นการเพียงพอที่จะกล่าวเช่นนั้นได้โดยที่ไม่มีการบรรยายถึงสาเหตุของการให้ความน่าเชื่อถือของเขา โดยที่ผู้อื่นให้ทัศนะว่ามิใช่เถาะอียะฟ แต่ทว่าผู้รายงานเช่นนี้ไม่สมควรได้รับการตัดสินเป็นหะดีษเถาะอียะฟ ซึ่งสมควรจะเป็นหะดีษหะสัน ดังคำกล่าวของอัลฮาฟิซ อัชชะอะบีย⁽¹⁾

และเมื่อการให้ความน่าเชื่อถือมาจากกลุ่มมุตะซาฮิดีน (ไม่เข้มงวดไม่พิถีพิถัน) จำเป็นที่จะต้องพิจารณาว่าข้อตัดสินนั้นสอดคล้องกับปราชญ์ท่านอื่นหรือไม่ ?

หากปราชญ์ท่านอื่นเห็นสอดคล้องกับพวกเขาก็ให้ยึดเอาคำกล่าวของพวกเขาได้ แต่หากว่าเขาเพียงผู้เดียวที่ให้ความน่าเชื่อถือนั้น ก็ถือเป็นความไม่ปลอดภัย เพราะว่าเป็นการปฏิบัติที่เป็นประจำ (อาคะฮฺ) ของอิบนุ หิบบาน ในการให้ความน่าเชื่อถือกับผู้รายงานผู้ที่มีสถานภาพมััจญ์ฮูล⁽²⁾

ในส่วนของการณัรหุดังนั้น พวกเขามีได้มีจุดยืนไปในแนวทางเดียวกัน หากแต่พวกเขาเป็นผู้ที่ไม่เข้มงวดพิถีพิถันกับบรรดาผู้เถาะอียะฟด้วยเช่นกัน เช่น อัลอิญญะลีลีย

และบางส่วนของพวกเขาเป็นผู้ที่เข้มงวดเกินไปในบางครั้ง เช่น อิบนุ หิบบาน ซึ่งอัชชะอะบียได้วิจารณ์ตามหลังเขาต่อการเข้มงวดเกินไปในเรื่องต่าง ๆ เป็นจำนวนมาก⁽³⁾

⁽¹⁾ al-Dhahabiy 1405 : 158-159

⁽²⁾ การให้ความน่าเชื่อถือแก่ผู้รายงานของอิบนุ หิบบาน มี 5 ระดับ ซึ่งจะนำเสนอหลังจากนี้

⁽³⁾ ส่วนหนึ่งจากสิ่งที่อัชชะอะบียได้วิจารณ์การณัรหุดังนั้น (1) บางครั้งเขาได้กลับคำพูดเกี่ยวกับการให้ความน่าเชื่อถือ จนกระทั่งเขานั้นเหมือนกับว่าไม่รู้ในสิ่งที่ได้บันทึกจากห้วงมอญของเขา” (1/274) (2) เขานั้นทำให้ผู้อื่นเสียความรู้สึก และเป็นผู้ที่กลับคำ” (2/147) และ (3) เขาใช้คำฟุ่มเฟือย ซึ่งทำให้ผู้อื่นเสียหาย.” (2/253)

และในส่วนของกลุ่มมูตะดิลีน อัลมุนซิฟูน โดยส่วนใหญ่แล้วสามารถให้การยอมรับคำกล่าวของพวกเขาในการหุก่มต่อผู้รายงานในด้านการญุรหุ และการตะอูดีล ทุก ๆ รุ่นจากบรรดานักวิจารณ์ผู้รายงานที่ไม่ปราศจากจากผู้ที่เข้มงวด และผู้ที่มีความเป็นกลาง

กลุ่มแรก ได้แก่ หุอบะฮุ เป็น อัลหัจญญาญญ์, สุฟยาน อัลเชารีญ์ และหุอบะฮุ เป็นผู้ที่เข้มงวดกว่าทั้งสองคนแรก

กลุ่มที่สอง ได้แก่ ยะหุยา อัลกอฎฏอน, อับดุลเราะหฺมาน เป็น มะฮฺดีญ์, ยะหุยา เป็นผู้ที่มีความเข้มงวดมากกว่าอับดุลเราะหฺมาน

กลุ่มที่สาม ได้แก่ ยะหุยา เป็น มะฮฺอิน, อิมามอะหมัด ซึ่งยะหุยาที่มีความเข้มงวดมากกว่าอะหมัด

กลุ่มที่สี่ ได้แก่ อะบู หาดิม อัลรอซีย์, อัลบุคอรีญ์ ซึ่งอะบูหาดิมมีความเข้มงวดมากกว่าอัลบุคอรีญ์⁽¹⁾

ประโยชน์ที่ทราบในเรื่องดังกล่าว สามารถเปรียบเทียบระหว่างคำวิจารณ์ต่างๆ จากปราชญ์รุ่นเดียวกันในการหุก่มที่มีต่อผู้รายงาน

อัลหาฟิซ อัชชะฮะบีย์ กล่าวว่า “อับดุลเราะหฺมาน เป็น มะฮฺดีญ์ ในอดีตเขาคือ วาฮีย์ อัลกอฎฏอนซึ่งเขาสนับสนุนให้มีการวิจารณ์ผู้รายงาน และใช้สรรพนามเรียกแทนเนื่องจากการยกย่อง ให้เกียรติ เป็นผู้ที่มีความรู้ และมีความประเสริฐ ดังนั้น ผู้ที่มีคุณสมบัติบกพร่องจะไม่สามารถใช้สิ่งนี้ได้ด้วยพระนามแห่งอัลลอฮ์ ﷻ (เป็นการสาบาน) อันเนื่องมาจากความบกพร่องของเขา และผู้ใดที่ให้ความน่าเชื่อถือกับเขา ดังนั้น ก็สามารถนำไปใช้ได้ และเป็นที่ยอมรับ และผู้ใดที่มีความคิดเห็นที่แตกต่างในด้านการวินิจฉัยในเรื่องดังกล่าว ก็จะลดระดับลงจากเสาหีหุไปอยู่ในระดับที่หะสัน...”⁽²⁾

3.3.2 จุดยืนของปราชญ์นักวิจารณ์ผู้รายงาน

1. ยุติการยอมรับการญุรหุเมื่อรู้สึกว่าการญุรหุนั้นมาจากความขัดแย้งในด้านของการยึดมั่น หรือการไม่พอใจกันระหว่างคู่กรณี

อัลหาฟิซ อัชชะฮะบีย์ กล่าวว่า “...ส่วนมากจากคำกล่าวของคู่กรณี บางคนที่มีต่อบางคนของพวกเขาสมควรที่จะรับฟังไว้อย่างเดียว โดยที่ไม่ต้องรายงาน และโยนมันออกไปให้ไกลๆ และจะไม่นำมาเป็นจุดค้อย และมีการพบปะระหว่างผู้รายงานด้วยกันด้วยความยุติธรรมและมีความเป็นธรรม”⁽³⁾

⁽¹⁾ Ibn Hajr al-‘Asqalaniy 1410 : 1/482

⁽²⁾ al-Dhahabiy 1405 : 2/245

⁽³⁾ Ibn Hajr al-‘Asqalaniy n.d. : 1/16

2. ไม่ยอมรับการณัรหุในด้านความเป็นจริงของผู้ที่ถูกกล่าวถึงเขาว่าเป็นผู้ที่มีคุณธรรม และมีชื่อเสียงในการมีอะมานะฮ์ของเขา

สิ่งดังกล่าวข้างต้นจะไม่มองย้อนกลับไปยังคำกล่าวของอิบนุ อะนุ ชุอบ ต่ออิมามมาลิก และจะไม่ย้อนกลับไปยังคำกล่าวของอัลนะสาอีที่เกี่ยวกับอะหฺมัด เป็น สอลิหฺ อัลมึศรียฺ เพราะพวกเขาเหล่านั้นเป็นปราชญ์ที่มีชื่อเสียง จากคำกล่าวของพวกเขาทำให้ผู้ที่มีคุณธรรมหรือผู้ที่มีอะมานะฮ์ กลายเป็นผู้ที่บกพร่อง ดังเช่น การรายงานหะดีษเฉพาะริบ ซึ่งหากหะดีษนั้นเป็นเศาะหฺิหฺแน่นอน จะต้องมิคุณสมบัติครบถ้วนในการคัดลอก และการรับกรรายงาน⁽¹⁾

ในทางกลับกันมีอานการให้ความน่าเชื่อถือของปราชญ์ท่านหนึ่งที่มีต่อผู้รายงานมาใช้ โดยที่บรรดาอุลามาอฺ ไม่ให้การยอมรับ ด้วยเหตุนี้ทำให้อิมามอัซฮาฟิอียฺหันหลัง (ไม่ยอมรับ) ให้กับอิบรอฮีม เป็น มุฮัมมัด เป็น อะนุ ยะหฺยา อัลอัศละมียฺ เมลาสุม⁽²⁾

3. ไม่พิจารณาการณัรหุที่ไม่ให้ความถูกต้องในสายรายงานของเขาไปยังอัลอิมามอัล มุหฺกิกียฺ จากเขา

อัลหาฟิซ อิบนุ หัจญูร กล่าวว่า “และอิบนุ อัลญะซีได้คัดลอกจากสายรายงานของอัล กุศัยมียฺ⁽³⁾ จากอิบนุ อัลมะดีนียฺ จากอัลกอฎฏอน แท้จริงเขากล่าวว่า “ฉันไม่รายงานจากเขา (หมายถึง อับบาน เป็น ยะซีด อัลอะฎฏอร) และนี่เป็นหะดีษมรดุค เพราะอัลกุศัยมียฺเป็นผู้ที่มีสภาพภาพเป็น ญะอะอิฟ”⁽⁴⁾

สิ่งที่ยืนยันถึงการพิจารณาดังกล่าว ในสิ่งที่ถูกพาดพิงไปยังคำกล่าวของปราชญ์ ซึ่งอัลหาฟิซ อะนุ อัลหัจญัจญ์ อัลมิซซี ได้เขียนจุดยืนของเขาอย่างเป็นทางการในบทนำของหนังสือของเขาที่ชื่อ “ตะฮฺซิบ อัลกะมาล” โดยที่เขา กล่าวว่า “เราไม่ได้ระบุทุกๆ สายรายงานไว้ในระหว่าง พวกเรากับบรรดาผู้กล่าวเกรงกลัวว่าจะยืดยาว โดยที่เราได้ระบุสิ่งดังกล่าวสิ่งหนึ่งหลังจากอีกสิ่งหนึ่งเพื่อที่หนังสือนี้จะไม่ได้ปราศจากสายรายงานซึ่งเป็นประเพณีปฏิบัติ (อาคะฮ์) ในการนำเสนอของพวกเราจากบรรดาปราชญ์ในเรื่องดังกล่าว และเราไม่ได้ระบุอิสนาดระหว่างเรากับบรรดาผู้กล่าวในสิ่งที่มีสำนวนชัดเจน (صيغة الجزم) โดยที่เราไม่รู้ถึงสายสืบของเขาจากผู้ที่เรารายงานมาจากเขา และหะดีษของเขามีสำนวนที่คลุมเคลือ โดยที่บางครั้งในสายรายงานของเขาไปยังผู้ที่เขาได้ รายงานมานั้น จะต้องพิจารณาอย่างถี่ถ้วน”⁽⁵⁾

⁽¹⁾ al-Subkiy 1410 : 2/12

⁽²⁾ al-Dhahabiy 1405 : 1/57

⁽³⁾ ท่านคือ มุฮัมมัด เป็น ยูนุส เป็น มุซา (Ibn Hajr al-‘Asqalaniy n.d. : 9/539)

⁽⁴⁾ Ibn Hajr al-‘Asqalaniy n.d. : 387

⁽⁵⁾ al-Mizziy 1407 : 1/153)

การพิจารณาถึงสิ่งที่ได้นำเสนอมาในเรื่องที่ไม่ยอมรับการให้ความน่าเชื่อถือโดยที่สายสืบของเขาไม่ถูกต้องที่กล่าวไปยังอิมามอัลมุหักกีซ จากเขา ในเรื่องนี้เขาได้รายงานจากอะลี เป็นอับดุลอะซีซ อับบะฆะมาะวี๊ จากสุลัยมาน เป็น อะหฺมัด กล่าวว่า “ฉันได้ยื่นอับดุลเราะหฺมาน เป็นมะสุดียกกล่าวว่า “ฉันไม่เห็นว่บรรดาชาวมุฮันนั้ได้ยืนยัน (ความยิเกาะฮฺ) ของฟิรฎ เป็น ฟุฏฏอะฮฺ”

อัลหาฟิซ อิบน์ หัจญ์ร อัลอัศเกาะลानीยกกล่าวว่า “ไม่ต้องให้ความสนใจกับผู้ใดที่ขอบเล่าเรื่องต่างๆ ในการให้ความน่าเชื่อถือ ที่อ้างว่ามาจากอิบน์ มะสุดี ยกแท้ที่จริงมาจากการรายงานของสุลัยมาน เป็น อะหฺมัด (คือ อัลวาสิฏี๊) ซึ่งเขาเป็นผู้ที่โกหก (كذاب)⁽¹⁾

4. จะไม่มองย้อนกลับไปยังการยืนยันที่ออกมาจากสิ่งที่ถูกวิจารณ์ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ก. อะบฺู อัลฟิฏหฺ อัลอัรดี๊ยกได้กล่าวถึงอะหฺมัด เป็น ซุฮฺบฺ อัลหับฏี๊ยก ว่า : หะดีษมุนักรเป็นผู้ที่ไม่น่าพึงพอใจ (منكر الحديث غير مرضي)

อัลหาฟิซ อิบน์ หัจญ์ร กล่าวว่า “คนหนึ่งคนใดจะไม่มองย้อนกลับไปยังคำกล่าวนี้ แต่ทว่าอัลอัชดี๊ยก นั้นเป็นผู้ที่ไม่น่าพึงพอใจ (بل الردي غير مرضي)⁽²⁾

เขาได้กล่าวไว้ในหัวข้ออื่นว่า “จะไม่พิจารณาคำกล่าวของอัลอัชดี๊ยกเพราะว่าเขาเป็นผู้ที่เฆาะอึฟ โดยที่จะให้การยอมรับว่าเขาเป็นผู้ที่เฆาะอึฟได้อย่างไร ทั้งๆ ที่เขาเป็นผู้ที่ยิเกาะฮฺ?⁽³⁾

ข. อับดุลเราะหฺมาน เป็น ยูสุฟ เป็น คีรอซ ได้กล่าวเกี่ยวกับอัมรฺ เป็น สะลิม อัลซัรกี๊ยก ว่า “เขาเป็นผู้ที่ยิเกาะฮฺ แต่หะดีษของเขามีความสับสน” (تق في حديثه اختلاط)

อิบน์ หัจญ์ร อัลอัศเกาะลानीยกกล่าวว่า “อิบน์ คีรอซ ถูกระบุว่า เป็นพวกรอฟีเฆาะฮฺ และ บิดอะฮฺ ไม่อนุญาตให้มองย้อนกลับไปยังเขา” (فلا يلتفت له!)

5. ไม่ให้มองย้อนกลับไปยังการยืนยัน โดยส่วนใหญ่ต่อการคาดคะเนที่ออกมาจากผู้ที่เฆาะอึฟ ในเรื่องดังกล่าวอับดุลเราะหฺมาน เป็น ชะริหฺ อัลมุอาฟิรี๊ยก เป็นผู้ที่มีความยิเกาะฮฺด้วยความเห็นพ้องกัน แต่อิบน์ สะอูด ให้ทัศนะว่าเป็นซ้าซ⁽⁴⁾ โดยกล่าวว่า “หะดีษของเขามุนักร” (منكر الحديث) อัลหาฟิซ อิบน์ หัจญ์ร อัลอัศเกาะลानीยก กล่าวว่า “ไม่อนุญาตให้ผู้ใดมองย้อนกลับไปยังอิบน์ สะอูดในสิ่งนี้ เนื่องจากวิชาความรู้ต่างๆ เขานำมาจากอัลวาเกิดี๊ยกเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งอัลวาเกิดี๊ยกนั้นมิใช่เป็นปรมาจารย์ในบรรดาปราชญ์”⁽⁵⁾

(1) Ibn Hajr al-‘Asqalaniy n.d. : 8/262

(2) หนังสือเดิม

(3) Ibn Hajr al-‘Asqalaniy n.d. : 386

(4) Ibn Hajr al-‘Asqalaniy n.d. : 386

(5) หนังสือเดิม : 417

สามารถที่จะรู้ถึงที่มาของหุก่มของอิบนุ สะอูดที่มีต่อผู้รายงานซึ่งคัดลอกมาจากบรรดา
ปราชญ์รุ่นแรก (มุตะกอคฺดีมีน) ที่เกี่ยวกับประวัติบุคคล โดยที่มีการบรรยายถึงเรื่องดังกล่าวว่า
นำหุก่มที่มีต่อผู้รายงานมาจากบุคคลที่มีได้อยู่ในรุ่นเดียวกับเขา เว้นแต่คำกล่าวของอัลหาฟิซ อัซ
ชะอะบียฺที่ว่า “มุฮัมมัด เป็น สะอูด ได้กล่าวถึง อัลหาฟิซ ในหนังสือ “อัตฎะาะบะกอต” ของเขาด้วย
กับคำกล่าวที่ดี เป็นที่ยอมรับ (جيد مقبول)”⁽¹⁾

แต่ทว่าเมื่ออิบนุ สะอูดได้กล่าวถึงผู้รายงานคนหนึ่งจากชาวอิรักโดยปรากฏอย่าง
ชัดเจนจากคำพูดของเขาว่าคัดลอกมาจากอัลวาเกดีย์ เป็นที่แน่นอนว่าจะต้องมีการตรวจสอบอย่าง
เข้มงวด ซึ่งอัลหาฟิซ อิบนุ หัจญ์ร อัลอัสเกาะลานียฺกล่าวว่า “อิบนุ สะอูด เป็นผู้ตักลีด (ปฏิบัติตาม
อย่างไรเหตุผล) ตามอัลวาเกดีย์ โดยที่อัลวาเกดีย์นั้นมีจุดยืนตามแนวทางของชาวมะดีนะฮฺ ในเรื่อง
เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลง (แนวความคิด) ของชาวอิรัก”⁽²⁾

6. ยุติการนำเอาการรื้อหุก่มของปราชญ์รุ่นหลัง เมื่อขัดแย้งในด้านการให้ความน่าเชื่อถือ
กับปราชญ์รุ่นก่อน โดยที่มีได้บรรยายในสิ่งที่วิจารณ์ผู้รายงานคนนั้นอย่างชัดเจน

จากข้างต้น สืบเนื่องจากอับบาน เป็น ศอลิหฺ อัลกุรซียฺ ซึ่งอิบนุ มะอีน จัดให้เขาอยู่ใน
ระดับบิเกาะฮฺ⁽³⁾ รวมทั้งอัลอัญญลียฺ⁽⁴⁾ ยะอูบ เป็น ชัยบะฮฺ⁽⁵⁾ อะบู ชุรอฮฺ⁽⁶⁾ และอันนะสาอียฺกล่าวถึง
ตัวเขาว่า “ليس به بأس”⁽⁷⁾

อิบนุ อับดิลบารุ กล่าวว่า “ضعيف”⁽⁸⁾ และอิบนุ หัซม กล่าวว่า “ليس بالمشهور”⁽⁹⁾ และเขา
กล่าวไว้ว่า “ليس بالقوي”⁽¹⁰⁾

อัลหาฟิซ อิบนุ หัจญ์ร อัลอัสเกาะลานียฺ กล่าวว่า “และนี่คือความสับสนที่มาจากทั้ง
สอง และความผิดพลาดที่มากจากพวกเขาทั้งสองต่ออับบาน เป็น ศอลิหฺ ดังนั้น ไม่มีผู้ใดที่สามารถ

⁽¹⁾ Dhakara Man Ya'tamidu Qawlihi fi al-Jarh wa al-Ta'dil : 176

⁽²⁾ Ibn Hajr al-'Asqalaniy n.d. : 417

⁽³⁾ Tarikh 'Uthman Ibn Sa'id al-Darimiyy 1407 : 72

⁽⁴⁾ al-'Ijliy n.d. : 1/198

⁽⁵⁾ al-Dhahabiy 1405 : 2/11

⁽⁶⁾ Abu Hatim al-Raziy 1410 : 2/297

⁽⁷⁾ al-Mizziy 1407 : 2/11

⁽⁸⁾ Ibn Abd al-Bar 1410 : 1/312)

⁽⁹⁾ al-Mahilliy n.d. : 1/198,

⁽¹⁰⁾ หนังสือเดิม : 7/137

จะกล่าวต่อ อะบาน ว่าเขาเป็นผู้ที่เฆาะอิฟก่อนทั้งสอง ซึ่งเป็นการเพียงพอต่ออะบานจากคำพูดของอิบนุ มะอีนและปราชญ์ก่อนหน้าท่าน”

7. วางการวิจารณ์ (ญุรหฺ) ด้วยกับสาเหตุของการผิดพลาดในต้นฉบับจากหนังสือต่าง ๆ อัลหาฟิซ อัชชะอะบียฺ กล่าวไว้เกี่ยวกับประวัติของบิซฺรฺ เบ็น ซุอัยบฺ เบ็น อะบฺนุ หัมชะฮฺ อัลหิมศียฺ ว่าเขาเป็นผู้ที่มีสถานภาพเศาะดูค (صدوق) ซึ่งอิบนุ หิบบานได้ผิดพลาดในการระบุถึงเขาว่าอยู่ในกลุ่มบรรดาผู้ที่เฆาะอิฟ”

หลักสำคัญนั้น ก็คือ อิมามอัลบุคอรียฺ กล่าวว่า “พวกเราต่างละทิ้งเขา” (تركنا) เช่นนี้ แผลและการคัดลอกของเขา ซึ่งจะสร้างความสับสนให้เกิดขึ้นต่ออิมามอัลบุคอรียฺ โดยแท้จริง อิมามอัลบุคอรียฺ กล่าวว่า “พวกเราต่างละทิ้งเขาในขณะที่ยังมีชีวิตอยู่ในช่วงปี ฮ.ศ. 212”

อิบนุ หัจญูรฺ กล่าวว่า “และอิบนุ หิบบานได้กล่าวไว้ในหนังสืออัยยิกอตาว่า เขาเป็นผู้ที่มีความรู้ที่หนักแน่น ต่อมาเขาก็เป็นผู้ที่หลงลืมอย่างมาก ซึ่งเขาก็ได้ถูกจัดให้อยู่ในกลุ่มของบรรดาผู้ที่เฆาะอิฟ และได้มีรายงานจากอัลบุคอรียฺว่าเขากล่าวว่า “تركنا” นี่ก็คือความผิดพลาดของอิบนุ หิบบานในการเริ่มจากการตัดคำอื่นออกไป ซึ่งในเรื่องนี้อิมามอัลบุคอรียฺได้กล่าวไว้ในหนังสือตาริคของท่านว่า “พวกเราต่างละทิ้งเขาในขณะที่ยังมีชีวิตอยู่ในช่วงปี ฮ.ศ. 212” โดยที่อิบนุ หิบบาน ได้ทำการตกหล่นในเล่มของเขาคำว่า “ในขณะที่ยังมีชีวิตอยู่” จึงทำให้ความหมายเปลี่ยนแปลงไป⁽¹⁾

8. อัลหาฟิซ อิบนุ หัจญูรฺ กล่าวว่า “ผู้ใดที่ถูกทำให้รู้ถึงสภาพของเขาจะไม่รับรายงานเว้นแต่จากผู้ที่มิเฆาะฮฺเท่านั้น ดังนั้น เมื่อเขารายงานจากผู้ใดก็ย่อมบ่งชี้ว่าผู้นั้นเป็นผู้ที่มิเฆาะฮฺในทัศนะของเขา เช่น มาลิก ชัยบะฮฺ อัลกอฏฏอน และอิบนุ มะฮฺดียฺ...”⁽²⁾ รวมทั้งอิมามอะหมัด เบ็น หันบัล บะกียฺ เบ็น มัคลัด หะริษ เบ็น อุษมาน สุลัยมาน เบ็น หัรบ และอัชชูบียฺ⁽³⁾

และบรรดาผู้ที่เขาได้ระบุไว้ส่วนใหญ่เป็นผู้ที่รายงานจากพวกเขามีสถานภาพคล้ายคลึงกับพวกเขา นอกเหนือจากนั้นจะรายงานจาก ซุบะฮฺ จากญาบิร อัลญุฟียฺ อิบรอฮีม อัลสะญะรียฺ มุฮัมมัด เบ็น อับดุลลอฮฺ อัลฮัซมะมียฺ และจากผู้ที่จะไม่ทำให้หะดีษของพวกเขาเป็นหะดีษเฆาะอิฟ⁽⁴⁾ ดังเช่นการรายงานของอิมามมาลิก จากอับดุลกะรีม เบ็น อะบิ อัลมุคอริก ซึ่งเขาเป็นผู้ที่เฆาะอิฟ

9. บรรดาผู้รายงานซึ่งหะดีษของเขาถูกบันทึกโดยอัลบุคอรียฺและมุสลิม หรือหนึ่งในสองคน ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ ผู้ซึ่งหะดีษของเขาถูกนำมาใช้เป็นหลักฐานในเรื่องของ

(1) Ibn Hajr al-‘Asqalaniy n.d. : 393

(2) หนังสือเดิม : 1/15

(3) al-Sakhawiy 1407 : 1/314)

(4) ‘Uyun al-Athar n.d. : 1/14

อุศูล และผู้ซึ่งหะดีษของเขาถูกบันทึกสำหรับใช้ในการสนับสนุนสายรายงานอื่นๆ เพื่อประกอบในการเป็นพยานให้กับสายรายงานอื่นๆ และเพื่อใช้ในการประกอบการพิจารณา

ประเภทที่หนึ่ง บรรดาผู้ซึ่งหะดีษของพวกเขาถูกบันทึกในแนวทางของการนำมาใช้เป็นหลักฐาน สามารถแบ่งออกได้เป็นสองชนิด ได้แก่

1) ผู้ซึ่งไม่ถูกพูดถึงเขาในด้านการวิจารณ์ ก็จะถือว่าเป็นผู้ที่มิเกาะฮุหะดีษของเขามีความแข็งแรง และหากไม่มีผู้ใดให้ทัศนะว่าเขาเป็นผู้ที่มิเกาะฮุโดยที่การให้ความน่าเชื่อถือมาจากการบันทึกโดยอัลบุกอริย์และมุสลิม หรือคนหนึ่งคนใดในทั้งสองในด้านการนำมาใช้เป็นหลักฐาน ซึ่งทั้งสองจะรายงานจากผู้ที่เสาะห้หุเท่านั้น และได้วางเงื่อนไขสำหรับผู้รายงานที่เสาะห้หุคือจะต้องเป็นผู้ที่มีคุณธรรม (معلم) และมีความจำที่ดีเลิศ (طام الضبط)

2) ผู้ซึ่งถูกกล่าวถึงเขาในด้านการวิจารณ์ มีสองสถานภาพด้วยกัน คือ

2.1) บางครั้งคำพูดดังกล่าวในตัวเขานั้นขัดแย้งกับคนอื่น (متضاد)⁽¹⁾ โดยที่นุญสุรให้เขาเป็นผู้ที่มิเกาะฮุ จะถือว่าหะดีษของเขาบั้นนี้มีความแข็งแรงเช่นกัน

2.2) บางครั้งคำพูดดังกล่าวในตัวเขานั้นเป็นผู้ที่มีความไม่หนักแน่น และความจำที่ไม่ค่อยดี ซึ่งสามารถพิจารณาให้หะดีษของเขาจะอยู่ในระดับหะสัน ลิซาดีฮุ⁽²⁾

สิ่งดังกล่าวจะมีความชัดเจนยิ่งขึ้นด้วยกับคำกล่าวของอัลฮาฟิซ อิบนุ หัจญูร ที่ว่า “สมควรที่จะเพิ่มเติมนิยามของคำว่าเสาะห้หุ โดยกล่าวว่า “หะดีษนี้สายรายงานติดต่อกันโดยคัดลอกจากผู้ที่มีคุณธรรม มีความจำดีเลิศ หรือมีระดับที่ต่ำกว่าเขาเมื่อได้รับการสนับสนุนจากผู้ที่อยู่ในระดับเดียวกันตั้งแต่ต้นจนถึงท้ายสายรายงาน และจะต้องไม่ปรากฏความขัดแย้ง และไม่มีข้อบกพร่อง ที่ฉันกล่าวเช่นนี้ก็เพราะว่าฉันนั้นได้ใคร่ครวญอย่างมากจากหะดีษในหนังสือเสาะห้หุทั้งสองเล่ม ได้แก่ เสาะห้หุอัลบุกอริย์ และเสาะห้หุมุสลิม ซึ่งฉันพบว่าไม่ครบหุ่ก่มของคำว่าเสาะห้หุ เว้นแต่ดังที่กล่าวมา”⁽³⁾

ประเภทที่สอง บรรดาผู้ซึ่งหะดีษของพวกเขาถูกบันทึกไว้โดยใช้เป็นหะดีษชะวาฮิดหะดีษที่เป็นมุตาบิอาต และหะดีษที่เป็นมุอัลลั๊ก

พวกเขาในระดับที่หลากหลายจากที่ถูกบันทึก บางส่วนเป็นผู้ที่มีความจำดี และคนอื่นๆ อยู่ในระดับที่ชื่อว่าอัศศิดก ในเวลานั้นเมื่อถูกพบว่าผู้ใดผู้หนึ่งในกลุ่มพวกเขาที่มีไชอิมามกล่าวถึงจุดด้อย ซึ่งจุดด้อยนั้นตรงกันข้ามกับคุณธรรมของอิมามท่านนี้ จึงไม่สามารถให้การยอมรับได้ เว้นแต่มีการอธิบายเหตุผลอย่างชัดเจนที่เกี่ยวกับความบกพร่องที่มีผลต่อการมีคุณธรรมมาของผู้รายงาน

(1) การขัดแย้งในที่นี้หมายถึงความถึง ขัดแย้งกับการรายงานของคณิมิเกาะฮุหรือคนที่มิเกาะฮุกว่า

(2) al-Muqizhah 1405 : 79-80

(3) Ibn Hajr al-‘Asqalaniy n.d. : 1/417

คนนั้น และต่อการมีความจำของเขาอย่างชัดเจน หรือต่อความจำของเขามีต่อหะดีษเป็นการเฉพาะ เนื่องจากสาเหตุต่างๆ เหล่านี้เป็นปัจจัยสำหรับบรรดาปราชญ์ในการกล่าวถึงความบกพร่องที่อาจจะอยู่ในระดับเดียวกัน กล่าวคือ บางครั้งทำให้บกพร่องและบางครั้งมีอาจทำให้บกพร่อง⁽¹⁾

10. ระวังในเรื่องศัพท์บัญญัติของบรรดาปราชญ์แต่ละท่านที่ใช้ในการณัรหุและการตะอูดีล จากเรื่องนี้ คำกล่าวของยะหุยา เป็น มะอิน ที่ว่า “**ليس بغيره**” (ผู้รายงานนี้ไม่เป็นไร หมายถึง ผู้ที่มิเกาะฮุ) และคำกล่าวของเขาก่อนที่ว่า “**ليس بشيء**” (หมายถึง ผู้รายงานนี้ไม่มีอะไรเลย หรือมีหะดีษจำนวนน้อย)⁽²⁾ และเช่นเดียวกันศัพท์บัญญัติของบรรดาปราชญ์ในหนังสือของพวกเขา เช่น ศัพท์บัญญัติของอิซฮะซะบียีในหนังสือของเขาที่ชื่อว่า “มีซาน อัลอิติดาล” ที่ว่า “เมื่อฉันได้บันทึกชื่อแรกถูกต้อง ดังนั้น ชี้ไปยังการกระทำต่อทำให้ความน่าเชื่อถือกับผู้รายงานคนนั้น”⁽³⁾

11. มีความขัดแย้งกันในการใช้คำที่เกี่ยวกับการณัรหุและการตะอูดีลในเรื่องของความจำ ตัวอย่างในคำกล่าวของพวกเขา ได้แก่ “**مؤثر**” โดยที่ **مؤثر** นั้น “**بالتخفيف بمعنى هالك**” และคำกล่าวของพวกเขา “**وردى**” หมายถึง **هلك** และหากตัดคิดด้วยกับสระฮัมซะฮุ “**مؤثر**” หมายถึง **حسن** **الردى**⁽⁴⁾

12. ปฏิเสธการให้ทัศนะว่ามีความน่าเชื่อถือและการให้ทัศนะว่ามีความเฉาะอิฟที่ชัดเจนจากบรรดาปราชญ์ โดยที่มิได้ตัดสินว่าอย่างไรอย่างหนึ่งต่อผู้รายงานที่เจาะจง แต่ตัดสินว่าทั้งสองอยู่ด้วยกันจากการณัรหุ และการเตายีก⁽⁵⁾ มีรูปแบบที่หลากหลาย ดังนี้

12.1 ให้ความน่าเชื่อถือแก่ผู้รายงานในสิ่งที่เขาพูดในประเทศหนึ่ง โดยที่อื่น ๆ ไม่

สิ่งดังกล่าว คือ ผู้รายงานคนนั้นพูดในสถานที่หนึ่ง ซึ่งหนังสือไม่ได้อยู่กับเขาทำให้เขาพูดจาปะปนกัน (กำกวม) ในขณะที่เขาพูดในอีกสถานที่หนึ่ง โดยที่เขาไม่มีหนังสืออยู่ด้วย เขาก็จะมีความจำดี หรือเขาได้ยินที่ใดที่หนึ่งจากครูของเขาโดยที่เขาไม่จดจำ และเมื่อเขาได้ยินจากครูคนนั้นในเรื่องอื่นๆ เขาก็จำขึ้นมาได้ ตัวอย่างเช่น

ก. มะอุมัร เป็น รอซิด อัลฮะดีษ หะดีษของเขาที่บัสเราะฮุมีความขัดแย้งกันบ่อยครั้งมาก เพราะว่าหนังสือไม่ได้อยู่กับเขา ในขณะที่หะดีษของเขาที่ยะมันเป็นหะดีษที่ดี (**جيد**)

⁽¹⁾ Ibn Hajar al-‘Asqalani n.d. : 384

⁽²⁾ จะกล่าวถึงรายละเอียดในลำดับถัดไป

⁽³⁾ Ibn Hajar al-‘Asqalani n.d. : 1/9

⁽⁴⁾ Ibn Hajar al-‘Asqalani n.d. : 3/471 ; al-Sakhawiy 1407 : 1/377

⁽⁵⁾ Sharh ‘Ilal al-Tarmidhiy : 2/733-816 อัลหาฟีซ อิบนุ เราะฮัฎบ อัลหันบะลีฮ์ได้อธิบายอย่างกว้างขวางเกี่ยวกับผู้รายงานที่ถูกตัดสินหะดีษของเขาว่าเป็นหะดีษเฉาะอิฟในบางครั้ง หรือบางที หรือจากอาจารย์ของเขาบางท่าน

ข. ยะอูบ เป็น ชัยบะฮ์ กล่าวว่า “ฉันได้ยินอะลี เป็น อัลดะดีนีย์ ให้ทัศนะว่าเงาะอิฟ ในสิ่งที่อับลเราะหฺมาน เป็น อะบี อัลดะดีนีย์ พุดในขณะอยู่ที่อิรัก และให้ทัศนะว่าเศาะหฺ์ในสิ่งที่เขาพุดในขณะที่อยู่มะดีนะฮ์ การให้ทัศนะในลักษณะเช่นนี้แสดงให้เห็นว่า หะดีษต่าง ๆ ที่เขา รายงานช่วงอยู่ในเมืองอิรักเป็นหะดีษเงาะอิฟ ในขณะที่รายงานช่วงอยู่มะดีนะฮ์เป็นหะดีษเศาะหฺ์

12.2 ให้ทัศนะว่าผู้รายงานคนนั้นมิเกาะฮ์ในสิ่งที่เขาพุดจาก อะฮฺลุ อิกลิหม์ โดยอื่น ๆ ไม่ เรื่องดังกล่าว ผู้รายงานคนนั้นได้ยินจากชาวอียิปต์ หรืออะฮฺลุ อิกลิหม์ เขาก็จดจำ หะดีษของพวกเขา และเขาได้ยินจากชาวอียิปต์คนอื่น ๆ หรืออิกลิหม์คนอื่น ๆ เขาก็ไม่จดจำหะดีษของพวกเขา ตัวอย่าง

ก. อิสมาอิล เป็น อียาซ อัลดะดีนีย์ เมื่อเขารายงานจากชาวเมืองซาม หะดีษของเขาจะเป็นหะดีษที่ดี และเมื่อเขารายงานจากบุคคลอื่น ๆ หะดีษของเขาจะขัดแย้งกัน (مضطرب)

ข. ฟิรร์อญญ์ เป็น ฟุฏอลละฮ์ อัลดะดีนีย์ (เงาะอิฟ) อิมามอะหมัด กล่าวว่า “สิ่งที่เขารายงานจากชาวเมืองซามถือว่าศอลิหฺ ส่วนสิ่งที่เขารายงานจากยะหฺุยา เป็น สะอิด (อัลอันศอริยฺ) เป็นหะดีษมุกฎอรร็อบ” (หมายถึง รายงานขัดแย้งกัน)

12.3 ให้ทัศนะว่าการรายงานของผู้รายงานคนนั้นมิเกาะฮ์เมื่อการรายงานนั้นมาจากสายของอะฮฺลุ อิกลิหม์ โดยที่อื่น ๆ ไม่

กล่าวคือ ผู้รายงานคนนั้นได้รายงานจากอะฮฺลุ อิกลิหม์ โดยที่พวกเขาจดจำหะดีษของเขา ในขณะที่เขาพุดจากบุคคลอื่น พวกเขาไม่สามารถจดจำหะดีษของเขาอยู่ได้ ตัวอย่าง เช่น

ก. ชะฮฺีร์ เป็น มุฮัมมัด อัลดะดีนีย์ ต่อมาเปลี่ยนเป็นอัลมัจญีชี ชาวอิรักได้ รายงานหะดีษจากเขาเป็นหะดีษที่เที่ยงตรง مستقیم ในขณะที่ชาวซามได้รายงานหะดีษจากเขาเป็นหะดีษมุนกัร

ข. มุฮัมมัด เป็น อับลเราะหฺมาน เป็น อะบฺู ซ็อบฺู ชาวหิญาซฺ์ได้ฟังหะดีษจากเขาที่เป็นเศาะหฺ์ ในขณะที่หะดีษของชาวอิรักที่รายงานจากเขามีความสับสนอย่างมาก

12.4 ให้ทัศนะว่าเงาะอิฟในสิ่งที่ผู้รายงานที่มิเกาะฮ์รายงานจากอาจารย์บางท่าน เรื่องดังกล่าว ผู้รายงานคนนั้นมีความน่าเชื่อถือในตัวของเขาเอง (ثقة في نفسه) แต่เขาได้รายงานจากอาจารย์ที่เงาะอิฟ โดยขัดแย้งกับหะดีษที่เขาได้รายงานจากอาจารย์ท่านอื่น ตัวอย่าง เช่น

ก. ญะร็ีร์ เป็น ฮาซิม อัลบัจรีรียฺ นักหะดีษกล่าวว่า หะดีษของเขาเป็นหะดีษเงาะอิฟที่รายงานจากเกาะดาคะฮ์

ข. ญะอูฟิร เป็น บุรกออน อัลญะชะร็ีรียฺ อิมามอะหมัด กล่าวว่า “ให้นำเอาจากหะดีษของเขาที่ไม่ได้รายงานจากอิมามอัชชูซุรียฺ หากในส่วนที่รายงานจากอัชชูซุรียฺไม่ต้องนำมา”

12.5 ให้ทัศนะว่าเงาะอีฟกับการรายงานของผู้รายงานเมื่อนำอิสнадมารวมกันจำนวนมากจากอาจารย์ของเขา โดยที่ไม่ระบุเมื่อพวกเขารายงานเพียงคนเดียว

อัลหาฟิซ อะบู ยะอฺลา อัลเคาะลีลีย์ กล่าวว่า “ฉันได้พบกับบรรดานักท่องจำบางคนว่า “อัลบุคอรีมีได้บันทึก (หะดีษ) ของหัมมัด เป็น สะละมะฮฺ ในหนังสือเศาะหฺีหฺของเขา ในขณะที่เขาเป็นผู้ที่ยีเกะฮฺ ? เขากล่าวตอบว่า “เพราะว่าเขาได้รวมกันระหว่างกลุ่มของบรรดาพรรคพวกของอะนัส โดยที่เขาบอกว่า “จากเกาะตาละฮฺ และยาบิต และอับดุลอะซีซ เป็น ศุหัยบฺ โดยที่ในบางครั้งเขาได้รายงานขัดแย้งกับที่กล่าวมา”

ดังนั้น ฉันจึงกล่าวว่า “พวกเขาเห็นพ้องกันว่าอิบน์ วัซฮฺบ เป็นผู้ที่รวมบรรดาอิสنادมิใช่หรือ ? เขากล่าวตอบว่า “เขารายงานหะดีษจากมาลิก อัมรฺ เป็น อัลฮาริษ อัลลัษษฺ เป็น สะอูด และอัลเอาซาอีย์ และเขาก็ได้ปะปนกับกลุ่มอื่นๆ ?”

เขากล่าวตอบว่า “อิบน์ วัซฮฺบ เป็นผู้ที่มีความประณีตในการรายงาน และเขาก็เป็นผู้ที่มีความจำดี (أحفظاً)”⁽¹⁾

โดยที่การรวมระหว่างบรรดาครูของเขานั้นถูกปฏิเสธที่มีต่ออัลวาเกียดี และคนอื่นๆ ที่มีความจำไม่ดี ดังเช่นการถูกปฏิเสธที่มีต่ออิบน์ อิศฮาก และคนอื่นๆ ...”⁽²⁾

12.6 ให้ทัศนะว่าयीเกะฮฺกับหะดีษของผู้รายงานในบางเวลา มีอยู่สองประเภท ได้แก่

ก. ให้ทัศนะว่าयीเกะฮฺกับผู้รายงานในช่วงแรกของเขา ต่อมาก็ให้ทัศนะว่าเป็นเงาะอีฟหลังจากนั้น

ข. ให้ทัศนะว่าयीเกะฮฺกับผู้รายงานในช่วงแรกของเขา ต่อมาก็ให้ทัศนะว่าเป็นหะสันหลังจากนั้น

13. ปฏิเสธการเจาะจงการให้ทัศนะว่าयीเกะฮฺและเงาะอีฟของกลุ่มมุตะกอดดีมีน มีความครอบคลุมมากกว่ามุตะอัคคีรีน ซึ่งบางครั้งกลุ่มมุตะอัคคีรีนนั้นกำหนดระดับชั้นสำหรับผู้รายงานไว้เป็นจำนวนมาก

ในเรื่องนี้ บางส่วนของกลุ่มมุตะกอดดีมีนได้กำหนดคำว่า “**صحة**” มีระดับความสูงกว่า “**اللقنة**” และ “**الصدوق**” และได้กำหนดคำว่า “**صدوق**” มีระดับความสูงกว่า “**الصدوق**” และ “**الضعيف الذي لا يحجج به عند التفرد**” และบางครั้งพวกเขาก็ได้นำสองคำมารวมกัน คือ “**صحة صدوق**” ในการหุ้ก่มผู้รายงาน และสิ่งที่ให้ความชัดเจนในเรื่องนี้ได้แก่หะดีษของกลุ่มมุตะกอดดีมีนบางส่วนเศาะหฺีหฺ และบางส่วนเงาะอีฟ

(1) al-Isharah fi Ma'rifah 'Ulama' al-Hadith 1410 : 1/417-418

(2) Sharh 'Ilal al-Tirmidhiy n.d. : 2/815-816

จากข้างต้นนั้นจะเป็นประโยชน์ในการให้ทัศนะว่าเงาะอิฟของกลุ่มมุตะอัคคีรีน สำหรับระดับชั้นของการญุรหุและการตะอูดีล ในการพิจารณาให้น้ำหนัก (ترجيح) ในกรณีนี้ผู้รายงานมีความคาบเกี่ยวกับในกลุ่มของมุตะกอดดีมีน ในการกำหนดให้อยู่ในระดับหะดีษมักบูล (เป็นที่ยอมรับ) หรือในระดับหะดีษเงาะอิฟ

แท้จริงได้นำเสนอคำกล่าวของอิมามอะหมัด ที่กล่าวเกี่ยวกับกบฏเงาะอิฟ เป็น อุกบะฮ์ ที่ว่า “เขามีความผิดพลาดบ่อยครั้งในการรายงาน และเขาก็เป็นผู้ที่มิเกาะฮุ ลาอะฮ์ชะ บิฮี” อัลฮาฟิซ อิบนุ หัจญูร อัลอัสเกาะลานีย์⁽¹⁾ กล่าวว่า “เขาเป็นผู้ที่เสาะฮุก บางครั้งก็เป็นผู้รายงานที่ขัดแย้ง” (صدوق ربما خالف)

15. จัดระดับความชำนาญในศาสตร์แขนงต่างๆ ของผู้รายงานด้วยกับสาเหตุ

เนื่องจากสิ่งที่เปลี่ยนแปลงไปนั้นจากความพยายามในการรับและการรายงานหะดีษ ซึ่งก็สามารถนำมาใช้เป็นหลักฐานได้ แต่สำหรับวิชานั้นเท่านั้น ไม่เกี่ยวข้องกับวิชาอื่น ๆ⁽²⁾ ตัวอย่าง

ก. อาศิม เป็น อะบู อันนะญูด อัลมุกกริฮ์ อัลมัซซุร

อัลฮาฟิซ อิบนุ หัจญูร อัลอัสเกาะลานีย์ กล่าวว่า “*صدوق له أوهاه*”⁽³⁾ หุญญะฮ์ในด้านการอ่าน และหะดีษของเขาถูกบันทึกในหนังสือเศาะฮีหุ

ข. มุฮัมมัด เป็น อิสฮาก เป็น ยะฮ์ซาร์ อัลมัฏละบียะฮ์ เมลาฮุม

อัลฮาฟิซ อิบนุ หัจญูร อัลอัสเกาะลานีย์ กล่าวว่า “อิมามอัลมะฆอซียะฮ์ เป็นผู้ที่เสาะฮุก ตัดดีศ และถูกกล่าวหาว่าเป็นพวกชีอะฮ์ และเกาะดะริยะฮ์ (ورمي بالتشيع والقدر) อัลบุคอรีฮ์ได้บันทึกสำหรับใช้ในการตะอูดีล (تعليق) และมุสลิมได้บันทึกไว้สำหรับ อัลมุตาบะอาต (المناجات) เขาเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านพิชัยสงคราม⁽⁴⁾ ส่วนหะดีษของเขาที่เกี่ยวข้องกับอะหุกามเป็นหะดีษหะสันเมื่อมีการระบุชัดเจนในด้านการฟัง โดยที่ไม่ไปขัดแย้งกับผู้ที่มีความน่าเชื่อถือมากกว่าเขา”⁽⁵⁾

16. ปฏิเสธศัพท์บัญญัติของการญุรหุและการตะอูดีลที่ถูกคัดลอกจากหนังสือต่างๆ ของบรรดามุตะกอดดีมีน เช่น การย่อเนื้อหาหรือการเล่าเรื่องโดยความหมายที่พบจากหนังสือของบรรดาปราชญ์สมัยหลัง (มุตะอัคคีรีน) เนื่องจากให้ความสำคัญในการรวบรวมจำนวนผู้รายงานให้มากที่สุดหนังสือเล่มเดียวกัน ซึ่งทำให้มีผลต่อการคัดย่อและเรื่องเล่าสำหรับคำที่ให้ความหมายด้านบกพร่องและคุณธรรมในการตัดสินต่อผู้รายงาน

(1) Ibn Hajr al-‘Asqalani n.d. : 453

(2) ดู Nur al-Din ‘Itr 1412 : 2/554

(3) Ibn Hajr al-‘Asqalani n.d. : 285

(4) หนังสือเดิม

(5) al-Dhahabi 1410 : 1/24-25

ดังกล่าวเป็นการเจาะจงในด้านของการให้ความน่าเชื่อถือ (توثيق) บรรดาคำดังกล่าวนี้มาจากแหล่งดั้งเดิมของบรรดาปราชญ์หะดีษ ตัวอย่างเช่น

อัลหาฟิซ อัชชะสะบี๋ได้คัดลอกสำนวนของอิมามอะบู ฮาติม ในการหุ้ก่มของเขามี่ต่อชะฮูร เป็น เหาซับ (شهريه بن حوشب) อะบู ฮาติม กล่าวว่ำ “ชะฮูร เป็น เหาซับ” เป็นที่ร้กย้งสำหรับนันมากกว่าอะบู ฮารุน อัลอับดีย์ และบิซรุ เป็น หัรบ ที่มีไ้ชะอะบู อัชชูบัยรุ ซึ่งไม่อนุญาตให้นำหะดีษของเขามาไ้เป็นหลักฐาน⁽¹⁾

อัชชะสะบี๋ ได้กล่าวไว้ในหนังสือมีซาน อัลอิติดาล ว่า “อะบู ฮาติม กล่าวว่ำ “เขามี่ไ้ชะอะบู อัชชูบัยรุที่ไม่อนุญาตให้นำมาไ้เป็นหลักฐาน”⁽²⁾ และเขากล่าวในหนังสืออัลกาซิฟไ้ว่ำ “อะบู ฮาติม กล่าวว่ำ “เขามี่ไ้ชะอะบู อัชชูบัยรุ”⁽³⁾ และส่วนหนึ่งจากการหิกายะฮู (การบอกเล่า) ด้วยกับความหมายดั่งคำกล่าวของอัลหาฟิซ อิบนุ หัจญูร์ อัลอัสเกาะลानीย์ไ้ว่ำ “อิบรอฮีม เป็น สุวัยค เป็น หัยยาน อัลมะคะนีย์ ผู้ที่จัดให้เขาอยู่ในระดับมิเกาะฮู คือ อิบนุ มะฮีน และอะบู ชูรออะฮู...”⁽⁴⁾

ซึ่งสำนวนที่ถูกต้องในคำกล่าวของอิบนุ มะฮีน โดยที่รายงานจากอิสหาก เป็น มัสนูร อัลเกาส์ญ์ คือ “ﻣﺤﺪ”⁽⁵⁾ และในส่วนของอะบู ชูรออะฮู เขากล่าวว่ำ “ﻟﯩﺲ ﺑﻪ ﻧﺎﺱ” แปลว่ำ ไม่สาหัส⁽⁶⁾

17. อิทธิพลของการหุ้ก่มและการตะอูคิลที่มาจากปราชญ์มุตะอัคกีรีน โดยการกำหนดของเขามี่ต่อบรรดาคำกล่าวของปราชญ์มุตะกอดคิมินในการหุ้ก่มผู้รายงาน เช่น จากอับดุลลอฮู เป็น อะบี สุลัยมาน อัลอุมะวีเย์ เมลาสุม แท้จริงอุษมาน เป็น สะอิด อัคดารีมีเย์ ได้คัดลอกการเตายีก (การจัดอันดับผู้รายงานไ้ให้อยู่ในระดับมิเกาะฮู) จากอิบนุ มะฮีน⁽⁷⁾

โดยที่อัลหาฟิซ อิบนุ หัจญูร์ อัลอัสเกาะลानीย์ ไม่ไ้ระบุไว้ในหนังสือตะฮูซิบ อัลตะฮูซิบ ในประวัติของเขา⁽⁸⁾ นอกเหนือจากคำกล่าวของอะบู ฮาติม ที่ว่ำ “ﻧﺸﯩﺦ” ชัยค⁽⁹⁾ และอิบนุ

(1) Abu Hatim 1405 : 4/383

(2) อ้างถึงใน Abu Hatim 1405 : 2/383

(3) Abu Hatim 1405 : 2/16

(4) Ibn Hajar al-‘Asqalaniy n.d. : 388

(5) Tahdhib al-Kamal n.d. : 2/103

(6) Abu Hatim 1405 : 2/104 ; al-Tankil, : 1/24-25

(7) Tarikh ‘Uthman Ibn Sa‘id al-Darimi : Tarjamah Raqm (485)

(8) Tarikh ‘Uthman Ibn Sa‘id al-Darimi 1405: 5/246

(9) Abu Hatim 1405 : 5/75-76

หีบบานก็ได้ระบุไว้ในหนังสืออัยยิกอต⁽¹⁾ ต่อมาอัลหาฟิซ ก็ได้กล่าวในหนังสือตกริบ อัตตะฮะซิบ ว่า “صدق”⁽²⁾ และหวังว่าการคัดลอกของอัครคาริมีย์จากอิบนุ มะอีน อยู่ในระดับยิเกาะฮ์⁽³⁾

3.4 ประเภทของคุณลักษณะต่าง ๆ ของผู้รายงานหะดีษ

คุณลักษณะต่าง ๆ ที่จะกล่าวถึงในหัวข้อนี้คือ คุณลักษณะที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับคุณธรรมและความจำของผู้รายงาน

3.4.1 คุณลักษณะที่เกี่ยวข้องทั้งการมีคุณธรรมและการมีความจำดี

คุณลักษณะนี้ประกอบด้วย 3 ประการ ได้แก่ **إمام اسم الراوي** (ความคลุมเครือในชื่อของผู้รายงาน) **جهالة عينه** (ไม่รู้จักตัวตนของเขา) และ **جهالة حاله** (ไม่รู้จักสถานภาพของเขา)

(1) ความคลุมเครือในชื่อของผู้รายงาน

1. ผู้รายงานทำให้เกิดการคลุมเครือในชื่ออาจารย์ของเขา เช่นการกล่าวว่า “ฉันได้รายงานจากชายคนหนึ่ง ฉันได้รายงานจากบางส่วนของพวกเขา อาจารย์ได้บอกกับพวกเรา” (حدثني رجلا ، حدثني بعضهم ، أخبرنا شيخ لنا)

2. ผู้รายงานได้ระบุชื่ออาจารย์ของเขาคลุมเครือ เช่นกล่าวว่า “ฉันได้รายงานจากคนหนึ่ง หรือบุตรของคนหนึ่ง” (حدثني فلان أو ابن فلان)

3. ปราชญ์หะดีษมิได้จัดระดับผู้รายงานคนนั้นว่ายิเกาะฮ์หรือเฎาะอ์ฟ

ในส่วนของคุณลักษณะในตัวผู้รายงาน โดยที่ไม่ได้ถูกเรียกชื่อของเขา เช่น “พวกเราได้รับรายงานจากคนหนึ่ง” (حدثنا رجل) ในสิ่งนี้ไม่อนุญาตให้รับหะดีษจากเขา เหตุผล คือ เงื่อนไขของการรับรายงานจะต้องรู้ถึงการมีคุณธรรมของผู้รายงาน ดังนั้น ผู้ที่มีความคลุมเครือในชื่อของเขา และไม่รู้จักว่าเขาเป็นใคร จะทราบถึงการมีคุณธรรมและการมีความจำดีของเขาได้อย่างไร⁽⁴⁾

แต่ในบางครั้งการคลุมเครือนี้ก็ใช้ศัพท์ที่จัดอันดับว่าเป็นผู้ยิเกาะฮ์ เช่นการกล่าวว่า “ฉันได้รายงานจากผู้ที่ยิเกาะฮ์” (حدثني الثقة) เรื่องนี้ อุละมาอ์มีความเห็นที่แตกต่างกันหลายทัศนะได้แก่

⁽¹⁾ Ibn Hibban 1405 : 5/33

⁽²⁾ Ibn Hajar al-‘Asqalaniy n.d. : 307

⁽³⁾ Ahmad Muhammad Nursaif 1410 : 28-29

⁽⁴⁾ Ibn Hajar al-‘Asqalaniy 1405 : 49

1. เกาะฎีบ อัลบัฆดาดีย์ และอะบุน บักรุ มุฮัมมัด เป็น อับดุลลอฮ์ อัศศ็อรไฟย์ มีทัศนะว่า “แท้จริงสิ่งดังกล่าวไม่เพียงพอที่จะให้ความน่าเชื่อถือกับผู้รายงานว่าเป็นผู้ที่มิเกาะฮ์ได้”⁽¹⁾

หากว่าผู้รายงานเป็นผู้ที่มิเกาะฮ์และเหมาะสมกับในการเป็นผู้ที่มิเกาะฮ์ ซึ่งสอดคล้องกับการจัดให้อยู่ในระดับดังกล่าวกับบรรดาปราชญ์รุ่นหลัง ดังตัวอย่างเช่น เมื่ออิมามอัชชาฟีอีย์ กล่าวว่า “ฉันได้รายงานจากผู้มิเกาะฮ์ จากอัลลัษษ เป็น สะอูด” ดังนั้นผู้ที่มิเกาะฮ์ในที่นี้หมายถึงยะหฺยา⁽²⁾ อิบนุ หัสซาน อัตตะนิสีย์ อัลบักรีย⁽³⁾

สำหรับผู้ที่ไม่ได้จัดอยู่ในกลุ่มของกนียะฮ์ให้ยึดคุณลักษณะที่เหมาะสมกับเขา ตัวอย่าง เมื่ออิมามอัชชาฟีอีย์ กล่าวว่า “ฉันได้รายงานจากผู้มิเกาะฮ์ จากอิบนุ ญุรอยหฺ” จุดประสงค์ของผู้มิเกาะฮ์ของเขาได้แก่ มุสลิม เป็น คอลิด อัลมัคซุมีย์ เมลาฮุม⁽⁴⁾ ซึ่งเขาเป็นผู้ที่มีสถานภาพ เศาะดุค ภาคเคออย่างมาก (كنز الأرواح)⁽⁵⁾

ค. ในที่นี้มีความแตกต่างกันระหว่างความคลุมเครือด้วยกับสำนวนที่ว่า “ฉันได้รายงานจากผู้มิเกาะฮ์ จากอิบนุ ญุรอยหฺ” กับความคลุมเครือด้วยกับสำนวน “ฉันได้รายงานจากผู้ที่ไม่ได้ถูกกล่าวหาว่าเป็นผู้โกหก” ดังนั้น สำนวนแรกที่ว่า “ฉันได้รายงานจากผู้มิเกาะฮ์” โดยขัดแย้งกับสำนวนที่สองคือ “ฉันได้รายงานจากผู้ที่ไม่ถูกกล่าวหาว่าเป็นผู้โกหก” เพราะมันไม่มีประโยชน์อันใดที่จะทำให้ผู้รายงานคนนั้นเป็นผู้มิเกาะฮ์ กล่าวคือ ไม่จำเป็นที่ผู้ที่ปราศจากการกล่าวหาแล้วผู้รายงานคนนั้นจะมีความน่าเชื่อถือในด้านของความจำ และจุดมุ่งหมายของสำนวนนี้เป็นการปฏิเสธการถูกกล่าวหาโดยที่มิได้นำมาแสดงถึงการมีความประณีตในการรายงาน⁽⁶⁾

สิ่งที่ทำให้กระจางชัดในเรื่องนี้ก็คือ จากอับดุลลอฮ์ เบ็น ละฮืออะฮ์ อับดุลลอฮ์ เบ็น ญะอฺฟิร อัลมะคะนีย์ และอับดุลเราะหฺมาน เบ็น ซิยาดี อัลอัฟริกี๊ พวกเขาเป็นผู้ที่เฝ้าฮ์ฟในด้านของความจำ (ظفر) ไม่สามารถนำหะดีษของพวกเขาไปใช้เป็นหลักฐานได้ในกรณีที่พวกเขารายงานเพียงคนเดียว และพวกเขามิได้ถูกกล่าวหาว่าเป็นผู้ที่โกหก⁽⁷⁾

(2) ไม่รู้จักตัวตนของเขา ในส่วนของผู้ที่ไม่รู้จัก (جهل) บรรดาอุละมาอ์มีความคิดเห็นที่หลากหลายในการกำหนดเป้าหมายของคำนี้ ดังนี้

(1) al-Khatib al-Baghdadiy n.d. : 155 ; Ibn al-Salah 1407 : 224

(2) al-Sakhawiy 1407 : 1/310 ; Tadrib al-Rawi : 1/312

(3) Ibn Hajr al-‘Asqalaniy n.d. : 589

(4) al-Sakhawiy 1407: 1/310 ; Ibn Hajr al-‘Asqalaniy n.d. : 1/312

(5) Ibn Hajr al-‘Asqalaniy n.d. : 529

(6) al-Sakhawiy 1407 : 1/311 ; Ibn Hajr al-‘Asqalaniy n.d. : 1/311

(7) al-Sakhawiy 1407 : 1/311

1. สิ่งที่อัลเคาะฎีบ อัลบัฆดาดี⁽¹⁾ ได้บอกเล่าถึงคือ “ผู้ที่ไม่เป็นที่รู้จัก (مجهول) นั้นในทัศนะของนักหะดีษ หมายถึง ทุก ๆ คนที่ไม่มีชื่อเสียงในด้านการแสวงหาความรู้ด้วยกับตัวของเขาเอง และอุละมาอ์ก็ไม่รู้จักเขาว่าเป็นนักหะดีษ และผู้ที่หะดีษของเขาไม่ถูกทำให้รู้จัก เว้นแต่มีผู้รายงานเพียงคนเดียว”

2. ทัศนะของอัลฮาฟิซ อิบน์ หัจญ์ร อัลอัศเกาะลานีย์ คือ “อัลมััจญลุสมีสองประเภทได้แก่

2.1 มัจญลุส อัลอัยน (مجهول العين) หมายถึง ผู้ซึ่งหะดีษของเขาจะไม่ถูกรายงานนอกจากผู้รายงานเพียงคนเดียวเท่านั้น และก็ไม่ถูกจัดให้อยู่ในระดับที่มิเกาะฮุ (مؤتمن)

2.2 มัจญลุส อัลฮาหล (مجهول الخلق) หรือ (المستور) หมายถึง ผู้ที่หะดีษของเขาถูกรายงานสองคนหรือมากกว่า และไม่ได้ถูกจัดให้อยู่ในระดับมิเกาะฮุ⁽²⁾

ประเภทที่หนึ่ง มัจญลุสอัลอัยน ในการรับกรรายงานของเขา มีหลายทัศนะดังนี้

1. ทัศนะของญุมฮูร คือ ปฏิเสธกรรายงานของมัจญลุส อัลอัยน ในทุกกรณี⁽³⁾

เหตุผลของเขา คือ ผู้ใดที่เขาถูกทำให้ไม่รู้จักตัวตนของเขา ก็เป็นประตูปานแรกที่จะทำให้ไม่ทราบถึงสถานภาพของเขาในการมีคุณธรรมและการมีความจำดี

2. ทัศนะที่สอง คือ รับกรรายงานของเขาเมื่อปรากฏกรรายงานจากเขาแม้เพียงผู้เดียวก็ตาม ซึ่งจะไม่รายงานเว้นแต่จากผู้ที่มีคุณธรรม เช่น อับดุลเราะหฺมาน เบ็น มะฮฺดี⁽⁴⁾

3. ทัศนะของอิบนุ อับดิลบรัร คือ “รับกรรายงานของเขาหากว่าเขาเป็นผู้ที่มีชื่อเสียง เช่น การมีชื่อเสียงในด้านสมณะ หรือกระตือรือร้น หรือความมีเกียรติ ถ้าหากว่ามีชื่อเสียงในด้านความรู้ ให้รับกรรายงานของเขาจากประตูปานแรก”⁽⁵⁾

อิบนุ อัลเศาะลาหฺ กล่าวว่า “ได้มาถึงฉันจากอะบู อัมรฺ เบ็นอับดิลบรัร อัลอันดะลุสียฺ กล่าวว่า “ทุกๆ คนที่ไม่ถูกรายงานจากเขาเว้นแต่เพียงคนเดียว เขาก็เป็นผู้ที่มััจญลุส เว้นแต่ผู้ผู้นั้นจะมีชื่อเสียงในด้านที่นอกเหนือจากการแบกรับความรู้นี้เท่านั้น เช่น มาลิก เบ็น ดินารฺ มีชื่อเสียงในด้านกรมีสมณะ และอัมรฺ เบ็น มะฮฺดี มีชื่อเสียงในด้านความกล้าหาญ หรือการให้ความช่วยเหลือ”⁽⁶⁾

⁽¹⁾ al-Khatib al-Baghdadiy n.d. : 149

⁽²⁾ Ibn Hajar al-‘Asqalaniy n.d. : 50

⁽³⁾ al-Sakhawiy 1407 : 1/319

⁽⁴⁾ หนังสือเดิม : 1/316

⁽⁵⁾ หนังสือเดิม

⁽⁶⁾ Ibn al-Salah 1405 : 496

4. อะบู อัลหะสัน อะลี เป็น อับดุลลอฮ์ เป็น อัลกอฏฏอน ได้คัดเลือกเกี่ยวกับการรับ การรายงานหะดีษของเขา เมื่อเขาบริสุทธิ (ในขณะที่รายงานเพียงคนเดียว) จากปราชญ์หะดีษใน ด้านการณัฎหฺและการตะอูคิล⁽¹⁾ ตัวอย่างในเรื่องนี้ คือ การรายงานจากอัสพะอู เป็น อัสละอู รายงาน จากสะมุเราะฮ์ เป็น ญุนคุบ ซึ่งอัสชะซะบียฺ ได้กล่าวว่า “ฉันไม่รู้ว่าเขาจะถูกรายงานจากใครบ้างเว้น แต่สุวัยคุ เป็น ฮาญริ อัลบาฮิลียฺ เพียงคนเดียวเท่านั้น

อัลหาฟิซ อิบน์ หัจญ์ร์ อัลอัศเกาะลานียฺ ได้เลือกเอาที่ศนะนี้ โดยได้อธิบายเพิ่มเติมใน การรับการรายงานของคนมััจญฮูด อัลอัษน คือ เมื่อผู้ใดผู้หนึ่งที่รายงานจากเขาจัดให้อยู่ในระดับที่ยิ เกาะฮ์ เมื่อเขามีความเชี่ยวชาญในเรื่องดังกล่าว⁽²⁾

ที่ศนะที่มีน้ำหนักที่สุดคือที่ศนะที่หนึ่ง ซึ่งไม่มีความขัดแย้งกับที่ศนะที่สี่ แต่ทว่าเป็น การอธิบายซึ่งกันและกัน เนื่องจากการให้การยอมรับของอิมามผู้เชี่ยวชาญนั้นเป็นการยกระดับของ เขาจากเป็นคนไม่รู้จักกลายเป็นคนที่รู้จักกัน

ประเภทที่สอง มัจญฮูด อัลฮาล (หมายถึง อัลมัศตูร) ในเรื่องของการรับการรายงาน ของเขา มีหลายที่ศนะ ดังนี้

1. ที่ศนะของเสียงส่วนใหญ่ (จากญุมฮูร) ปฏิเสธการรายงานจากมััจญฮูด อัลฮาล⁽³⁾ และยังได้มีการแนะนำอีกว่า การรายงานของผู้รายงานสองคนหรือมากกว่าจากอาจารย์ท่านหนึ่ง มิได้บ่งบอกถึงการยอมรับต่อเขา ซึ่งการยอมรับด้านการมีคุณธรรมของเขานั้นมิได้เป็นที่รู้จักกัน โดยทั่วไป

2. ที่ศนะที่สองบางส่วนของปราชญ์มุหัดคิยีน เช่น อัลบัชซาร และอัลดาร์กูญนียฺ คือ รับการรายงานของเขา⁽⁴⁾ (مجھول الحال)

อัลสะกอวียฺ ได้คัดลอกคำกล่าวของอัลดาร์กูญนียฺ ที่ว่า “ผู้ใดที่ถูกรายงานจากเขาจาก ผู้รายงานที่ยิเกาะฮ์จำนวนสองคน ดังนั้น เขาจะถูกเลื่อนระดับมััจญฮูดของเขา และได้รับการยืนยัน ถึงการมีคุณธรรมของเขา”⁽⁵⁾

3. ที่ศนะของอิมามอัลหะเราะมะัยนุ อะบู อัลมะอะลียฺ อับดุลมาลิก เป็น อับดุลลอฮ์ อัลญุวัยนียฺ คือ “ผู้รายงานที่ไม่เป็นที่รู้จักกัน”

(1) al-Sakhawiy 1407 : 1/317

(2) Ibn Hajr al-‘Asqalaniy 1405 : 50

(3) หนังสือเดิม

(4) al-Sakhawiy 1407 : 1/320

(5) หนังสือเดิม

อัลหาฟิซ อิบน์ หัจญ์ร อัลอัศเกาะลานีย์ ได้มีความเห็นต่างเกี่ยวกับการรายงานของ คนอัลมัศตูร (المستور) ด้วยกับการระบุว่า สิ่งที่จะทำให้การรายงานต่างๆ แข็งแรงขึ้นจากความเฉาะ อีฟนั้น จะต้องไม่ใช่มาจากการรายงานของผู้ที่ไม่รู้จักตัวตน⁽¹⁾

ส่วนหนึ่งของเครื่องหมายของมััจญ์ฮูล (مجذول)

1. การขัดแย้งกันในเรื่องของการรับกรรายงานของผู้ไม่เป็นที่รู้จักนั้น โดยแท้ที่จริง แล้วมันเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความถูกต้อง (صح) แต่ทั้งนี้จะต้องไม่รวมถึงบรรดาสะหาบะฮะฮ์ ซึ่งการ ไม่เป็นที่รู้จักของพวกเขาจะไม่ทำให้เขาถูกตำหนิ เนื่องจากพวกเขาเป็นผู้ที่มีคุณธรรม โดยที่อัลลอสฮ์ เป็นผู้ที่ยืนยันถึงการมีคุณธรรมของพวกเขา⁽²⁾

2. แท้จริงการรายงานของบรรดาผู้ไม่เป็นที่รู้จักนั้นมีหลายระดับ ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

ก. ทักษะของอัลหาฟิซ อิบน์ หัจญ์ร อัลอัศเกาะลานีย์ คือ “และส่วนบรรดาผู้ไม่เป็นที่รู้จักจากบรรดาผู้รายงาน หากว่าผู้นั้นเป็นส่วนหนึ่งจากผู้อาวุโสของดาบีอื่น ให้รับกรรายงาน หะดีษของเขาด้วยกับเจตนาที่ดี เมื่อปราศจากข้อขัดแย้งถึงที่มา และหากว่าผู้นั้นเป็นบรรดาดาบีอื่น ก็อนุญาตให้รายงานหะดีษของเขา การขัดแย้งดังกล่าวเป็นการขัดแย้งที่สูงส่งของผู้รายงาน

หากว่าผู้ไม่เป็นที่รู้จักนั้นเป็นส่วนหนึ่งของบรรดาอ็ดบาอ์ อัดดาบีอื่น และหลังจากนั้น ถือว่าจะทำให้หะดีษของเขาเป็นหะดีษที่เฉาะอีฟ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อเขาได้รายงาน เพียงผู้เดียว⁽³⁾ และเขากล่าวอีกเช่นกันว่า “และคำกล่าวของพวกเขาที่ว่า “مجذول” ไม่จำเป็นเสมอไปที่ ไม่รู้จักตัวตนของเขาเพียงอย่างเดียว เพราะว่ามีทั้งไม่รู้จักตัวตนของเขาและไม่รู้ถึงสถานภาพของเขา เหนือสิ่งอื่นใดก็คือพวกเขาจะไม่นำหะดีษของเขามาใช้เป็นหลักฐาน และหากว่ารายงานจากเขา เพียงคนเดียวจากผู้อาวุโสของบรรดาผู้ที่ได้รับการยืนยัน (ถึงความมีเกาะฮ์) ก็จะทำให้สถานภาพ ของเขามีความแข็งแรงขึ้น และสามารถนำมาใช้เป็นหลักฐานได้เช่นเดียวกับการรายงานเป็นกลุ่ม เช่น อันนะสาลีฮ์ และอิบนุ หิบบาน เป็นต้น”⁽⁴⁾

ข. ทักษะของอัลหาฟิซ อิบน์ กะษีร คือ “ในส่วนของบรรดาผู้ที่คลุมเครือซึ่งไม่ถูก เรียกชื่อจริงของเขา หรือถูกตั้งชื่อให้ใหม่ ทำให้ไม่รู้จักตัวตนของเขาว่าเป็นใคร จะถือว่าเป็นส่วน หนึ่งจากผู้ที่ไม่อนุญาตให้รายงานหะดีษจากเขา บุคคลหนึ่งที่พวกเรารู้จักเขา แต่ว่าเมื่อปรากฏอยู่

⁽¹⁾ Ibn Hajr al-‘Asqalaniy 1405 : 51-52

⁽²⁾ Ibn al-Salah 1405 : 142

⁽³⁾ ตะหุกี กิตาบ อัลมุฆนีย์ ฟิ อัลอูอะฟาอ์ 1/กาฟ –ลาม และ ตีวาน อัลอูอะฟาอ์ วัลมัศรูกีน (n.d. : 374)

⁽⁴⁾ al-Muqizat 1410 : 79

ในช่วงของอิตดาบีอิน และศตวรรษที่เป็นพยาน สำหรับพวกเขาแล้ว อนุญาตให้รายงานหะดีษจากเขาได้ ซึ่งปรากฏในมุสนัดอิมามอะหมัด และผู้บันทึกอื่นๆ ในการรับรายงานลักษณะนี้เป็นจำนวนมาก”⁽¹⁾

3. บรรดาผู้รายงานซึ่งเจ้าของหนังสือเศาะหีหฺทั้งสองเล่มได้นำมาใช้เป็นหลักฐานหรือคนหนึ่งคนใดจากทั้งสอง ทำให้พวกเขาได้รับการให้ความน่าเชื่อถืออย่างมั่นคง ยกเว้นพวกเขาจากการไม่เป็นที่รู้จัก และหากมีผู้ไม่ได้กำหนดให้เขาอยู่ในระดับของยิเกาะฮฺ ในเรื่องนี้มีรายละเอียดดังนี้

ก. คำกล่าวของอัลหาฟิซ อัชชะอะบียฺ (หลังจากที่เขาได้คัดลอกคำกล่าวของอิบน์ กอฏฏอน ที่เกี่ยวกับหฺฟศฺ เบ็น บุฆอยลฺ ว่า “ไม่รู้จักสถานภาพของเขา และไม่เป็นที่รู้จัก “...อิบน์ กอฏฏอน ได้กล่าวถึงเรื่อง que ทุกคนที่อิมามหรือปราชญ์ในสมัยเดียวกับเขานั้นมีจำนวนไม่น้อย หรือนำมาจากผู้ที่อยู่ในสมัยเดียวกับเขา เป็นสิ่งที่ชี้ให้เห็นถึงการมีคุณธรรมของเขา และสิ่งนี้มีเป็นจำนวนมาก ดังนั้น ในหนังสือเศาะหีหฺทั้งสองเล่ม ซึ่งบุคคลหนึ่งจัดให้พวกเขาอยู่ในระดับที่เฎาะอ์ฟ โดยที่พวกเขาเหล่านั้นมิได้เป็นผู้ที่ไม่เป็นที่รู้จัก”⁽²⁾

และคำกล่าวของอัชชะอะบียฺ (หลังจากที่คัดลอกคำกล่าวของอิบน์ กอฏฏอน เกี่ยวกับ มาลิก เบ็น อัลคอซรฺ ว่า “เขาเป็นส่วนหนึ่งจากผู้ที่ไม่ได้รับการยืนยันถึงการมีคุณธรรมของเขา” : “เขาต้องการที่จะกล่าวถึงให้ผู้อื่นใดนั้นเป็นผู้ที่ยิเกาะฮฺ และบรรดาผู้รายงานในหนังสือเศาะหีหฺทั้งสองเล่มมีเป็นจำนวนมากที่พวกเราไม่ทราบว่ามีผู้ใดบัญญัติให้พวกเขาเป็นผู้ที่มีความน่าเชื่อถือ...”⁽³⁾

โดยแท้จริงแล้ว อัลหาฟิซ อัชชะอะบียฺ มีจุดประสงค์ที่จะนำมาใช้เป็นหลักฐานต่ออิบน์ กอฏฏอน ที่เกี่ยวกับบรรดาผู้รายงานที่ปรากฏในหนังสือเศาะหีหฺทั้งสองเล่ม และเขาได้ชี้แจงถึงการให้ความน่าเชื่อถือแก่พวกเขาด้วยกับคำกล่าวของเขาที่ว่า “ﷺ” หมายถึง ผู้ซึ่งมีผู้ให้ความน่าเชื่อถือแก่เขาเป็นจำนวนมาก และไม่มีผู้ใดจัดให้เขาอยู่ในระดับที่เฎาะอ์ฟ โดยที่ปราศจากผู้ที่ไม่ให้ความน่าเชื่อถือแก่เขา และไม่ถูกจัดให้เป็นผู้ที่เฎาะอ์ฟ ซึ่งหากว่าหะดีษนี้ถูกบันทึกไว้ในหนังสือเศาะหีหฺทั้งสองเล่ม ถือว่าเขาเป็นผู้ที่ยิเกาะฮฺ”⁽⁴⁾

ข. คำกล่าวของอัลหาฟิซ อิบน์ หัจญูร อัลอัสเฎาะลานียฺคือ “ดังนั้น ในส่วนของการไม่รู้จักสถานภาพของผู้รายงานถือเป็นสิ่งที่ผลักดันจากบรรดาผู้ที่ได้บันทึกสำหรับเขาใน

⁽¹⁾ Ikhtisar ‘Ulum al-Hadith 1405 : 81

⁽²⁾ al-Dhahabiy 1410 : 1/556

⁽³⁾ หนังสือเดิม

⁽⁴⁾ al-Muqizat 1410 : 78

หนังสือเศาะหี้หุ เพราะว่าเป็นใจของหนังสือเศาะหี้หุนั้นจะต้องเป็นการรายงานที่เป็นที่รู้จักถึงการมีคุณธรรมของเขา ดังนั้น ผู้ใดอ้างว่าบุคคลหนึ่งที่ปรากฏในหนังสือเศาะหี้หุทั้งสองเล่มไม่เป็นที่รู้จักทำให้หะดีษของผู้นั้นขาดความน่าเชื่อถือทันที

4. ไม่จำเป็นเสมอไปที่การหุ้ก่มของปราชญ์บางท่านที่มีต่อผู้รายงานว่าเป็นผู้ที่ไม่รู้จัก จะทำให้ผู้รายงานคนนั้นเป็นผู้ที่ไม่เป็นที่รู้จักเสมอไป ซึ่งบางครั้งบุคคลอื่นๆ รู้จักเขา และจัดให้เขาอยู่ในระดับที่มิเกาะฮุ้ด้วย ตัวอย่างในเรื่องนี้ ได้แก่

ก. อับดุลลอฮฺ เป็น อัลวะลีด เป็น อับดุลลอฮฺ อัลมุชะนีย์ ซึ่งแท้จริงอิบนุ มะอีนเป็นผู้ที่จัดให้เขาอยู่ในระดับที่มิเกาะฮุ้ โดยกล่าวว่า “เขาเป็นคนที่ดีคนหนึ่งจากบรรดามุสลิมิน”⁽¹⁾ อันนะสาอีย์⁽²⁾ และอะบู หาดิม กล่าวว่า “หะดีษของเขาเป็นหะดีษที่ดี”⁽³⁾ (صالح الحديث) และอะลี เป็น อัลมะคะนีย์ กล่าวว่า “เขาเป็นผู้ที่ไม่เป็นที่รู้จัก ฉันก็ไม่รู้จักเขา”⁽⁴⁾ อัชชะฮะบีย์ กล่าวว่า “แท้จริงกลุ่มหนึ่งรู้จักเขา และพวกเขาจัดให้เขาเป็นผู้ที่มิเกาะฮุ้ ดังนั้นถือเป็นการตัดเดือนต่อพวกเขา”⁽⁵⁾

ข. อัลหะกัม เป็น อับดุลลอฮฺ อัลบัสรี๊ ซึ่งอะบู หาดิม กล่าวว่าเกี่ยวกับเขาว่า “ مجهول ” (ไม่เป็นที่รู้จัก)⁽⁶⁾ อัลฮาฟิซ อิบนุ หัจญูร์ อัลอัศเกาะลานีย์ กล่าวว่า “เขาไม่ใช่ผู้ที่ไม่เป็นที่รู้จัก มีผู้ที่มิเกาะฮุ้รายงานจากเขาเป็นจำนวนถึงสี่ท่าน และอัลซุซุรีย์ก็จัดให้เขาเป็นผู้ที่มิเกาะฮุ้”⁽⁷⁾

ค. อับบาซ เป็น อัลหุสัยน อัลกินฎอริ๊ ซึ่งอะบู หาดิม ได้กล่าวถึงเขาว่า “ مجهول ” (ไม่เป็นที่รู้จัก)⁽⁸⁾ อัลฮาฟิซ อิบนุ หัจญูร์ อัลอัศเกาะลานีย์ กล่าวว่า “จุดมุ่งหมายของ (การไม่รู้จัก) ตัวตน (المعنى) โดยที่อัลบูกอริ๊ได้รายงานจากเขา และมุซา เบ็น ฮารูน อัลหัมมาล, อัลหะสัน เป็น อะลี อัลมะอุมะริ๊ และท่านอื่นๆ และจากจุดมุ่งหมายของ (การไม่รู้จัก) สถานภาพ (الجاه) ซึ่ง อับดุลลอฮฺ เบ็น อะหฺมัด เบ็น หันบัล ได้กล่าวว่า “ฉันได้สอบถามบิดาของฉันเกี่ยวกับเขา บิดาของฉันก็ได้กล่าวถึงเขาด้วยดี”⁽⁹⁾

(1) Ma'rifat al-Rijal : 1/452

(2) al-Mizziy 1407 : 2/752

(3) Abu Hatim n.d. : 5/187

(4) al-Mizziy 1407 : 2/752

(5) al-Dhahabiy 1410 : 2/521

(6) Abu Hatim 1407 : 3/122

(7) Ibn Hajar al-'Asqalaniy n.d. : 398

(8) Abu Hatim 1407 : 2/215

(9) Ibn Hajar al-'Asqalaniy n.d. : 413

ส่วนคำกล่าวของอิบนุ อะดียฺ (หลังจากที่เขาได้คัดลอกคำกล่าวของอิบนุ มะอีน เกี่ยวกับอับดุลเราะหฺมาน เป็น อับดุลลอฮฺ อัลฆอฟีกี และอับดุลเราะหฺมาน เป็น อาคัม) โดยเขา กล่าวว่า “ฉันไม่รู้จักเขาทั้งสองคน”⁽¹⁾ ซึ่งอิบนุ อะดียฺ จึงกล่าวว่า “เมื่ออิบนุ มะอีน ได้กล่าว เช่นเดียวกับคำนี้ คือ “ฉันไม่รู้จักเขา” หมายความว่าเขาเป็นผู้ที่มีจลุลไม่เป็นที่รู้จัก และเมื่อมีผู้อื่น นอกจากเขารู้จักเขานั้น ไม่ได้มุ่งหมายถึงการรู้จักของผู้รายงานคนนั้นจริง ก็เพราะว่าผู้รายงานคน นั้นได้ถูกตรวจสอบโดยอิบนุ มะอีน ถึงสถานภาพของพวกเขาเรียบร้อยแล้ว”⁽²⁾ ซึ่งอัลหาฟิซ อิบนุ หัจญูร อัลอัศเกาะลานียฺได้ตอบได้ในเรื่องดังกล่าวที่เกี่ยวกับประวัติของอับดุลเราะหฺมาน เป็น อับยฺดุลลอฮฺ อัลฆอฟีกี โดยเขากล่าวว่า “เขาไม่ได้เดินผ่านไปในทุกๆ สถานการณ์ ซึ่งบางครั้ง ผู้รายงานคนหนึ่งอิบนุ มะอีน ไม่รู้ถึงความมีเกะสุ และการมีคุณธรรมของเขา โดยที่ผู้อื่นทราบถึง ความประเสริฐจากตัวตนของเขา จึงทำให้ไม่มีข้อห้ามในเรื่องนี้

ซึ่งผู้รายงานคนนี้ อิบนุ ยูนุส รู้จักเขา และพูดอ้างอิงถึงในเรื่องของการรู้จักของ ชาวอียิปต์ และชาวมักริบ โดยที่อิบนุ คอลฟุน ได้ระบุว่าเขาเป็นผู้ที่อยู่ในระดับมีเกะสุ โดยกล่าวว่า “เขาเป็นบุคคลที่ดีงาม และมีประวัติที่ดี...”⁽³⁾

5. บางครั้งการจัดอันดับให้ผู้รายงานให้อยู่ในระดับมีจลุลของปราชญ์ท่านหนึ่ง โดยที่บรรดาปราชญ์ที่มีชื่อเสียงได้ขัดแย้งในเรื่องนี้แต่อย่างไร

ในเรื่องนี้ อะบู มุฮัมมัด เป็น หัซม ได้กล่าวถึงทุกคนต่อผู้ที่อะบู อีซา อัศดุรมีซียฺและ อิศมาอิล เป็น มุฮัมมัด อัลศอฟฟาร ว่าเป็นผู้ที่มีจลุล”⁽⁴⁾

อัลหาฟิซ อิบนุ กะษีร ได้เพิ่มเติมในเรื่องของการจัดให้อิบนุ หัซมอยู่ในระดับมีจลุล ของอัศดุรมีซียฺว่า การไม่เป็นที่รู้จักของเขาสำหรับอัศดุรมีซียฺนั้น ไม่ได้วางบนการกำหนดของ บรรดาผู้รู้ แต่ว่าเขาวางให้อิบนุ หัซมอยู่ในระดับของบรรดาหุฟฟาซ”⁽⁵⁾

6. อัลสะกอวียฺ กล่าวว่า “คำกล่าวของอะบู หาดิม ที่มีต่อผู้รายงานคนนั้นว่า “แท้จริง เขาเป็นผู้ที่ไม่รู้” เขาไม่ต้องการจะหมายถึงการที่ไม่มีผู้ใดรายงานหะดีษจากผู้รายงานคนนั้น เว้นแต่ เพียงคนเดียวเท่านั้น ด้วยกับหลักฐานที่ว่า เขาได้กล่าวถึงดาวูด เป็น ยะซิด อัลชะเกาะฟียฺว่า “ไม่เป็นที่รู้จัก” (لم يـُـر) ”⁽⁶⁾ ในขณะที่เดียวกันก็มีผู้รายงานหะดีษจากเขาที่รายงานเป็นกลุ่ม” ได้แก่ กุศัยบะฮฺ เป็น

⁽¹⁾ Tarikh ‘Uthman Ibn Sa‘id al-Darimiy 1405 (481, 600)

⁽²⁾ Ibn ‘Adiy 1410 : 4/1607

⁽³⁾ Ibn Hajr al-‘Asqalaniy n.d. : 6/218

⁽⁴⁾ Ibn Hazm n.d. : 9/296-344

⁽⁵⁾ Ibn Kathir 1410 : 11/67

⁽⁶⁾ Abu Hatim 1407 : 3/428

สะอีด ฮิซาม เป็น อุบัยดุลลอฮฺ อัลรอซีย์, มุฮัมมัด เป็น อะบู บักร อัลมัคคะมีย์และอัลหากิม เป็น อัลมุบาร็อก อัลคอซีดี⁽¹⁾

ในเรื่องนี้อัซซะฮะบีย์ ได้กล่าวตามว่า “คำกล่าวนี้ทำให้ชัดเจนสำหรับท่านว่าผู้รายงานคนนั้น บางครั้งเป็นผู้ที่ไม่รู้จักในทัศนะของอะบู หาดิม แม้ว่าจะมีผู้รายงานที่เชื่อถือได้เป็นกลุ่มได้รายงานจากเขาก็ตาม หมายความว่าเขา (ผู้รายงาน) เป็นผู้ที่ไม่รู้ถึงสถานภาพของเขา”

คำกล่าวของอัลสะคอวี⁽²⁾ ที่ว่า “แท้จริงการใช้คำของอะบู หาดิม สำหรับคำว่ามััจญ์ฮูลุนั้น เขาไม่ได้ต้องการว่าผู้รายงานคนนั้นไม่มีผู้รายงานจากเขานอกจากเพียงคนเดียวเท่านั้น” แต่หมายถึง การใช้คำของเขาครอบคลุมถึงเรื่องนี้ด้วย โดยที่ครอบคลุมทั้งสองชนิดมิใช่ปิดกั้นเฉพาะในเรื่องของมััจญ์ฮูลุสหาแต่เพียงประการเดียวแต่อย่างใด”

จุดประสงค์ในการกำหนดขอบเขตของเขาด้วยกับคำกล่าวของอะบู หาดิม ที่ว่า “เขาเป็นผู้ที่ไม่รู้จัก” (جهولاً) จะต้องพิจารณาถึงประวัติของผู้รายงานคนนั้น การรายงานจากเขาเพียงคนเดียวจะกลายเป็นผู้ที่ไม่รู้จักตัวตน (جهول العين) หรือรายงานจากเขาสองคนจะกลายเป็นไม่รู้จักสถานภาพของเขา (جهول الحال) หรือไม่?”

7. ธรรมเนียมปฏิบัติของบรรดาปราชญ์ พวกเขาจะไม่ใช้คำว่า “มััจญ์ฮูลุส” เว้นแต่กับผู้ที่มีการคาดคะเนถึงเขาเป็นส่วนใหญ่ว่าเขาเป็นผู้ที่ไม่รู้จัก ซึ่งเป็นการไม่รู้จักจริงๆ และส่วนใหญ่ในการใช้คำนี้จะต้องไม่มาเว้นแต่จากปราชญ์ที่มีความเชี่ยวชาญเท่านั้น และหากว่าปราชญ์ท่านนั้นต้องการที่จะบอกว่าเขาไม่รู้จักผู้รายงานคนนั้น เขาจะกล่าวว่า “جهول” ฉันทก็ไม่ได้รู้จักเขา หรือ ฉันไม่รู้จักสถานภาพของเขา⁽²⁾

8. บรรดาผู้รายงานสตรีที่ถูกจัดให้เป็นผู้ที่เญาอะอิฟ อันเนื่องมาจากการไม่เป็นที่รู้จัก⁽³⁾ อัลหากิซ อัซซะฮะบีย์ กล่าวไว้ว่า “ฉันไม่เคยรู้เลยว่าบรรดาสตรีนั้นจะถูกกล่าวหาว่าเป็นผู้โกหก และไม่รู้ว่าพวกเขาได้ละทิ้งการรายงานจากนาง”

9. จะไม่พิจารณาในการหยุดของอัลบูกอริย์ และอิบนุ อะบี หาดิม จากการให้ความน่าเชื่อถือแก่ผู้รายงาน และการให้ผู้รายงานเป็นผู้ที่เญาอะอิฟของเขา จะเป็นการให้ความน่าเชื่อถือของเขา และไม่วิจารณ์ในผู้รายงานคนนั้น ในเรื่องนี้มีรายละเอียดดังนี้

ก. คำกล่าวของอัลหากิซ อิบนุ หัจญูร อัลอัสเกาะลานีย์ในคำกล่าวของเขาจากยะซีด เป็น อับดุลลอฮฺ เป็น มุฆอฟฟัล ที่ว่า “แท้จริงการระบุของอัลบูกอริย์ในประวัติของผู้รายงาน โดยที่เขาไม่ได้ระบุถึงเขา และอิบนุ อะบี หาดิมไม่ได้วิจารณ์เขา ดังนั้นเขาก็เป็นผู้ที่มีศรัทธา⁽⁴⁾

⁽⁶⁾ หนังสือเดิม

⁽¹⁾ al-Dhahabi 1410 : 1/432

⁽²⁾ al-Suyuti 1405 : 1/321

ข. คำกล่าวของอะบู หาดิม ในการบรรยายถึงจุดยืนของเขาในหนังสืออัลญุรหฺ วัตตะอูดีล ที่ว่า “เป็นผู้รายงานที่มีศตฺร” การกล่าวของ มุซา เป็น ญุบัรฺ อัลอันศอริยฺ ที่ว่า “และไม่มี การเล่าแม้แต่น้อยจากสิ่งนี้และสิ่งนั้น เรียกว่า มัศตฺร อัลฮาล - การปกปิดสถานภาพ⁽¹⁾”

10. ผู้ที่ไม่รู้จักตัวตนของเขานั้น ผู้รายงานจะกล่าวว่า “ฉันได้รายงานจากผู้หนึ่ง หรือ คนหนึ่งซึ่งได้ถูกเรียกชื่อทั้งสอง หากว่าทั้งสองเป็นผู้ที่เชื่อถือได้ ดังนั้นจึงใช้เป็นหลักฐานด้วยกับสิ่งนี้ และหากผู้ใดผู้หนึ่งจากทั้งสองถูกทำให้ไม่รู้จักถึงสภาพของเขาพร้อมกับความชัดเจนในชื่อของเขา หรือมีความคลุมเครือ ดังนั้นไม่อนุญาตให้นำสิ่งนี้ไปใช้เป็นหลักฐาน⁽²⁾ เนื่องจากเป็นไปได้ว่า ผู้รายงานคนนั้นคือเป็นคนที่ไม่รู้จักกัน⁽³⁾”

3.4.2 คุณลักษณะที่เกี่ยวข้องกับด้านคุณธรรมเป็นการเฉพาะ

ประกอบด้วย 5 ลักษณะด้วยกัน ได้แก่

1. ประพฤติในสิ่งที่ทำให้เสื่อมเสียเกียรติ (إِنْخِرَامِ الْمَرْوَةِ)
2. ปฏิบัติในสิ่งที่เป็บบิดอะฮฺ (الْإِبْتِدَاءِ)
3. ทำบาปใหญ่ หรือทำบาปเล็กเป็นเนืองนิจ (الْفِسْقِ)
4. ถูกกล่าวหาว่าเป็นผู้โกหก (التَّهْمَةِ بِالْكَذْبِ)
5. โกหก (الْكُذْبِ)

ลักษณะที่หนึ่ง : إِنْخِرَامِ الْمَرْوَةِ (ประพฤติในสิ่งที่ทำให้เสื่อมเสียเกียรติ)

إِنْخِرَامِ الْمَرْوَةِ หมายถึง มารยาทส่วนบุคคลซึ่งมีอยู่ในตัวตนของมนุษย์ที่มีต่อการหยุดในสิ่งซึ่ง เป็นมารยาทที่ดีงาม และธรรมเนียมปฏิบัติ (الْعَادَةِ) ที่สวยงาม⁽⁴⁾

มารูอะฮฺนั้นมีความเกี่ยวข้องกับมารยาทต่างๆ ธรรมเนียมปฏิบัติต่างๆ ซึ่งกลายเป็นสิ่ง ที่มาจากประเพณี และในสิ่งต่างๆ ที่เป็นประเพณีมีจำนวนน้อยที่มีความสมบูรณ์ หากแต่มีความ แตกต่างกันในแต่ละบุคคล และแต่ละประเทศ ซึ่งบางครั้งธรรมเนียมปฏิบัติของประเทศหนึ่งมีการ ปฏิบัติอย่างหนึ่ง หากว่าบุคคลอื่น ๆ นำสิ่งนั้นไปปฏิบัติจะถูกละเลยว่าการปฏิบัติดังกล่าวเป็นการทำ

⁽⁴⁾ Ibn Hajr al- ‘Asqalaniy 1410 : 548

⁽¹⁾ Tafsir al-Qur‘an al-‘Azim : 1/138

⁽²⁾ al-Sakhawiy 1407 : 1/319-320

⁽³⁾ al-Suyutiy 1405 : 1/322

⁽⁴⁾ al-Misbah al-Munir : 2/234

ให้เสื่อมเสียเกียรติก็เป็นได้⁽¹⁾ ทั้งนี้จะต้องเป็นสิ่งที่ศาสนาอนุญาต เช่น การกินในตลาด การสนุกสนานร่าเริงในการแข่งขัน และการพูดเล่นหรือการพูดตลก และอื่นๆ เป็นต้น

อัลเคาะฎิบ อัลบัฆดาดีย์ กล่าวว่า “ในทัศนะของพวกเราในบทยนี้เกี่ยวกับการปฏิเสธหะดีษของบรรดาผู้ที่ปฏิบัติในสิ่งที่เป็นที่อนุญาตของบรรดาผู้รู้ และการปฏิบัติดังกล่าวนั้น” หากว่าสถานภาพดังกล่าวมีความเฉาะอิฟในตัวของผู้นั้น และผู้นั้นถูกกล่าวหาในเรื่องนั้น จำเป็นสำหรับเขาที่จะต้องละทิ้งการปฏิบัตินั้นด้วยกับหะดีษของเขา และปฏิเสธการเป็นพยานของเขา⁽²⁾ และส่วนหนึ่งจากข้อตำหนิที่เกี่ยวกับการปฏิบัติในสิ่งที่ทำให้เสื่อมเสียเกียรติ คือ การห้ามยุ่งเกี่ยวกับหนังสือหะดีษของผู้ซึ่งรับคำตอบแทนจากการบอกรายงาน ปราชญ์บางท่านที่ห้ามในเรื่องนี้ เช่น อิสราก เป็น รอฮะวัยสุ, อิมามอะหมัด และอะบู หาดิม⁽³⁾ ซึ่งเรื่องนี้มีรายละเอียดดังนี้

1. เมื่อการรับคำตอบแทนเกินความจำเป็นก็เป็นส่วนหนึ่งจากการกระทำที่ทำให้เสื่อมเสียเกียรติ⁽⁴⁾ ซึ่งเป็นสิ่งที่แพร่หลายในบรรดานักหะดีษที่มีมารยาทดีกว่า มีความสูงส่งในด้านความตั้งใจแน่วแน่ ความสะอาดที่มีมาแต่กำเนิด และมีความบริสุทธิ์ในด้านเกียรติยศ โดยการอ้างตัวตนไปยังสิ่งหนึ่งสิ่งใดที่เกี่ยวข้องกับเกียรติยศ⁽⁵⁾

2. บางครั้งจะถูกคาดคะเนในทางที่ไม่ดีด้วยการรับคำตอบแทน⁽⁶⁾ อัลเคาะฎิบ อัลบัฆดาดีย์ กล่าวว่า “แท้จริงแล้ว พวกเขาได้ห้ามการรับคำตอบแทนเพื่อให้ผู้รายงานมีความบริสุทธิ์จากการคาดคะเนไปในทางที่ไม่ดี เพราะว่าบางคนที่รับคำตอบแทนในการรายงานนั้น เขาจะเพิ่มเติมในสิ่งที่ผิดพลาด และเรียกร้องสิทธิในสิ่งที่เขาไม่ได้ยินมาเพื่อหวังจะได้รับคำตอบแทน”⁽⁷⁾

แต่ทว่า อิบน์ อัลเศาะลาหุ ได้ยกเว้นในเรื่องดังกล่าวสำหรับผู้ที่อยู่ในกรณีที่ทำเป็นซึ่งไม่อนุญาตคาดคะเนต่อเขาในทางที่ไม่ดี และเขาก็ไม่ได้เป็นผู้ที่ปฏิบัติในสิ่งที่เสื่อมเสียเกียรติด้วยดังสิ่งทีมาจากอะบู อัลหุสัยนุ และอิบน์ อันนากูร โดยเขาได้ปฏิบัติในสิ่งดังกล่าว เพราะว่าซัยคอะบู

(1) al-Sakhawiy 1407 : 1/288

(2) al-Khatib al-Baghdadiy n.d. : 182

(3) al-Khatib al-Baghdadiy n.d. : 182

(4) Ibn al-Salah 1405 : 235

(5) al-Sakhawiy 1407 : 1/346

(6) Ibn al-Salah 1405 : 235

(7) al-Khatib al-Baghdadiy n.d. : 241

อิสฮาก อัชชีรอซซีได้พบว่า อนุญาตให้รับค่าตอบแทนในการรายงานได้ ด้วยกับเหตุผลที่ว่า บรรดานักหะดีษนั้นพวกเขาได้ห้ามการได้รับเพื่อความยากจนของเขา (สมณะ)⁽¹⁾

ปราชญ์บางท่านอนุญาตให้รับค่าตอบแทน ซึ่งเหมือนกับการรับค่าตอบแทนในการ สอนอัลกุรอาน และอื่นๆ⁽²⁾ ส่วนหนึ่งจากบรรดาปราชญ์ที่อนุญาตให้รับค่าตอบแทน ได้แก่

1. อะบู นูอัยม อัลฟิฏลุ เป็น คุกัยนุ

อัชชะสะบี๋ กล่าวว่า “ได้รับยืนยันจากเขาว่าแท้จริงเขารับเอาสิ่งของเล็กๆ น้อยๆ ใน การรายงานหะดีษเพราะความขัดสนของเขา”⁽³⁾

2. อะลี เป็น อับดุลอะซีซ อัลบะฆะมาะวี อัลมัจกี

อัชชะสะบี๋ กล่าวว่า “ส่วนอันนะสาอียันั้น เขาบังเอิญที่จะรับสิ่งใดในการรายงาน หะ ดิษ และไม่ต้องสงสัยเลยว่าแท้จริงเขานั้นเป็นผู้ที่มีความยากจน”⁽⁴⁾ และเขากล่าวอีกเช่นกันว่า “เขา เป็นผู้ที่ยากจน แต่ทว่าเขามีความต้องการ (ค่าตอบแทน) ในการรายงานหะดีษ โดยที่เขามีความจำเป็น เพราะว่าเขาเป็นผู้ที่มูหัจญ์ (ผู้ที่ต้องการได้รับการเลี้ยงดู)”⁽⁵⁾

ลักษณะที่สอง : ๔ ๗๖ (ปฏิบัติในสิ่งที่เป็นบิโอะฮุ)

๔ ๗๖ หมายถึง ปฏิบัติในสิ่งที่ไม่เคยเกิดขึ้นในสมัยของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ และ บรรดาเศาะหาบะฮุ โดยที่ไม่ได้เป็นสิ่งที่จำเป็น แต่ว่าเป็นชนิดหนึ่งของสิ่งที่คลุมเครือ⁽⁶⁾

ทัศนะของอุละมาอ์ในเรื่องที่เกี่ยวกับการรับการรายงานจากผู้ปฏิบัติในสิ่งที่เป็น บิโอะฮุ (อูตริ)

ผู้ที่ปฏิบัติในสิ่งที่เป็นบิโอะฮุแบ่งออกเป็นสองประเภท ได้แก่

1. การปฏิบัติในสิ่งที่เป็นบิโอะฮุที่ไม่ส่งผลให้เสียความศรัทธา

ผู้ซึ่งการปฏิบัติในสิ่งที่เป็นบิโอะฮุของเขาไม่ส่งผลให้เป็นผู้ที่ปฏิเสธศรัทธา เช่น กลุ่มเคาะวาริจญ์ กลุ่มอัลเราะวาฟิฎ และกลุ่มที่เหมือนกับพวกเขาจากกลุ่มต่างๆ ที่ขัดแย้งกับสุนนะฮุ โดยที่ความขัดแย้งนั้นเป็นไปในลักษณะที่เปิดเผย⁽⁷⁾ ส่วนมากจะตั้งอยู่บนปรัชญาหรือความคิด

2. การปฏิบัติในเรื่องอูตริที่ทำให้เสียความศรัทธา

(1) Ibn al-Salah 1405 : 235

(2) หนังสือเดิม

(3) al-Dhahabiy 1410 : 10/152

(4) al-Dhahabiy 1410 : 3/143

(5) Tadhkirat al-Huffaz : 2/623

(6) Ibn Hajr al- 'Asqalaniy : 44

(7) Ibn Hajr al- 'Asqalaniy n.d. : 385

ผู้ซึ่งกระทำที่เป็นบิดอะฮฺของเขาทำให้เขาเป็นผู้ที่ปฏิเสธศรัทธา ซึ่งการให้ความเป็น ผู้ที่ปฏิเสธศรัทธานั้น โดยการเห็นพ้องต้องกันในหลักเกณฑ์ของบรรดาปราชญ์ ดังเช่นการฆุลาฮฺ ของพวกเขาว่าฟิฏูที่บางส่วนของพวกเขาก็ว่าอัลลอฮฺ ~~จะ~~ ทรงลงมาสถิตอยู่ในร่างของท่าน อะลี เป็น อะบู กุอลิบ ~~จะ~~ หรือในบุคคลอื่น ๆ หรือมีความศรัทธาว่า อะลีจะกลับมาในโลกคุณานี้อีกครั้ง หนึ่งก่อนวันกิยามะฮฺ⁽¹⁾

ในส่วนของผู้ซึ่งการปฏิบัติที่เป็นบิดอะฮฺ ไม่ทำให้เขาเป็นผู้ปฏิเสธศรัทธาในเรื่องของการรับหะดีษจากเขามีหลายทัศนะ ดังนี้

1. ทัศนะของกลุ่มหนึ่งจากบรรดาชาวสะลัฟ (บางส่วนของพวกเขาได้แก่ มุฮัมมัด เป็น สิริน และอิมามมาลิก) ได้แก่ ปฏิเสธการรับการรายงานจากผู้ปฏิบัติบิดอะฮฺอย่างเด็ดขาด

เหตุผลของทัศนะนี้ได้แก่

ก. ผู้ปฏิบัติบิดอะฮฺนั้น คือผู้ที่ฟาสิกด้วยการปฏิบัติบิดอะฮฺของเขา

ข. ผู้ปฏิบัติตามอาธมณฺ์ และบิดอะฮฺนั้น จะไม่ศรัทธาร่วมกันทั้งสองอย่าง คือ ผู้ที่โกหก โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อปรากฏชัดว่าการรายงานนั้น ให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันของ ทัศนะอัลมุบตะดีอฺ⁽²⁾

ค. การรับการรายงานจากผู้ปฏิบัติบิดอะฮฺนั้นเป็นการเตือนต่อกิจการนั้นและ เป็นการบอกให้ระมัดระวัง⁽³⁾

2. ทัศนะของอิมามอะบู หะนีฟะฮฺ อิมามอัชชาฟีอิย์ ยะหฺยา เป็น สะอิด อัลกอฎฎอน และอะลี เป็น อัลมะคินี คือ รับการรายงานของผู้ปฏิบัติบิดอะฮฺ ในสิ่งที่ไม่ถูกกล่าวหาว่า อนุญาตให้โกหก เพื่อการช่วยเหลือทัศนะของเขา หรือบรรดาผู้ที่อยู่ในทัศนะเดียวกับพวกเขา ไม่ว่าจะ เป็นการเรียกร้องไปสู่การปฏิบัติบิดอะฮฺ หรือไม่ได้เรียกร้องไปสู่มันก็ตาม⁽⁴⁾

เหตุผลของทัศนะนี้ได้แก่

ก. แท้จริงการยึดมั่นของการห้าม โกหก

ข. เป็นความจำเป็น (ฎะรอเราะฮฺ) ที่จะต้องป้องกันในการรับการรายงาน ดังเช่นคำ กล่าวของอะลี เป็น อัลมะคินี ที่ว่า “หากท่านละทิ้งชาวบัศเราะฮฺเพราะว่าความเป็นเกาะคะริยะฮฺ

(1) หนังสือเคม

(2) Sharh 'Ilal al-Tirmidhi : 1/357

(3) Ibn Hajr al-'Asqalaniy n.d. : 50

(4) al-Khatib al-Baghdadiy n.d. : 194 ; Ibn al-Salah 1405 : 228 ; Ibn Hajr al-'Asqalaniy n.d. : 1/10

และละทิ้งชาวกุฟะฮฺเพราะว่าความเป็นชีอะฮฺ บรรดาหนังสือต่างๆ ก็จะพินาศ⁽¹⁾ หมายความว่า หะดีษต่างๆ ก็จะหายไป

3. ทักษะส่วนมาก หรือมากที่สุดจากบรรดาอะลมะฮฺ คือ ให้พิจารณาถึงสาเหตุและ เหตุผล

ในเรื่องดังกล่าวคือ ให้รับการรายงานของผู้ที่ไม่ได้เรียกร้องไปสู่การปฏิบัติที่เป็น บิดอะฮฺ และปฏิเสธหะดีษของผู้ที่เรียกร้อง (ไปสู่การปฏิบัติที่เป็นบิดอะฮฺ)⁽²⁾

เหตุผลของทักษะนี้ คือ ผู้ที่ปฏิบัติในสิ่งที่เป็นบิดอะฮฺนั้น บรรดาอะลมะฮฺมีแนวคิดที่ หลากหลายในเรื่องของรายละเอียดนี้ ได้แก่

ก. ส่วนหนึ่งจากบรรดาปราชญ์ที่เพียงพอต่อการให้รายละเอียดคงที่ระบุไว้⁽³⁾

ข. ส่วนหนึ่งจากพวกเขาเป็นผู้ให้รายละเอียดในด้านของผู้ที่ไม่เรียกร้องไปสู่บิดอะฮฺ โดยกล่าวว่า “หากว่าการรายงานของเขาประกอบด้วยสิ่งทำให้เกิดบิดอะฮฺ และระดับประดามัน และทำให้มันสวยงามโดยปรากฏชัดเจน ดังนั้นไม่ให้นำการรายงาน และหากไม่ได้เป็นเช่นนั้นให้ รับการรายงานได้”⁽⁴⁾

ค. ส่วนหนึ่งจากพวกเขาเป็นผู้ให้รายละเอียดในด้านของผู้ที่เรียกร้อง (ไปสู่การทำ บิดอะฮฺ) โดยกล่าวว่า “หากว่าการรายงานของเขาประกอบด้วยสิ่งที่ปฏิเสธการกระทำที่เป็นบิดอะฮฺ ของเขา การรายงานนั้นก็ถูกรับ และหากว่าไม่ก็ไม่รับการรายงาน”⁽⁵⁾

ง. อิบน์ คะทีก อัลอัยตุ ได้ให้รายละเอียดในด้านของผู้ที่เรียกร้อง (ไปสู่การกระทำ บิดอะฮฺ) โดยที่มีการรายงานหะดีษจากเขาเพียงคนเดียว หรือไม่มีแม้แต่คนเดียว โดยกล่าวว่า “เราจะ เห็นว่า แท้จริงผู้ที่เรียกร้องไปสู่ทักษะของเขาซึ่งเป็นการปฏิบัติในสิ่งที่เป็นบิดอะฮฺนั้น

4. รายงานต่างๆ จากอิมามอะหมัด

อัลหาฟิซ อิบน์ เราะฮฺญิบ กล่าวว่า “อะหมัด กล่าวว่า “พวกท่านทั้งหลายจงรับหะดีษจาก กลุ่มมุรญูอะฮฺ และจดบันทึกจากกลุ่มกอศริยะฮฺ เมื่อมิได้เป็นผู้ที่เรียกร้องไปสู่กลุ่มนั้น” อัลมะรุซียฺ กล่าวว่า “อะบู อัลคุดลอสฺ เคยรายงานหะดีษจากกลุ่มมุรญูอะฮฺ เมื่อเขาไม่ได้เป็นผู้ที่เรียกร้อง ไปสู่ บิดอะฮฺ”

(1) al-Khatib al-Baghdadiy n.d. : 1/206

(2) Ibn al-Salah 1405 : 229

(3) Ibn Hajr al-‘Asqalaniy n.d. : 385

(4) หนังสือเดิม

(5) หนังสือเดิม

เหตุผลของคำกล่าวนี้ คือ บรรดาสิ่งที่เป็นบิดอะฮฺต่าง ๆ ที่นักหนาสาส์กัญ เช่น กลุ่มญะฮิมียะฮฺ ให้ปฏิเสธการรายงานอย่างเด็ดขาด และที่อยู่กลางๆ เช่น กลุ่มเกาะดะริยะฮฺ ให้ปฏิเสธการรายงานของผู้ที่เรียกร้องไปสู่กลุ่มของตนเอง เช่น กลุ่มมูรญิอะฮฺ อย่างเด็ดขาดหรือไม่ หรือปฏิเสธการรายงานจากผู้ที่เรียกร้องต่อการรายงานทั้งสอง”(1)

ประการที่สาม : الفسق (ทำบาปใหญ่ หรือทำบาปเล็กเป็นเนื่องนิจ)

الفسق อัลฟิสก หมายถึง ทำบาปใหญ่ หรือบาปเล็กเป็นเนื่องนิจ และผู้ที่ถูกทำให้รู้ว่าเป็นผู้ที่ทำบาปใหญ่ หรือทำบาปเล็กเป็นเนื่องนิจเรียกว่า الفاسق(2)

ดังนั้น ผู้ใดที่ปรากฏคุณลักษณะที่เป็นฟิสกจากการรายงาน หะดีษของเขาเป็นหะดีษที่มีรูด (หะดีษที่ใช้เป็นหลักฐานไม่ได้) ไม่ว่าจะเป็นการฟิสกในด้านการปฏิบัติหรือคำพูดก็ตาม(3)

การรายงานหะดีษของคนฟาลิฮในสายรายงานใดจะมีผลต่อการตัดสินหะดีษ เพราะการตัดสินหะดีษนั้น โดยส่วนใหญ่จะพิจารณาสถานภาพของผู้รายงานเป็นหลัก

หะดีษของคนฟาลิฮจะถูกเรียกว่า หะดีษมุนกัร สำหรับแนวคิดที่ไม่ได้ตั้งเงื่อนไขในหะดีษมุนกัร ซึ่งมีความแตกต่างกันในการจัดอันดับ(4) หะดีษมุนกัรนั้นมีสองชนิด ได้แก่

1. หะดีษผู้รายงานแฉะฮฺฟรายงานเพียงคนเดียว และไม่ถูกรับการรายงานด้วยความแฉะฮฺฟที่มาจากปรากฏพฤติกรรมที่เป็นฟาลิฮ หรือรายงานผิดพลาดอย่างน่าเกลียด หรือหลงลืมบ่อยครั้งในการรายงาน(5)
2. หะดีษที่ผู้รายงานแฉะฮฺฟ รายงานขัดแย้งกับผู้รายงานที่เชื่อถือมากกว่า เพียงคนเดียวหรือเป็นกลุ่ม(6)

ประการที่สี่ : التهمة بالكذب (การถูกกล่าวหาว่าเป็นผู้โกหก)

ผู้รายงานที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นผู้โกหก ด้วยสาเหตุสองประการ ดังนี้

1. ผู้รายงาน รายงานหะดีษนั้นๆ เพียงคนเดียว โดยที่หะดีษนั้นขัดแย้งต่อหลักศาสน - บัญญัติที่เป็นที่ทราบดี(7)

(1) Ibn al-Salah 1405 : 230

(2) al-Sakhawiy 1407 : 1/287

(3) Ibn Hajr al-‘Asqalaniy 1404 : 44

(4) หนังสือเดิม : 45

(5) หนังสือเดิม

(6) หนังสือเดิม

(7) Ibn Hajr al-‘Asqalaniy 1405 : 44

อัลหาฟิซ อัชชะซะบี๋ กล่าวว่า “อะหฺมัด เป็น มุฮัมมัด เป็น อะหฺมัด เป็น ยะหฺยา ฉันไม่รู้จักเขา แต่ซัยคุ อัลอิสลาม อัลซะเราะวี๋ ได้รายงานหะดีษมาผู้บอกหนึ่งจากเขา โดยที่การรายงานของเขาเท่าเทียมกับบรรดาผู้ที่มิเกาะฮฺ ดังนั้น เขาจึงถูกกล่าวหาว่าเป็นผู้ที่โกหก”⁽¹⁾

2. ผู้รายงานชอบพูดจาโกหกในเรื่องต่างๆ ไปจนเป็นที่ทราบกันดี แม้ว่าจะไม่ปรากฏการโกหกในการรายงานหะดีษนบีก็ตาม⁽²⁾ และหะดีษของผู้รายงานที่ถูกกล่าวหาว่าโกหกเรียกว่า “อัลมัตรูก” (المتروك)⁽³⁾

ประการที่ห้า : الكذب (การโกหก)

การโกหกต่อหะดีษของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ หมายถึง ผู้รายงานได้รายงานจากท่านนบี ﷺ ในสิ่งที่ท่านมิได้กล่าว (มิได้ปฏิบัติ และมีได้ให้การยอมรับ) โดยเจตนาในการกระทำความผิด⁽¹⁾

การโกหกนั้น ผู้ที่โกหกต่อท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ โดยเจตนาแม้ว่าจะเป็นเพียงครั้งเดียวก็ตาม ซึ่งหะดีษของผู้ที่โกหกต่อท่านนบีเรียกว่า “อัลเมาฎีวะ”⁽⁴⁾

ข้อบัญญัติการรายงานจากผู้ที่กลับตัวจากการโกหกโดยเจตนา ที่มีต่อหะดีษของท่านเราะฮ์ลุลลอฮ์ ﷺ บรรดาอุละมาอ์มีความคิดเห็นที่แตกต่างกันในการรับการรายงานของผู้ที่กลับตัวจากการโกหกหะดีษของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ มี 2 ทศนะ ได้แก่

1. ทศนะของอิมามอะหฺมัด, อะบู บักร อัลดุฮัยดีและอะบู บักร อัศศอยเราะฟี คือ “ไม่รับการรายงานของเขาตลอดไป แม้ว่าเขาได้ทำการเตาบะฮฺที่หะสะนะฮฺแล้วก็ตาม”⁽⁵⁾

อันนะวะวี๋ กล่าวว่า “ฉันไม่เห็นว่าการหลักฐานของทศนะนี้มีน้ำหนักที่ใช้ได้ ซึ่งท่านได้เลือกที่จะรับการรายงานของเขาเมื่อมีการเตาบะฮฺที่ถูกต้อง ท่านได้กล่าวว่า “สิ่งที่บรรดาปราชญ์ทั้งหลายได้ระบุไว้ในเรื่องนี้ เป็นสิ่งที่เฆาะอ์ฟขัดแย้งกับหลักเกณฑ์ของศาสนา (القواعد الشرعية)”⁽⁶⁾

สิ่งที่ถูกเลือก คือ การตัดในเรื่องนี้ด้วยการเตาบะฮฺที่ศุหุหะฮฺ และรับการรายงานของเขาหลังจากที่เขาได้เตาบะฮฺที่มีผลใช้ได้ตามเงื่อนไขที่เป็นที่รู้จัก

(1) Mizan al-'Itidal : 1/129)

(2) Ibn Hajr al-'Asqalaniy 1405 : 44

(3) al-Tahhan 1410 : 94

(4) Ibn Hajr al-'Asqalaniy 1405 : 43

(5) หนังสือเดิม : 44

(6) Ibn al-Salah 1405 : 231

(7) อ้างถึงใน al-Suyutiyy 1964 : 2/267

โดยพวกเขาได้รวมการรายงานที่ใช้ได้จากผู้ที่เป็นกาฟิรและเข้ารับอิสลาม ซึ่งมีบรรดาเศาะหาบะฮ์เป็นจำนวนมากที่มีลักษณะดังกล่าว กับการรับกาเป็นพยานเข้าไว้ด้วยกัน โดยที่ไม่ได้แยกแยะระหว่างกาเป็นพยานและการรายงานในเรื่องนี้⁽¹⁾

และคำกล่าวของอันนะวะวีฮ์นั้น คือ เขาเข้าใจคำกล่าวของบรรดาปราชญ์คือไม่รับการเตาบะฮ์ของผู้โกหกต่อหะดีษของท่านบิมุฮัมมัด ﷺ ซึ่งในเรื่องนี้มีความขัดแย้งกันกับสิ่งที่อิมามอะหมัด ได้ระบุไว้ โดยในความเป็นจริงแล้วการรับการเตาบะฮ์นั้นอยู่ระหว่างเขากับอัลลอฮ์ ﷻ เท่านั้น⁽²⁾

แต่ทว่า สิ่งที่เป็นปัญหาก็คือ รับกาเตาบะฮ์ของเขาหลังจากที่ได้ทำการเตาบะฮ์ ดังนั้นสิ่งที่ปรากฏชัดเจน คือ รับการายงานดังกล่าวของอัลฮุซัยนีย์ที่ว่า “ไม่มีเหตุผลสำหรับกาปฏิเสธการรายงานของผู้ที่โกหกในหะดีษหลังจากที่มีการเตาบะฮ์ที่ถูกต้อง (ใช้ได้) กล่าวคือหลังจากที่มีการเตาบะฮ์ที่ถูกต้องและรวมถึงประกอบด้วยเงื่อนไขของการรับการายงานไว้ด้วย ดังนั้น กียาสให้รับการายงานของเขา”⁽³⁾

3.4.3 ข้อบกพร่องเฉพาะในด้านของความจำดีเพียงอย่างเดียว

ข้อบกพร่องในด้านความจำของผู้รายงานนั้นมีผลต่อการรายงานหะดีษที่เกี่ยวข้องกับการยืนยันหะดีษแต่ละบทว่าอยู่ในระดับใดและสามารถนำไปใช้เป็นหลักฐานได้หรือไม่

ข้อบกพร่องในด้านของความจำนั้นครอบคลุมทั้งในด้านการจำจิตใจและการจำหนังสือพร้อมๆกัน และเฉพาะหนึ่งในสองที่กล่าวมา ในส่วนของการจำจิตใจและการจำหนังสือพร้อมกัน มีรายละเอียดดังนี้

ในส่วนเฉพาะการจดจำจิตใจเพียงอย่างเดียว มีห้าลักษณะ ได้แก่

1. سوء الحفظ การมีความจำเลว
2. المخالفة การขัดแย้ง
3. الوهم การเดา
4. الغفلة การหลงลืม
5. فحش الغلط การผิดพลาดอย่างร้ายแรง

⁽¹⁾ Sharh al-Nawawi Li Sahih Muslim 1401 : 1/70

⁽²⁾ al-Sakhawiy 1407 : 1/335

⁽³⁾ al-San‘aniy n.d. : 2/243

ลักษณะที่หนึ่ง : سوء الحفظ (การมีความจำเลย)

سوء الحفظ หมายถึง ผู้รายงานไม่สามารถให้นำหน้าคัดลอกในด้านที่ถูกเหนือกว่าด้านที่ผิดได้⁽¹⁾

سوء الحفظ มี 2 ประเภท ได้แก่

ประเภทที่หนึ่ง สิ่งที่มีความจำเป็นสำหรับผู้รายงาน

ในเรื่องของการอิกติลาฎ มีรายละเอียดดังนี้

1. ผู้แต่งหนังสือเศาะหฺ์หฺุสองท่าน (บุคอรีห์และมุสลิม) จะไม่บันทึกการรายงานต่างๆ ของบรรดามุคตะลิกฺุในหนังสือเศาะหฺ์หฺุทั้งสองวันแต่ด้วยกับแนวทางใดแนวทางหนึ่งดังนี้

ก. จะต้องปฏิเสธสายรายงานจากผู้ที่ได้ยินจากพวกเขาก่อนการอิกติลาฎ หรือ

ข. ปฏิเสธสายรายงานจากผู้ที่ได้ยินหลังจากที่เกิดการอิกติลาฎ แต่ทว่ามีความสอดคล้องกับผู้รายงานเป็นจำนวนมากในเรื่องนั้นๆ หรือบรรดาผู้ที่มิเกาะสุ่มมีความสอดคล้องกับเขา ดังเช่นในเรื่องของการบันทึกหะดีษเพื่อใช้ในการสนับสนุนสายรายงานอื่นๆ หรือบันทึกหะดีษของผู้รายงานคนนั้นพร้อมกับการรายงานของคนอื่น

อัลหาฟิซ อิบนุ หัจญูร อัลอัศเกาะลานีย์ ได้กล่าวไว้ในเรื่องนี้เกี่ยวกับสิ่งที่อัลบุคอรีห์ ได้รายงานหะดีษของสะอูด เป็น อะบี อูรียะฮฺ จากเกาะตาอะฮฺ เป็น ดิอามะฮฺ ที่ว่า “ในส่วนของหะดีษที่อัลบุคอรีห์ได้บันทึกจากเกาะตาอะฮฺ โดยการรายงานของเขาเป็นจำนวนมากได้ยินก่อนที่จะเกิดการอิกติลาฎ และเขาได้บันทึกจากผู้ที่ได้ยินจากเขาหลังจากที่เกิดการอิกติลาฎเป็นจำนวนน้อย เช่น มุฮัมมัด เป็น อับดุลลอฮฺ อัลอันศอริห์, รุหฺ เป็น อุบาอะฮฺ, อิบนุ อะบี อะดีฮฺ โดยที่อัลบุคอรีห์ได้บันทึกหะดีษจากพวกเขา”⁽²⁾

อัลอัศเกาะลานีย์ ได้บรรยายเกี่ยวกับเรื่องนี้ไว้เช่นกันในการบันทึกของอัลบุคอรีห์ จาก ลุฮัยยู เป็น อะบี สอลิหฺ อัลสัมมาน ว่า “หะดีษของเขาในหนังสืออัลบุคอรีห์นั้นมีเพียงหะดีษเดียวในเรื่องของการรายงาน ด้วยกับชะฮฺฺยา เป็น สะอิด อัลอันศอริห์ ซึ่งทั้งสองได้รายงานจากอัลนุอฺมาน เป็น อะบี อียาซ จากอะบี สะอิด ...”⁽³⁾

ประเภทที่สอง จะทราบถึงการอิกติลาฎของผู้รายงาน หรือผู้ซึ่งความจำของเขาเปลี่ยนแปลง หรือการเปลี่ยนแปลงด้วยกับสิ่งต่างๆ ต่อไปนี้

(1) Ibn Hajr al-‘Asqalaniy 1405 : 51

(2) Ibn Hajr al-‘Asqalaniy n.d. : 406

(3) หนังสือเดิม

ก. บรรดาถูก ๆ หรือศิษย์ได้กีดกันการจดบันทึกหะดีษจากเขา ในเรื่องนี้ ได้แก่ ญะรียร เป็น หาซิม อัลอะชะดียฺ ซึ่งเขาได้เกิดการอิดติลาฏ บรรดาถูก ๆ ของเขาก็ได้กีดกันเขา โดยที่ไม่ให้ผู้ได้รับฟังหะดีษจากเขาในขณะที่เขาอยู่ในสภาพที่อิดติลาฏ⁽¹⁾

ข. เกิดการเปลี่ยนแปลงในการป่วยใกล้จะสิ้นชีวิต อะหมัด เป็น อะบี คอยษะมะฮฺ กล่าวว่า “ฉันได้ยินบิดาของฉัน และยะหฺยา กล่าวว่า “เราได้ปฏิเสธอัฟฟาน (คืออัฟฟาน เป็น มุสลิม อัลศอฟฟาร) ในเดือนเศาะฟัร ปี ฮ.ศ. 219 และเขาก็เสียชีวิตหลังจากเวลานั้น”⁽²⁾

สองสิ่งที่จะช่วยให้รู้ถึงผู้ที่ได้ยินก่อนหรือหลังการอิดติลาฏด้วยกับหนังสือที่เป็นการเฉพาะ ได้แก่

1. หนังสือชื่อ “อัลอิหมติบาฏ บิมะอฺริฟะฮฺ มัรรูมิยะ บิลอิดติลาฏ” ของบรูฮานุดดีน อัลหะละบียฺ (841 ฮ.ศ.)

2. หนังสือชื่อ “อัลกะวาบิบ อัลน็อรอต ฟิ มะอฺริฟะฮฺ มะนิคตะละกฺอฺ มินรัวาท อัลยิกอด” ของอะบี อัลบะเราะกะท มุฮัมมัด เป็น อะหมัด เป็น อัลกะยาล (939 ฮ.ศ.)

ลักษณะที่สอง : **الخلافة** (ความขัดแย้งในการรายงาน)

الخلافة หมายถึง ผู้รายงาน (ได้รายงานหะดีษ) ขัดแย้งกับผู้ที่มีความน่าเชื่อถือมากกว่าเขา หรือเป็นจำนวนมาก

ข้อบัญญัติที่มีต่อผู้รายงานซึ่งเกิดความขัดแย้งในการรายงานขึ้น โดยอาศัยข้อกำหนดของหลักเกณฑ์วิชามุศฎะลาหฺ อัลหะดีษ มีดังต่อไปนี้

1. หากว่าการขัดแย้งดังกล่าวมีความขัดแย้งโดยสิ้นเชิงในด้านความหมาย ซึ่งรายงานขัดแย้งกันระหว่างผู้รายงานสองคน จะเป็นหะดีษซ้าซ และหากว่าผู้รายงานเกาะอ็ิฟรายนขัดแย้งกับผู้รายงานที่มิเกาะฮฺหรือเศาะดุก จะเป็นหะดีษมุนกัน⁽³⁾

2. หากว่าข้อขัดแย้งดังกล่าวเกิดจากการเปลี่ยนแปลงโดยการนำส่วนที่ไม่ใช่หะดีษมาปะปนในสายรายงาน จะเป็นหะดีษมุคฺร็อจญฺ อัลอิสนาด

3. หากว่าผู้รายงานได้นำคำพูดของผู้อื่นไปแทรกปะปนกับตัวหะดีษ โดยไม่ได้แยกออกจากกัน จะเป็นหะดีษมุคฺร็อจญฺ อัลมะตัน⁽⁴⁾

⁽¹⁾ al-Dhahabiy 1405 : 1/392

⁽²⁾ Tarikh Baghdad n.d. : 12/277

⁽³⁾ Ibn Hajr al-‘Asqalaniy 1405 : 36

⁽⁴⁾ หนังสือเดิม : 46

4. หากว่ามีการสับเปลี่ยนโดยเอาคำหน้าไปไว้คำหลังหรือคำหลังไปไว้คำหน้า จะเป็นหะดีษอัลมัฎกุบ

5. หากว่ามีการเพิ่มเติมผู้รายงานในสายรายงาน พร้อมกับรายงานชัดเจนว่าได้ยินมาจริงในแนวทางที่บกพร่องในเรื่องของการเพิ่มเติม นั้น จะเป็นการเพิ่มเพื่อให้สายรายงานติดต่อกัน

6. หากว่ามีการสับเปลี่ยนผู้รายงานโดยที่ไม่ได้ตัดสินว่าผู้ใดมีความเหนือกว่ากัน จะเป็นหะดีษอัลมัฎกุบร็อบ ซึ่งบางครั้งจะเกิดขึ้นในตัวของ

7. หากว่ามีการเปลี่ยนแปลงพยัญชนะ โดยยังคงรูปเดิมของการเขียนมี 2 ประเภท ได้แก่

ก. หากว่าการเปลี่ยนแปลงนั้นเกิดขึ้นจากการใส่จุด เรียกเป็นหะดีษอัลมุเศาะหุหฺฟ

ข. หากว่าการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเกิดขึ้นจากการใส่สระ เรียกเป็นหะดีษอัลมุหฺร็อฟ⁽¹⁾

หะดีษทั้งสองชนิดนี้เป็นหะดีษเฎาะอ์ฟอันเนื่องมาจากความบกพร่องของผู้รายงานหะดีษในด้านความจำ เมื่อมีการรายงานที่ขัดแย้งกับผู้รายงานที่มิเกาะฮุ

ลักษณะที่สาม : الوهم (การสับสน)

الوهم หมายถึง ผู้รายงานได้รายงานด้วยความผิดพลาด และความเข้าใจผิดจึงทำให้สะกดมุร้อตกลายเป็นสะกดมุตะเศาะลิต จากหะดีษเฎาะอ์ฟกลายเป็นหะดีษมัรฟูอ์ เป็นต้น⁽²⁾

การที่จะทราบถึงการเข้าใจผิดของผู้รายงานต้องอาศัยการรวบรวมสายรายงานต่างๆ และเปรียบเทียบสายรายงานต่างๆ โดยดูว่าสืบไปถึงท่านนบีหรือมีการอิตสาละห์หรือไม่ หรือโดยเป็นหะดีษมัรฟูอ์และเฎาะอ์ฟ และทำการเตาฮิกให้กับบรรดาผู้รายงานที่นาถิล และในด้านต่างๆ ของความเฎาะอ์ฟของพวกเขา ดังนั้น หากปรากฏชัดต่อว่าผู้รายงานเข้าใจผิดจากบรรดาการรายงานต่างๆ จะมีผลทำให้การรายงานต่างๆ ของเขานั้นเป็นหะดีษมุอัลลัถ์กันที่⁽³⁾

ลักษณะที่สี่ : الغفلة (หลงลืม)

الغفلة หมายถึง ผู้รายงานไม่มีความประณีตในการตั้งใจว่าสิ่งใดถูกและสิ่งใดผิดในการรายงาน ซึ่งบางครั้งผู้รายงานที่มีความหลงลืมอย่างหนักโดยการถูหะดีษขึ้น และรายงานหะดีษนั้นๆ ให้กับผู้ฟัง

ข้อแตกต่างระหว่างการเข้าใจผิด (الوهم) และการหลงลืม (الغفلة) ในด้านต่างๆ ได้แก่ การเข้าใจผิดนั้นเป็นชนิดหนึ่งของการผิดพลาดที่เล็กน้อยโดยที่จะไม่รายงานจากเขาในกรณีที่เขา

(1) หนังสือเดิม : 47

(2) Ibn Hajr al-'Asqalaniy 1405 : 44, 46

(3) หนังสือเดิม

รายงานหะดีษไม่ถูกต้องจากต้นฉบับเดิม⁽¹⁾ โดยแตกต่างจากการเข้าใจผิดที่เล็กน้อยและการเข้าใจผิดมาก (كثرة الأوهام) ความแตกต่างของทั้งสองมีผลต่อการตัดสิน กล่าวคือ การเข้าใจผิดที่เล็กน้อยจะจัดอยู่ในระดับหะดีษฎะอ์ฟ และการเข้าใจผิดมากจะจัดอยู่ในระดับหะดีษฎะอ์ฟญุดคัน

ส่วนการหลงลืมนั้น หมายถึง คุณสมบัติที่จำเป็นสำหรับผู้ที่เป็นเจ้าของมัน ดังนั้น ผู้ใดที่มีความหลงลืมอย่างหนัก หะดีษของเขาจะถูกเรียกว่าหะดีษมุนกัร⁽²⁾

ลักษณะที่ห้า : فحش الغلط (ผิดพลาดอย่างร้ายแรงในการรายงาน)

فحش الغلط หมายถึง ผู้รายงานมีความผิดพลาดเพิ่มขึ้นอย่างน่าเกลียด ซึ่งความผิดพลาดนี้ทำให้หลุดออกจากการประกอบการพิจารณาในการสนับสนุนสายรายงานอื่น จึงไม่สามารถสนับสนุนหรือรับการสนับสนุนจากหะดีษอื่นๆ ได้ ซึ่งหากว่าการรายงานเพียงคนเดียวจะถูกนับว่าเป็นหะดีษมุนกัร เช่นเดียวกันกับการรายงานของผู้ที่ปรากฏคุณลักษณะพิสกุ และมีความหลงลืมอย่างหนัก⁽³⁾

และในส่วนของคุณลักษณะเฉพาะด้านการจดจำหนังสือ มีอยู่ลักษณะเดียวเท่านั้น ได้แก่ การไม่มีความพิถีพิถันในการรายงานหะดีษจากฉบับย่อยโดยไม่ได้นำไปเทียบกับต้นฉบับเดิม ดังนั้น การรายงานจากฉบับย่อยที่ไม่ได้นำไปเทียบนั้นมีข้อคิดเห็นที่ต่างกันในบรรดาปราชญ์แบ่งออกเป็น 3 ทศนะ ดังนี้

1. อัลกอฎีย์ อียากู ห้ามมิให้รายงานโดยมิได้นำไปเทียบกับต้นฉบับโดยเด็ดขาด
2. อะบู อิศฮาก อัลอัศฟิรอนีย์ ได้ถูกถามเกี่ยวกับการอนุญาตให้รายงานจากเขา เขาก็อนุญาตให้กระทำได้
3. ทศนะบางส่วนของอะละมาอ์ที่อนุญาตโดยมีเงื่อนไข คือ อะบู บักร อัลอิสมาอิลีย์ และอะบู บักร อัลบรกอณีย์ ได้ตั้งเงื่อนไขไว้ว่า ผู้รายงานจะต้องอธิบายให้ชัดเจนในขณะที่รายงาน โดยจะต้องไม่ขัดแย้งกับต้นฉบับเดิม ซึ่งอัลบรกอณีย์ กล่าวว่า “ชายคนหนึ่งได้บอกให้เราฟัง โดยที่เขาไม่ได้ขัดแย้งกับต้นฉบับเดิม”⁽⁴⁾

⁽¹⁾ Ibn al-Salah 1405 : 236)

⁽²⁾ Ibn Hajr al-‘Asqalaniy 1405 : 45

⁽³⁾ Ibn Hajr al-‘Asqalaniy 1405 : 45

⁽⁴⁾ Ibn al-Salah 1405 : 312

อะบู บักรุ อัลเคาะฎิบ ได้เพิ่มเติมเงื่อนไขอื่นอีกว่า ผู้รายงานจะต้องคัดลอกจากต้นฉบับ โดยพิจารณาอย่างถี่ถ้วน⁽¹⁾ อิบน์ อัลเศาะลาหฺ ได้เพิ่มเติมเงื่อนไขในข้อที่สามว่า ผู้คัดลอกจะต้องคัดลอกจากต้นฉบับเดิม โดยที่การคัดลอกนั้นจะต้องมีความถูกต้องและมีการทบทวนเพียงเล็กน้อย⁽²⁾

3.4.4 คุณลักษณะที่เกี่ยวข้องกับด้านกรณิกรรมและการมีความจำที่ไม่ดี

มีอยู่ 3 ลักษณะด้วยกัน ได้แก่

1. التندليس ปกปิด อำพราง
2. كثرة الإرسال รายงานหะดีษที่เป็นมุรตัดเป็นจำนวนมาก
3. كثرة الرواية عن المجهولين والمتروكين รายงานหะดีษจากผู้ไม่เป็นที่รู้จักและผู้ที่ถูกละทิ้งเป็นจำนวนมาก

ทั้งสามลักษณะข้างต้นมีความเกี่ยวข้องกับสายรายงานโดยตรงในด้านการกำหนดชนิดของหะดีษแต่ละบท และการนำมาใช้เป็นหลักฐาน

ลักษณะที่หนึ่ง : التندليس (ปกปิดอำพราง)

มีสามประเภท ได้แก่

ก. التندليس الإسناد (ปกปิดอำพรางในกระบวนการรายงาน)

หมายถึง ผู้รายงานได้รายงานจากอาจารย์คนหนึ่งทั้งที่หะดีษนั้นเขาไม่ได้ยินจากอาจารย์ท่านนั้น โดยใช้สำนวนที่คลุมเครือไม่ชัดเจน เช่นกล่าวว่า "عن فلان" หรือ "عن فلان" เป็นต้น

ข. التندليس التسوية (ปกปิดอำพราง)

หมายถึง มุคัลลิส ได้รายงานหะดีษจากอาจารย์ท่านหนึ่งเป็นผู้ที่เฝ้าโอฟโดยใช้สำนวนที่ชัดเจน โดยเขาได้ทำให้ผู้รายงานที่เฝ้าโอฟตกหล่นในสายรายงาน ซึ่งอยู่ระหว่างสองคนที่เฝ้าโอฟ

ค. التندليس الشيوخ (ปกปิดอำพรางในตัวอาจารย์)

หมายถึง ผู้รายงานได้รายงานหะดีษจากอาจารย์ท่านหนึ่งซึ่งเขาได้ยินมา โดยเขาระบุชื่อหรือกุนยะฮฺ หรือสร้อย หรือตระกูลหรือลักษณะหนึ่งลักษณะใดซึ่งไม่เป็นที่รู้จักของคนทั่วไป⁽³⁾

ปรากฏผลในสองชนิดแรกคือ การไม่ได้ถูกตัดสินถึงการติดต่อของสายรายงาน อัลมูอันอัน (المعن) และอื่นๆ⁽⁴⁾

⁽¹⁾ al-Kkatib al-Baghdadiy n.d. : 352-353

⁽²⁾ Ibn al-Salah 1405 : 312

⁽³⁾ Ibn al-Salah 1405 : 167

⁽⁴⁾ หนังสือเดิม

ผลของชนิดที่สามทำให้อาจารย์ของผู้รายงานคนนั้นถูกตัดสินว่าเป็นผู้ที่ไม่รู้จัก (الجهالة)

อิบนู คะกิก อัลอีด กล่าวว่า “แท้จริงในเรื่องนี้ (หมายถึงการปกปิดอำพราง) บางครั้งเป็นการปกปิดที่ซ่อนเร้น (خفي) ซึ่งจะทำให้ผู้รายงานคนนั้นมีสภาพเป็นผู้ที่ไม่รู้จักทันที การรายงานหะดีษจากเขาก็จะตกหล่นไป เพราะว่าเขาเป็นผู้ที่ไม่รู้จักในขณะที่เขาได้ฟังหะดีษซึ่งเขาเป็นผู้ที่มีคุณธรรมและเข้าใจเรื่องนั้นเป็นอย่างดี⁽¹⁾

ระดับขั้นของมุตลิส

อัลหาฟิซ เสาะลาหุดดีน อัลอะลาอี ได้แบ่งประเภทของมุตลิสออกเป็น 5 ระดับได้แก่

ระดับที่หนึ่ง ผู้ซึ่งปกปิดอำพรางบางครั้งบางคราวเท่านั้น ซึ่งสมควรที่จะไม่นับเขาอยู่ในจำพวกนี้ด้วยซ้ำ เช่น ยะหฺยา เป็น สะอีด อัลอันศอรีย์, ฮิซาม เป็น อุเราะฮฺ และมุซา เป็น อุกบะฮฺ

ระดับที่สอง ผู้ซึ่งเป็นที่รู้ในบรรดาปราชญ์ว่าเป็นนักปกปิดอำพราง แต่มีการบันทึกหะดีษของเขาในหนังสือเศาะหิหฺ แม้ว่าจะใช้จำนวนการรายงานที่ไม่ชัดเจนก็ตาม เนื่องจากความเป็นผู้นำของเขา และมีการปกปิดอำพรางน้อยมากเมื่อมีการรายงาน เช่น สุฟยาน อัลเชารีย์ หรือว่า จะไม่มีการปกปิดอำพรางเว้นแต่จากผู้ที่มิเกาะฮฺเท่านั้น เช่น สุฟยาน เป็น อุยฺยนะฮฺ เป็นต้น

ระดับที่สาม ผู้ซึ่งปกปิดอำพรางเป็นจำนวนมาก ซึ่งบรรดาปราชญ์จะไม่นำหะดีษของเขามาใช้เป็นหลักฐานเว้นแต่เขาจะใช้จำนวนที่ชัดเจน ซึ่งบางส่วนจากพวกเขาจะถูกปฏิเสธหะดีษอย่างเด็ดขาด และบางส่วนก็ถูกรับหะดีษโดยไม่มีเงื่อนไข เช่น อะบู อิชฺฮับบ์ มุฮัมมัด เป็น มุสลิม อัลมุกกี เป็นต้น

ระดับที่สี่ ผู้ที่บรรดาปราชญ์มีความเห็นตรงกันว่าหะดีษของเขามีสามารถนำมาใช้เป็นหลักฐานได้ เว้นแต่ผู้รายงานจะต้องใช้จำนวนที่ชัดเจน เนื่องจากการตัดสินของพวกเขาจำนวนมากที่รายงานจากผู้ที่เกาะฮฺ และบรรดาผู้ที่ไม่รู้จัก เช่น บะกียะฮฺ เป็น วะลิด เป็นต้น

ระดับที่ห้า ผู้รายงานที่เกาะฮฺด้วยกับสาเหตุอื่นนอกจากการตัดสิน โดยที่หะดีษของเขาเป็นหะดีษมรรคูด แม้ว่าจะใช้จำนวนที่ชัดเจนก็ตาม เว้นแต่จะได้รับการรับรองจากผู้มิเกาะฮฺว่าเป็นผู้ที่เกาะฮฺเล็กน้อย เช่น อับดุลลอฮฺ เป็น ละฮฺอะฮฺ⁽²⁾ และได้รับการสนับสนุนจากสายรายงานอื่นที่เหนือกว่าหรือมีฐานะเดียวกัน

⁽¹⁾ al-Iqtirah fi Bayan al-Istilah 1407 : 214

⁽²⁾ al-Ansariy 1410 : 13-14)

เงื่อนไขต่างๆ ของการตัดลีส (ปกปิดอำพราง)

เงื่อนไขต่างๆ ที่สำคัญในการปกปิดอำพราง ได้แก่

หนึ่ง จะตัดสินสำหรับผู้รายงานที่เป็นมุตลิสที่สายรายงานติดต่อกัน ซึ่งหากพบว่ามี การรายงานที่เป็นหะดีษมุอันอันด้วยกับสองสภาพด้วยกัน ได้แก่

1. เมื่อพบว่าสายรายงานของบรรดาผู้ที่ถูกวิจารณ์ จะต้องรับฟังมุตลิสผู้นั้นในเมื่อเขา รายงานโดยใช้สำนวน “عن” ที่ปรากฏในสายรายงานของพวกเขา ตัวอย่างในเรื่องนี้ได้แก่

ก. คำกล่าวของหุอบะฮ์ คือ “เป็นการเพียงพอแล้วสำหรับการตัดลีสของนักรายงาน หะดีษ ได้แก่ อะอุมัซ, อะบู อีสหาค อัลสะบีอีย์ และเกาะตาอะฮ์” อัลหาฟิซ อิบนู หัจญ์ร อัลอัศเกาะ ลานีย์ กล่าวว่า “หลักเกณฑ์นี้เป็นหลักเกณฑ์ที่ดีในบรรดาหะดีษต่างๆ ของพวกเขาทั้งสามคน ดังนั้น เมื่อมาจากสายรายงานของหุอบะฮ์ก็ชี้ให้เห็นว่าจำเป็นจะต้องรับฟัง”⁽¹⁾

ข. การรายงานของอัลลัษษ เป็น สะอูด จากอะบู อັซซุบัยร จากญาบิร ว่า ซึ่งแท้จริง อัลลัษษ นั้นไม่ได้ยินจากอะบู อัลซุบัยร แต่เขาได้ยินมาจากญาบิร ดังนั้น สะอูด เป็น อะบี มัรยัม จึง กล่าวว่า “อัลลัษษ ได้เล่าให้เราฟัง โดยกล่าวว่า “ฉันได้ไปหาอะบู อັซซุบัยร เขาก็ได้ยื่นหนังสือให้ ฉันสองเล่ม ฉันจึงถามเขาว่า “ท่านได้ยินสิ่งนี้ทุกอย่างจากญาบิรหรือไม่ ? เขาก็ตอบว่า เปล่า ใน นี้มีทั้งสิ่งที่ฉันได้ยิน และสิ่งที่ฉันไม่ได้ยิน เขากล่าวว่า ดังนั้น ฉันก็ถูกทำให้ทราบในสิ่งที่ฉันได้ยิน จากเขา และฉันก็ทราบในสิ่งนี้ซึ่งอยู่ที่ฉัน”⁽²⁾

ค. ยะหฺยา อัลกอตฏอน เขาจะไม่รายงานจากซุฮัยร เป็น มุอาวิยะฮ์ จากอะบู อีสหาค อัลสะบีอีย์ เว้นแต่จะเป็นหะดีษที่อะบู อีสหาคได้ยินจากอาจารย์ของเขาด้วยตัวเองเท่านั้น อัลอิส มาอิลีย์ กล่าวว่า “อัลกอตฏอนไม่พอใจที่จะรับเอาจากซุฮัยร ในสิ่งที่เขาไม่ได้ยินจากอะบู อีสหาค”⁽³⁾

อัลหาฟิซ อิบนู หัจญ์ร อัลอัศเกาะ ลานีย์ กล่าวว่า “เสมือนกับว่าเขาได้ทราบสิ่งนั้น ด้วยการสุ่มวิธีการปฏิบัติของอัลกอฏฏอน หรือการกล่าวของเขาอย่างชัดเจน”⁽⁴⁾

ง. การรายงานของยะหฺยา อัลกอตฏอน จากสุฟยาน อัลเชารีซึ่งทำการปกปิดอำ พรางสุฟยานในบางครั้งมีจำนวนเล็กน้อย⁽⁵⁾

2. เมื่อการรายงานนั้นได้รายงานจากผู้รายงานมุตลิสเป็นจำนวนมาก ซึ่งในเรื่องนี้อัล หาฟิซ อັซชะซะบีอีย์ ได้ระบุไว้ในประวัติของอะอุมัซ ว่า “เขาปกปิดอำพราง โดยที่บางครั้งปกปิด

⁽¹⁾ Ibn Hajr al-‘Asqalaniy 1410 : 59

⁽²⁾ Ibn Hajr al-‘Asqalaniy 1410 : 59

⁽³⁾ Ibn Hajr al-‘Asqalaniy n.d. : 1/258 ; al-Sakhawiy 1407 : 1/183

⁽⁴⁾ Ibn Hajr al-‘Asqalaniy n.d. : 1/258 และดู al-Sakhawiy 1407 : 1/183

⁽⁵⁾ al-Sakhawiy 1407 : 1/183-184

ผู้รายงานที่เฉพาะอิฟซึ่งไม่ถูกทราบด้วยกับสิ่งดังกล่าว ดังนั้นเมื่อใดที่เขากล่าวว่า “**حد**” (เขาได้เล่าให้เราฟังว่า) จะถือว่าไม่ใช่คำพูด และเมื่อใดที่เขากล่าวว่า “**عن**” (จาก) เขาได้ทำการปกปิดอย่างแน่นอน เว้นแต่เขาได้รายงานจากอาจารย์ท่านนั้นเป็นจำนวนมาก เช่น อิบรอฮีม (อัลนะเคาะอีย) อะบู วาอิด (ชะกิก เป็น สะละมะฮฺ) และอะบู ศอลิหฺ อัศสัอมาน ดังนั้น การรายงานของเขาในลักษณะนี้ (การรายงานโดยใช้สำนวนที่ชัดเจน เช่น **حد**) จะถือว่าเป็นการรายงานที่ติดต่อกัน⁽¹⁾ ไม่ใช่เป็นการรายงานที่ขาดตอนหรือมั่วคลั่งแต่อย่างใด

สอง : จะต้องระวังหะดีษของบรรดามุ้ดลิสที่ปรากฏในหนังสือเศาะหิหฺเล่มใดเล่มหนึ่ง โดยการใช้สำนวน “**عن**” ในการรับการรายงาน ได้แก่

1. มาด้วยกับการใช้สำนวนการรายงานที่ชัดเจน⁽²⁾ ในเรื่องใดเรื่องหนึ่งในหนังสือเศาะหิหฺ หรือในหนังสือเศาะหิหฺเล่มอื่น หรือบุคคลให้บุคคลหนึ่งที่บันทึกหะดีษจากบรรดาหนังสืออัสสุนัน, หนังสืออัลมะซานีด หนังสืออัลมะอาญิม หนังสืออัลอัญญูซอ และหนังสืออื่นๆ เป็นต้น⁽³⁾

2. ผู้รายงานที่เป็นมุ้ดลิสนั้นจะต้องเป็นส่วนหนึ่งจากสองระดับ (**اهل المرتبتين**) คือ ระดับที่หนึ่งหรือสองจากบรรดามุ้ดลิสีน⁽⁴⁾

3. การรายงานนั้นจะต้องมาจากสายรายงานของบางส่วน ซึ่งนักวิจารณ์บางท่านกล่าวว่า ผู้กล่าวรายงานนั้นต้องได้ยินด้วยตัวเอง

4. การรายงานของมุ้ดลิสจะต้องรายงานจากอาจารย์คนหนึ่งคนใดของเขา ผู้ซึ่งได้รับการรายงานเป็นจำนวนมากจากเขา

ลักษณะที่สอง : كثرة الإرسال (รายงานหะดีษมุ้ดลิสเป็นจำนวนมาก)

การอิรซาลนั้นมีสองประเภท ได้แก่

การอิรซาลที่ปรากฏชัดเจน (**الإرسال الظاهر**) และการอิรซาลที่ซ่อนเร้น (**الإرسال الخفي**)

ดังนั้น การอิรซาลในประเภทแรกจะทราบก็ต่อเมื่อผู้รายงานทั้งสองไม่ได้อยู่ในสมัยเดียวกัน และในประเภทที่สองจะทราบก็ต่อเมื่อผู้รายงานไม่ได้พบเจอกัน ถึงแม้ว่าจะอยู่ร่วมสมัยกันก็ตาม⁽⁵⁾

⁽¹⁾ al-Dhahabiy 1405 : 2/224

⁽²⁾ รายละเอียดของสำนวนการรายงานหะดีษ ดู บทที่ 2

⁽³⁾ al-Sakhawiy 1407 : 1/183-184

⁽⁴⁾ al-Sakhawiy 1407 : 1/183-184

⁽⁵⁾ Ibn Hajr al-‘Asqalaniy n.d. : 2/623 ; al-Sakhawiy 1407 : 1/133, 177, 178

ลักษณะที่สาม : كثرة الرواية عن المجهولين والمتروكين (รายงานหะดีษเป็นจำนวนมากจากผู้ที่ไม่รู้จักและผู้ที่ถูกละทิ้ง)

ผู้รายงานที่จะถูกนับว่าเป็นผู้ที่รายงานหะดีษจำนวนมากจากผู้ที่ไม่รู้จักและผู้ที่ถูกละทิ้งได้แก่ 1) ไม่ได้ให้ความสำคัญของการพบกับอาจารย์ 2) ไม่มีความละเอียดอ่อนต่อคุณลักษณะของผู้รายงานที่ไม่เป็นที่รู้จักกัน 3) ไม่ให้ความสำคัญในการรายงานของนักรายงานที่จะต้องละเว้นการรายงานของเขาในการนำไปใช้สนับสนุนสายรายงานอื่น

3.5 ศัพท์บัญญัติด้านอรรถศาสตร์และอัลญุรหุ

3.5.1 ศัพท์บัญญัติด้านอรรถศาสตร์

ศัพท์ด้านอรรถศาสตร์ถูกนำมาใช้กับผู้รายงานหะดีษอาจแบ่งออกเป็น 2 จำพวก คือ จำพวกที่หนึ่ง ศัพท์บัญญัติที่ใช้โดยปราชญ์ทั่วไป ส่วนหนึ่งจากศัพท์บัญญัติที่ใช้กันโดยทั่วไปในด้านของการให้ความน่าเชื่อถือแก่ผู้รายงาน ได้แก่

1. “ยิเกาะฮุ” (يَمِينٌ)

ยิเกาะฮุ หมายถึง ผู้รายงานเป็นผู้ที่มีคุณธรรมและมีความจำที่ดีเลิศ⁽¹⁾ คำนี้เป็นที่รู้จักและใช้กันอย่างแพร่หลาย ซึ่งบางครั้งจะใช้คำว่ายิเกาะฮุนี้มีความหมายอย่างอื่นนอกเหนือจากที่กล่าวมาข้างต้น คือ

ก. บางครั้งพวกเขาจะใช้คำนี้กับผู้รายงานที่มีคุณสมบัติของคำว่ายิเกาะฮุนี้ หมายถึงผู้รายงานที่หะดีษของเขาถูกยอมรับถึงแม้ว่าเขาจะไม่ใช่ว่าเป็นผู้ที่มีความจำที่ดีเลิศก็ตาม⁽²⁾

ข. บางครั้งต้องการที่จะใช้คำนี้ในสิ่งที่บรรลุเพื่อผู้ที่ให้ความน่าเชื่อถือต่อหะดีษของผู้รายงาน มิใช่เป็นคำตัดสินสำหรับผู้รายงาน เพราะว่าตัวของผู้รายงานนั้นอยู่ในระดับนี้อยู่แล้ว⁽³⁾

จากที่กล่าวมาสองประการข้างต้นชี้ให้เห็นว่าคำว่า ยิเกาะฮุ นั้นมีความหมายนอกเหนือจากที่ให้นิยามไว้ ซึ่งเป็นที่แพร่หลายและรู้จัก คือ

หนึ่ง ส่วนหนึ่งจากบรรดานักวิชาการหะดีษได้รวบรวมทั้งสองคำระหว่างที่ทำให้มีความน่าเชื่อถือและที่ทำให้มีข้อบกพร่อง⁽¹⁾ ดังตัวอย่างจากคำกล่าวของอิมาม อะหมัด ที่มีต่อ

⁽¹⁾ Ahmad Muhammad Sakir 1410 : 77

⁽²⁾ al-Sakhawiy 1407 : 1/329

⁽³⁾ al-Tankil n.d. : 1/69

⁽¹⁾ หนังสือเดิม

กุดัยบะฮฺ เป็น อุกบะฮฺ ว่า “เขาเป็นผู้ที่รายงานผิดพลาดบ่อยครั้ง (كثير الغلط) และในขณะที่เดียวกันก็เป็นผู้ที่มีความน่าเชื่อถือ ไม่มีปัญหาอะไรสำหรับเขา (بأس به ثقة)

สอง นักวิชาการหะดีษนั้นจะไม่รวมคำนี้กับผู้ที่ยุ่ยาวนานในมััจญลิสของพวกเขา หรือใช้เวลาพูดคุยนานในมััจญลิสนั้น ทั้งนี้ เนื่องจากอาจทำให้เขาพูดในสิ่งที่ไม่สมควรพูดจะทำให้ความเชื่อถือของเขาตกลงได้

2. ยีเกาะฮฺ ยีเกาะฮฺ (ثقة ثقة)

यीเกาะฮฺ ยีเกาะฮฺ หมายถึง ผู้รายงานเป็นผู้ที่มีคุณธรรม มีความจำดีเยี่ยมและมีสังฆธรรม อัลสะคอวีญ์ กล่าวว่า “เป็นการเน้นย้ำ (أكيد) โดยการเพิ่มคำพูดนั้น ๆ ซึ่งการเพิ่มทั้งสองครั้งเหมือนๆ กันทำให้มีระดับที่สูงขึ้นเหนือกว่าคำเดิม ดังคำกล่าวของอิบนุ สะอูดที่มีต่อซุบะฮฺว่า เขาเป็นผู้यीเกาะฮฺ มีสังฆะ มีเหตุผลหนักแน่น และเป็นนักหะดีษ”(2) ตัวอย่างที่เป็นสำนวนของอิบนุ สะอูด คือ كان ثقة ما مونا ثبنا صاحب حديث حجة(3)

มีเป็นจำนวนมากที่บอกให้ทราบถึงเรื่องดังกล่าวคือคำกล่าวของอิบนุ อุัยยนะฮฺ ที่ว่า “เขาได้เล่าให้เราฟังว่า อัมรฺ เบ็น ดินาร์ เขาเป็นผู้ที่यीเกาะฮฺ ยีเกาะฮฺ โดยกล่าวถึงเก้าครั้ง ซึ่งเขาได้กล่าวคำนี้เสมือนไม่ต้องการจะหยุด”(4)

3. กะอันนะฮฺ มุศหัฟ (كأنه مصحف)

กะอันนะฮฺ มุศหัฟ หมายถึง เป็นการเปรียบเทียบว่านักรายงานเป็นผู้ที่มีความจำดีเยี่ยม และเป็นผู้ที่มีความประณีตในการรายงาน(5)

4. ฮาฟิซ และฎอบิต (حافظ و ضابط)

ฮาฟิซ และฎอบิต หมายถึง ผู้รายงานที่มีความจำดีเยี่ยมและจดจำหะดีษอย่างแม่นยำ ซึ่งทั้งสองคำนี้ยังไม่เพียงพอที่จะให้ความน่าเชื่อถือ เมื่อทั้งสองไม่ปรากฏร่วมกันด้วยกับคำว่า “อัคฺล” การมีคุณธรรม

เพราะว่าการท่องจำ และการมีความจำดีนั้น บางครั้งพบว่าเป็นผู้ที่ไม่มีคุณธรรม บางครั้งมีคุณธรรมแต่ปราศจากทั้งสองประการ และบางครั้งทั้งสองก็มารวมอยู่ด้วยกัน(1)

(2) al-Sakhawiy 1407 : 1/363)

(3) al-Subkiy 1410 : 7/280, al-Subkiy 1410 : 7/280

(4) al-Sakhawiy 1407 : 1/363

(5) Ibn Hajr al-‘Asqalaniy n.d. : 10/363

(1) al-Sakhawiy 1407 : 1/364

ตัวอย่างในเรื่องดังกล่าว คือ อะบู อัยยูบ เป็น สุลัยมาน เป็น ดาวูด อัลชาชะกูนีย เป็น ส่วนหนึ่งจากนักท่องจำที่อาวุโส แต่เขาถูกกล่าวหาว่าคิมเหล้าไวน์ และด้วยการปฏิบัติดังกล่าว จนกระทั่งอัลบคอรียจึงกล่าวว่า “เขาเป็นผู้ที่มีความเฉาะอิฟที่สุดในทัศนะของฉันจากบรรดาทุกคนที่เฉาะอิฟ”⁽²⁾

แต่ทว่าอิบนุ อัลเศาะลาหุ ได้กล่าวในขณะที่ระบุคำศัพท์ในระดับที่หนึ่งในการตะออดิล ว่า “และเช่นเดียวกันเมื่อก้าวถึงผู้มีคุณธรรมนั้น แท้จริงเขาก็เป็นนักท่องจำ หรือเป็นผู้ที่มีความจำดี”⁽³⁾ จุดประสงค์ของเขาก็คือคำทั้งสองคำในขณะที่ถูกใช้นั้นเป็นที่ทราบกันโดยทั่วไปว่าหมายรวมถึงการมีคุณธรรม (ของผู้รายงาน)

5. หุญญะฮฺ (حجة)

หุญญะฮฺ หมายถึง ผู้รายงานที่มีระดับเหนือกว่าคำว่า ยีเกาะฮฺ ซึ่งชี้ให้เห็นว่า

ก. อัลอานูชียฺ ได้ถามอะบู ดาวูดเกี่ยวกับสุลัยมาน เป็น ชะเราะหุบิล โดยที่อะบู ดาวูด กล่าวว่า “เขาเป็นผู้รายงานที่น่าเชื่อถือที่ผิดพลาดในการรายงานเช่นเดียวกับความผิดพลาดของผู้คนทั่วไป” และท่านอานูชียฺก็ได้กล่าวถามต่อว่า “ท่านจะกล่าวว่าเขาเป็นผู้ที่ หุญญะฮฺ หรือไม่ ?” อะบู ดาวูดก็ตอบว่า “อัลหุญญะฮฺนั้นคืออะหฺมัด เป็น หันบัล”⁽⁴⁾

ข. ท่านอุษมาน เป็น อะบี ชัยบะฮฺได้กล่าวถึงท่านอะหฺมัด เป็น อับดุลลอฮฺ เป็น ยูสุฟ ว่า “เขาเป็นผู้รายงานที่น่าเชื่อถือ (صحيح) แต่ไม่ถึงขั้นหุญญะฮฺ (حجة ليس)”⁽⁵⁾

ค. อิบนุ มะอิน ได้กล่าวถึงมุฮัมมัด เป็น อิสฮาก ว่า “เขาเป็นผู้รายงานที่น่าเชื่อถือ (صحيح) แต่ไม่ถึงขั้นหุญญะฮฺ (حجة ليس)”⁽⁶⁾

6. เศาะดุก (صدق)

เศาะดุก หมายถึง ผู้รายงานที่มีความถูกต้องในด้านการใช้สำนวนโวหารในการรายงาน โดยที่ได้อยู่ในระดับที่ยีเกาะฮฺ⁽⁷⁾

อิบนุ อัลเศาะลาหุ กล่าวว่า “เป็นที่รู้จักว่าอับดุลเราะหฺมาน เป็น มะหฺดียฺ เป็นผู้ที่เป็นแบบอย่างที่ดีในด้านนี้ ซึ่งเมื่อเวลาเขาจะรายงานเขาก็จะกล่าวว่า “อะบู คอลดะฮฺ ได้รายงานให้กับ

⁽²⁾ al-Dhahabi 1410 : 2/488 ; 1407 : 2/205 ; al-Sakhawiy 1407 : 1/364

⁽³⁾ Ibn al-Salah 1405 : 237

⁽⁴⁾ al-Sakhawiy 1407 : 1/365

⁽⁵⁾ หนังสือเดิม

⁽⁶⁾ หนังสือเดิม

⁽⁷⁾ al-Sakhawiy 1407 : 1/365-366

เรา (حدیث ابو خالد)” มีคนหนึ่งกล่าวกับเขาว่า “เขาเป็นคนยิกะฮ์หรือ?” เขากล่าวว่า “เขาเป็นคนเสาะดู เป็นคนที่มีควมดี และเป็นคนดี” อีกสำนวนหนึ่ง “یحییٰ بن سعید” ส่วนซุบะฮ์และสุฟยานนั้นเป็นผู้ที่ยิกะฮ์⁽¹⁾ ดังนั้น อิบน์ มะฮ์ดีฮ์ จึงให้คุณลักษณะของอะบู คอลดะฮ์ว่า อัลเกาะบูล (القبول) (การรายงานเป็นที่ยอมรับ) หลังจากนั้นก็ได้กล่าวว่า แท้จริงคำดังกล่าวนี้หมายถึง ยิกะฮ์ ซึ่งเป็นผู้รายงานที่อยู่ในระดับเดียวกับซุบะฮ์และสุฟยาน⁽²⁾

7. มะห์ลละฮ์ อัศศิดก (محل الصدق)

มะห์ลละฮ์ อัศศิดก หมายถึง คำที่ชี้ให้เห็นว่าผู้ที่อยู่ในสถานะนี้ หรือระดับนี้จะใช้กับผู้ที่มีความสัจจะ⁽³⁾

8. มุกอริบ อัลหะดีษ (مقارب الحديث)

มุกอริบ อัลหะดีษ หมายถึง หะดีษของผู้รายงานมีความใกล้เคียงกับหะดีษของผู้รายงานอื่นๆ⁽⁴⁾ ที่มีความน่าเชื่อถือ⁽⁵⁾ และอ่านด้วยกับสระฟัตหะฮ์ (ข้างบน) เป็นนามกรรม หมายถึง หะดีษของเขามีความใกล้เคียงกับหะดีษของนักรายงานอื่นๆ⁽⁶⁾

จุดมุ่งหมายของคำนี้คือ บุคคลทั่วไปรายงานหะดีษใกล้เคียงกับเขา หมายถึง หะดีษของเขาไม่มีซ้ำ (وحد) (รายงานหะดีษไปขัดแย้งกับหะดีษอื่น) และมุงกัร (منكر) (รายงานขัดแย้งกับผู้รายงานที่น่าเชื่อถือ)⁽⁷⁾ อิมามอัศศิรมิซีย์ได้กล่าวว่า “อิสมาอีล เบน รอฟีอฺ แท้จริงบางส่วนจากปราชญ์หะดีษได้ให้ทัศนะว่าเขาเป็นผู้ที่เฏาะฮ์ฟ และฉันได้ยินมุฮัมมัด (หมายถึงอัลบุคอรีฮ์) กล่าวว่า เขาเป็นผู้รายงานที่น่าเชื่อถือได้ (صح) และหะดีษของเขามีความใกล้เคียงกับผู้อื่น (مقارب الحديث)”

9. ซับตุน (تَبْتُّن)

(1) Ibn al-Salah 1405 : 238

(2) Sharh al-Tabsirah wa al-Tadkirah n.d. : 2/9

(3) Sharh al-Tabsirah wa al-Tadkirah n.d. : 2/9

(4) al-‘Iraqiy 1410 : 162

(5) al-Sakhawiy 1407 : 1/366

(6) al-‘Iraqiy 1410 : 162

(7) al-Sakhawiy 1407 : 1/367

ยับยั้ง หมายถึง ผู้รายงานที่มีจิตใจหนักแน่น มีลึ้นที่หนักแน่น จดบันทึกได้อย่าง
แม่นยำ และอยู่ในระดับหุญฮะฮุ⁽¹⁾

10. ลา บะฮุสะ บิฮิ และ ลัยสะ บิฮิ บะฮุสะ (لا بأس به وليس به بأس) ทั้งสองคำนี้อยู่ในระดับ
เดียวกับคำว่า อัศเศาะดุค (الصدق)⁽²⁾

อัศศ็อนอานีย์ กล่าวว่ “หากกล่าวกับผู้รายงานคนหนึ่งว่าแท้จริงเขานั้นสมควรที่จะ
เป็นบุคคลที่ไม่เป็นอะไร (لا بأس به) คำนี้อยู่ในระดับเดียวกับคำว่า เศาะดุค แต่การใช้ต่างกัน⁽³⁾

11. ฟุลาณ ลา บะสะบิฮุ และ อรัญ อันนะฮุ ลา บะสะบิฮุ (لا بأس به ، أرجو أنه لا بأس به)
อิบนุ อัศเศาะลาหุ กล่าวว่ “พวกเขา กล่าวว่ (لا بأس به) แปลว่ ผู้รายงานคนนั้น
ไม่เป็นไร อัลอิรอกีย์ กล่าวว่ “หวังว่เขาจะไม่เป็นอะไร (لا بأس به أرجو أنه)⁽⁵⁾

12. ศอลิหุ และ ศอลิหุ อัลหะดีษ (صالح و صالح الحديث)
อัศสะกอวีย์ ได้ระบุว่ธรรมเนียมปฏิบัติของบรรดาปราชญ์นั้นจะใช้คำนี้กับผู้ที่ศอลิหุ
(الصالحية) โดยที่พวกเขาจะใช้ในด้านของศาสนา ส่วนข้าพเจ้าจะใช้คำนี้กับหะดีษที่ใช้ได้ (الصالحية)
โดยกำหนดขอบเขต และมีการห้ามด้วยกับคำนี้⁽⁶⁾

13. อิลา ติดกุ มาฮุว่า (لا صدق ما هو) หมายถึง ผู้รายงานไม่มีความห่างไกลจากความ
ดีใจจะ (ถูกต้อง)

14. ชัยคุ (شيخ) อยู่ในระดับที่สามของการตะอูดีลในทัศนะของอิบนุ อะบี หาดิม
หมายถึง หะดีษของเขาได้รับการจดบันทึก และก็ได้รับการพิจารณา⁽⁷⁾

อะบู อัลหะสัน เป็น อัลกอตฎอน ได้กล่าวว่ “...คำกล่าวของอะบู หาดิม ซึ่งได้ถูกถาม
จากเขา (หมายถึงอับดุลหะมิด เป็น มะหฺมูด) ที่ว่ ชัยคุ (شيخ) คือ ผู้รายงานที่ไม่ถูกจัดให้เป็นผู้ที่
เฝ้าอย่างแท้จริง

⁽¹⁾ al-Sakhawiy 1407 : 1/367

⁽²⁾ หนังสือเดิม : 1/365

⁽³⁾ al-San'aniy 1410 : 271

⁽⁴⁾ Ibn al-Salah 1405 : 24

⁽⁵⁾ หนังสือเดิม

⁽⁶⁾ al-Sakhawiy 1407 : 1/200

⁽⁷⁾ Ibn Abu Hatim n.d. : 2/37

แต่อัลหาฟีซ อัซซะฮะบียก กล่าวว่า “คำกล่าวของเขา (หมายถึงอะบู หาดิม) ที่ว่า “شيخ” ไม่ใช่เป็นสำนวนที่ใช้ในการอัญรหฺ ... แต่สำนวนนี้จะใช้ในการให้ความน่าเชื่อถือแก่ผู้รายงาน ซึ่งเขาไม่ได้อยู่ในระดับที่หุญอะฮฺ”⁽¹⁾

จำพวกที่สอง ศัพท์ที่ใช้เป็นการเฉพาะปราชญ์

ส่วนหนึ่งจากศัพท์บัญญัติที่ใช้โดยบางส่วนของบรรดาผู้นำด้านวิชาการหะดีษในด้านของการให้ความน่าเชื่อถือแก่ผู้รายงาน ได้แก่

1. อิบน์ อัลเศาะลาหฺ กล่าวว่า “ได้มีมาจากอะบู ญะอฺฟัร อะหฺมัด บิน สีนาน กล่าวว่า “อับดุลเราะหฺมาน บิน มะฮฺดีษ บางครั้งเขาได้รายงานหะดีษจากบุคคลที่เญาอะอ์ฟ⁽²⁾ ในขณะที่ตัวของเขานั้นเป็นผู้รายงานที่เศาะดูก ดังนั้นเขาจึงกล่าวว่า “ผู้รายงานที่หะดีษของเขาศอลิหฺ”⁽³⁾ (رجل صالح الحديث)

อัศซะกอวียก กล่าวว่า “นี่คือข้อตัดสินของคำดังกล่าว (صالح الحديث) หมายถึง คุณสมบัติของผู้รายงานที่มีความเท่าเทียมกันกับคำว่า เศาะดูก (صدق) ในทัศนะของอิบนุ มะฮฺดีษ⁽⁴⁾

2. อิบน์ มะอีน กล่าวว่า “เมื่อนั้นกล่าวว่า ليس به بأس หมายถึงความว่าผู้รายงานคนนั้นเป็นผู้ที่มีความน่าเชื่อถือ (صحيح)⁽⁵⁾

แต่ทว่าไม่จำเป็นว่าทั้งสองคำจะมีความเท่าเทียมกัน ซึ่งอัลอิรอกียฺได้กล่าวว่า “อิบนุ มะอีน ไม่ได้กล่าวว่า “หากฉันกล่าวว่า “ليس به بأس” เสมือนกับฉันกล่าวว่า “صحيح” จนกว่าจะมีความจำเป็นที่ทำให้ทั้งสองคำมีความเท่าเทียมกัน โดยแท้จริงแล้วเขาต้องการจะบ่งบอกว่า แท้จริงผู้ใดที่ถูกใช้คำนี้ เขาคือผู้ที่ียะเกะฮฺ⁽⁶⁾

และจงพิจารณาในสิ่งที่ปรากฏจากอับดุลเราะหฺมาน บิน อิบรอฮีม (คุฮัยม) ที่เขาได้ถามอะบู ชุรออะฮฺ อัลดิมชกียก ว่า “ท่านจะกล่าวเกี่ยวกับอะลี บิน หุศัยบ อัลฟิซารียฺ ว่าอย่างไร? เขากล่าวตอบว่า “هو بأس” อะบู ชุรออะฮฺ กล่าวว่า “ฉันก็กล่าวว่า ทำไมท่านไม่กล่าวว่า “صحيح” ทั้งๆ ที่ท่าน

⁽¹⁾ al-Dhahabiy 1410 : 2/385

⁽²⁾ การรายงานในลักษณะเช่นนี้จะพบบ่อยครั้งในกลุ่มนักรายงานหะดีษที่ียะเกะฮฺ เช่น สายรายงานของหนังสือ อัสสุนัน อัลมะซานิด เป็นต้น

⁽³⁾ Ibn al-Salah 1405 : 239

⁽⁴⁾ al-Sakhawiy 1407 : 1/322

⁽⁵⁾ Ibn al-Salah 1405 : 238 ; Ibn Hajr al-‘Asqalaniy 1405 : 1/13

⁽⁶⁾ Sharh al-Tabsirah wa al-Tadhkirah : 2/7

ไม่ทราบเว้นแต่ในความดีของเขา? เขากล่าวตอบว่า แท้จริงสิ่งที่ฉันกล่าวสำหรับท่านนั้น แท้จริงเขาเป็นผู้ที่ขี้เกะจุก⁽¹⁾

3. มักรีย์ เป็น อับดาน กล่าวว่า “ฉันได้ถามมุสลิม เป็น หัจญัจญ์ เกี่ยวกับอะบู อัลอัซฮัร (อะหฺมัด เป็น อัลอัซฮัร) ท่านมุสลิมตอบว่า “ฉันจดบันทึกหะดีษจากเขา” อัลหาคิม กล่าวว่า “นี่คือคำที่เป็นทางการของมุสลิมในการกล่าวถึงบรรดาผู้รายงานที่น่าเชื่อถือ”⁽²⁾

3.5.2 ศัพท์บัญญัติด้านอัลญุรหุ

ศัพท์ที่ใช้ในการวิจารณ์ผู้รายงานหะดีษด้านอัลญุรหุ⁽³⁾ แบ่งออกเป็น 2 จำพวก คือ จำพวกที่หนึ่ง ศัพท์อัลญุรหุที่ใช้โดยทั่วไป ส่วนหนึ่งจากศัพท์บัญญัติที่ใช้โดยทั่วไปในด้านของการญุรหุ ได้แก่

1. ลัยสะ บิเกาะวีย์ (ليس بقوي)

ลัยสะ บิเกาะวีย์ หมายถึง ปฏิเสธถึงความเข้มแข็งของผู้รายงาน (ด้านความจำ) ในกรณีที่ไม่มีการยืนยันถึงความน่าเชื่อถือของผู้รายงานอย่างแน่นอน⁽⁴⁾

คำว่า ลัยสะ บิลเกาะวีย์ (ليس بالقوي) หมายถึง ปฏิเสธถึงระดับขั้นที่สมบูรณ์ของผู้รายงานในด้านความเข้มแข็ง (ด้านความจำ)⁽⁵⁾

อัลหาคิม อัสซะฮะบีย์ กล่าวว่า “บางครั้งฉันกล่าวถึงผู้รายงานเป็นจำนวนมาก โดยใช้จำนวน “ليس بالقوي” และนำหะดีษมาใช้เป็นหลักฐาน ซึ่งในเรื่องนี้อันนะสาอีย์ เคยกล่าวถึงผู้รายงานเป็นจำนวนมากว่า “ليس بالقوي” โดยที่เขาบันทึกหะดีษของผู้รายงานเหล่านั้นในหนังสือของเขา ซึ่งเขากล่าวว่า “คำกล่าวของเราที่ว่า “ليس بالقوي” ไม่ใช่เป็นการวิจารณ์ (ญุรหุ) ที่เสียหาย”⁽⁶⁾ เมื่ออะบู หาดิม กล่าวว่า “ليس بالقوي” จุดประสงค์ของเขาในคำนี้คือผู้รายงานหรือครูผู้สอนไม่ถึงขั้นระดับที่มีความจำแข็งแรง (القوي) และหนักแน่น (الثبت)⁽¹⁾

2. ลิฏฏาะอูฟี มาสุวะ (للضعف ما هو)

⁽¹⁾ Tarikh Abi Zur'ah al-Dimashqi : 1/395

⁽²⁾ al-Mizziy 1405 : 1/258

⁽³⁾ หมายถึง ความบกพร่องของผู้รายงานหะดีษจะมาจากสาเหตุใดก็ตาม

⁽⁴⁾ al-Tankil : 1/232

⁽⁵⁾ หนังสือเดิม

⁽⁶⁾ al-Muqizhah 1410 : 82

⁽¹⁾ หนังสือเดิม : 83

ลักษณะอูฟี มาสุวา หมายถึง ผู้รายงานที่ไม่มีความห่างไกลจากความแกะอูฟี⁽²⁾

3. ตะฆอยยัร บิอาคิริฮฺ (تَغْيِيرٌ بِأَخْرِهِ)

ตะฆอยยัร บิอาคิริฮฺ หมายถึง ผู้รายงานที่มีความจำดี และการเก็บรักษาหะดีษของเขา นั้นได้ขาดหายไปในช่วงท้ายของอายุของเขา และเรื่องต่างๆ ของเขา

คำนี้ได้ปรากฏในหลายสำนวนด้วยกัน ได้แก่

ก. ตะฆอยยัร บิอาคิริฮฺ (تَغْيِيرٌ بِأَخْرِهِ)

ข. ตะฆอยยัร บิอาคิเราะฮฺ (تَغْيِيرٌ بِأَخْرَةِ)

ค. ตะฆอยยัร บิอะเคาะเราะฮฺ (تَغْيِيرٌ بِأَخْرِهِ)⁽³⁾

4. ตูร้อฟ วะตุนกีร (تُعْرَفُ وَتُنْكَرُ)

ตูร้อฟ วะตุนกีร หมายถึง ผู้รายงานที่บางครั้งเป็นผู้ที่เป็นมุนกีร (مُنَاكِرٍ) และบางครั้งเป็นผู้ที่เปิดเผย (มีชื่อเสียง) (مُشَاهِرٍ)

5. ตะเราะกูฮฺ (تَرْكُوهُ)

ตะเราะกูฮฺ หมายถึง ปรากฏความบกพร่องหลายด้านในตัวผู้รายงาน (طَعْنُوا فِيهِ)⁽⁴⁾

6. เราะวา มะนากีร (رَوَى مُنَاكِرٍ)

เราะวา มะนากีร หมายถึง ผู้รายงานได้รายงานหะดีษที่เป็นมุนกีร

คำนี้มิใช่ว่าผู้รายงานทุกคนที่ถูกให้คำจำกัดความนี้แล้วจะปฏิเสธการรายงานหะดีษจากเขาทั้งหมด ในเรื่องนี้มีรายละเอียดดังนี้

ก. แท้จริงสำนวนนี้ในทางความหมายมิใช่เป็นการบอกถึงคุณลักษณะที่จำเป็นสำหรับรายงานทั้งหมด⁽⁵⁾ อิบน์ ตะกียะ อิลอัยดฺ กล่าวว่า “คำกล่าวของบรรดาปราชญ์ที่ว่า “رَوَى مُنَاكِرٍ” มิใช่เป็นการตัดสินว่าจะละทิ้งหะดีษของเขาเลยทีเดียว จนกว่าเขาจะรายงานหะดีษมุนกีรเป็นจำนวนมาก และห้ามที่จะกล่าวถึงเขาว่า “مُنْكَرُ الْحَدِيثِ” เพราะคำว่า مُنْكَرُ الْحَدِيثِ นั้นเป็นคุณลักษณะของผู้รายงานที่มีความเหมาะสมที่จะต้องละทิ้งหะดีษของเขา และสำนวนอื่นๆ นั้นจะไม่ตัดสิน⁽¹⁾

⁽²⁾ al-Sakhawiy 1407 : 1/374

⁽³⁾ Qawa'id fi 'Ulum al-Hadith Li al-Tahanun n.d. : 239

⁽⁴⁾ al-Sakhawiy 1407 : 1/374

⁽⁵⁾ หนังสือเดิม : 1/375

⁽¹⁾ หนังสือเดิม : 1/375

ข. อิมามอะหมัด ได้กล่าวถึงมุฮัมมัด เป็น อิบรอฮีม อัศดัยมียฺ ว่า “เขาได้รายงานหะดีษจำนวนมากที่เป็นหะดีษมุนักร์” ซึ่งไม่จำเป็นที่จะต้องปฏิเสธการรายงานต่างๆ ของเขา แต่ว่าเขาเป็นผู้ที่ซัยคอน (al-Bukhariy และ Muslim) ได้รายงานสอดคล้องกัน⁽²⁾ คือ หะดีษ ((إعمالاً بالنيات)) โดยเฉพาะอย่างยิ่งอิมามอะหมัด และปราชญ์หะดีษได้ใช้หะดีษมุนักร์ที่รายงานเพียงคนเดียวซึ่งไม่มีหะดีษอื่นๆ มาสนับสนุน⁽³⁾

ค. คำนี้บางครั้งถูกใช้กับผู้ที่ยีเกาะฮฺ เมื่อผู้รายงานคนนั้นรับหะดีษจากผู้รายงานที่เญาอะอิฟ ในเรื่องนี้คือ อิมามอัลฮากิม ได้ถามอัดดาเราะะกุนนีเย่เกี่ยวกับลักษณะของสุลัยมาน เป็น ชะเราะหฺบิล ท่านกล่าวตอบว่า “نه” อัลฮากิม กล่าวว่า “ฉันกล่าวว่า เขาไม่ใช่เป็นผู้ที่มุนักร์ดอกหรือ? ท่านกล่าวตอบว่า “เขาได้รายงานหะดีษจากกลุ่มผู้ที่เญาอะอิฟ ดังนั้น หากเป็นเขา เขาก็เป็นผู้ที่ยีเกาะฮฺ (فأما هو فهو ثقة)⁽⁴⁾

7. วาฮิน บิมัรเราะฮฺ (واه بمرارة)

วาฮิน บิมัรเราะฮฺ หมายถึง ทักษะหนึ่งซึ่งไม่มีข้อสงสัยใด ๆ แม้แต่นิดเดียว⁽⁵⁾

8. ลัยสะ บิยิเกาะฮฺ ะลาอะมอ์มูน (ليس بيقظة ولا مؤمونا)

ลัยสะ บิยิเกาะฮฺ ะลาอะมอ์มูน หมายถึง ผู้รายงานไม่มีความน่าเชื่อถือ (ยิเกาะฮฺ) และไม่มีสัจจะ เป็นคำศัพท์ที่เจาะจงใช้ในการวิจารณ์ผู้รายงานอย่างรุนแรงในด้านการญูรหฺ

9. ยัสริค อัลหะดีษ (يسرق الحديث)

ยัสริค อัลหะดีษ หมายถึง ผู้รายงานได้รายงานหะดีษนั้นเพียงคนเดียว (ไม่มีผู้อื่นร่วม) โดยการโกหกและอ้างว่าเขาได้รับหะดีษมาจากการรับฟังจากอาจารย์ หรือว่าผู้รายงานหะดีษนั้นเป็นที่รู้จัก ซึ่งผู้รายงานอื่นๆ ที่อยู่ภายในสายรายงานเดียวกับเขาให้ทักษะว่าเขาเป็นผู้ที่เญาอะอิฟ⁽⁶⁾

10. มัตรูค (متروك)

ก. อะหมัด เป็น ศอลิหฺ กล่าวว่า “บุคคลหนึ่งจะไม่ถูกละทิ้งหะดีษของเขาจนกว่าจะมีการรวมตัวของกลุ่มหนึ่งต่อการละทิ้งหะดีษของเขา ซึ่งกล่าวว่า บุคคลนี้เป็นผู้ที่เญาอะอิฟ”

(2) หนังสือเดิม : 1/375)

(3) Ibn Hajar al-‘Asqalaniy n.d. : 437)

(4) al-Sakhawiy 1407 : 1/375

(5) หนังสือเดิม : 1/373 ; al-Suyutiyy 1406 : 1/350

(6) al-Sakhawiy 1407 : 1/372

ข. อิบน์ อัลมะฮะซุดียฺ กล่าวว่า “ชายคนหนึ่งกล่าวกับซุบะฮะว่า ผู้ใดที่เราจะต้องละทิ้งหะดีษของเขา ? อิบน์ อัลมะฮะซุดียฺ กล่าวตอบว่า เมื่อบรรดาผู้รายงานที่ไม่เป็นที่รู้จักรายงานจากบุคคลที่ไม่เป็นที่รู้จัก หลังจากนั้นเขาก็ลบหะดีษของผู้นั้นออก และด้วยกับสาเหตุต่างๆ ดังนี้ เมื่อมีความผิดพลาดบ่อยครั้งในการรายงาน (أكثر الغلط) และเมื่อถูกกล่าวหาว่าเป็นผู้โกหก (هم بالكذب) ดังนั้น หากนอกเหนือจากที่กล่าวมาถือว่ารายงานหะดีษจากผู้รายงานนั้นได้⁽¹⁾

11. มุตตะฮิม บิลกะซิบ (متهم بالكذب) คำนี้จะใช้กับผู้รายงานที่มีสาเหตุหนึ่งสาเหตุใดจากสองสาเหตุดังต่อไปนี้

ก. ผู้รายงาน รายงานหะดีษนั้นเพียงคนเดียว โดยที่หะดีษนั้นขัดต่อหลักศาสนบัญญัติอันเป็นที่ทราบดี ซึ่งไม่พบในสายรายงานนั้นว่ามีผู้ที่ถูกกล่าวหาดังกล่าวนอกจากเขาเพียงผู้เดียว⁽²⁾

ข. ผู้รายงานชอบพูดจาโกหกในเรื่องทั่วไปจนเป็นที่ทราบกันดี แม้จะไม่ปรากฏการโกหกในการรายงานหะดีษก็ตาม⁽³⁾

12. กัซซาบ (كاذب)

เป็นที่รับทราบกัน โดยทั่วไปว่าคำนี้จะใช้กับผู้รายงานที่กล่าวหาว่าท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ โกหกหรือต่อหะดีษของท่านถึงแม้ว่าจะเป็นการกระทำเพียงครั้งเดียวก็ตาม⁽⁴⁾

13. คำอื่น ๆ

บรรดาปราชญ์ด้านหะดีษได้ใช้สำนวนกับผู้ที่ถูกทำให้เป็นผู้ที่เภาะอ์ฟในการชี้ถึงความบกพร่อง (ญัรหฺ) ดังนี้ คำว่า “ฟุลาณ เอาชั๊ก มินอ์” (فلاّن أوثق منه) และคำว่า “ลัยสะ มิสลิล ฟุลาณ” (ليس مثل فلاّن) และคำว่า “ฟุลาณ อะหับบุน อิลลัยยะ มินอ์” (فلاّن أحبّ إليّ منه)

จำพวกที่สอง ศัพท์ที่นำมาใช้เป็นการเฉพาะ ส่วนหนึ่งจากศัพท์บัญญัติของนักวิจารณ์หะดีษที่ใช้เฉพาะบางท่านในการวิจารณ์ผู้รายงาน ได้แก่

1. ฟุลาณ กัซซาบ (كاذب فلاّن) แปลว่า ผู้นั้นเป็นคนโกหก

⁽¹⁾ Ibn Hajr al-‘Asqalaniy n.d. : 1/12 ; al-Sakhawiy 1407 : 1/372

⁽²⁾ Ibn Sa’d 1410 : 97

⁽³⁾ หนังสือเดิม

⁽⁴⁾ ความหมายโดยสรุปของสุเราะฮุซซอด อายะฮุที่ 98

อัลสะคอวีญ์ กล่าวว่า “ฉันได้ยินอัชชาฟีอีญ์ในวันหนึ่งฉันก็กล่าวว่า ชายคนนี้โกหก (كذب) อัชชาฟีอีญ์ก็กล่าวกับฉันว่า โอ้อิบรอฮีมจงใช้คำพูดที่ดีกว่านี้ ท่านอย่ากล่าวว่า كذب แต่จงกล่าวว่า หะดีษของเขาไม่มีอะไรเลย (حديثه ليس بشيء)”

2. กะซา วะกะซา (كس و كس) แปลว่า อย่างนั้นและอย่างนี้

อับดุลลอฮฺ เบ็น อะหมัด กล่าวว่า ฉันได้ถามบิดาของฉันเกี่ยวกับยูนุส เบ็น อะบี อิสฮาก บิดาของฉันตอบว่า อย่างนั้น อย่างนี้ (كس و كس) อัลหาฟิซ อัชชะซะบีญ์ กล่าวว่า คำนี้เป็นคำที่อะหมัดใช้บ่อยครั้งในการตอบคำถามบุตรของเขา⁽¹⁾

3. มุนกัร อัลหะดีษ (منكر الحديث) หมายถึง คำนี้มีความแตกต่างกันของจุดมุ่งหมายในด้านของการให้คำนิยามของผู้ที่กล่าวถึง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ก. อิบну หัจญูร อัลฮัสเกาะลานีย์ได้กล่าวไว้เกี่ยวกับคำนี้ว่า “คำนี้อิมามอะหมัดได้ใช้กับบุคคลที่จะต้องปฏิเสธหะดีษของเขา⁽²⁾

ข. อัลบุคอรีญ์ได้ชี้แจงถึงคำนิยามของเขาในคำนี้โดยได้กล่าวว่า ผู้ใดที่ฉันกล่าวถึงเขาว่า มุนกัร อัลหะดีษ ดังนั้น ไม่อนุญาตให้รายงานหะดีษจากเขา⁽³⁾

ค. อัลสะคอวีญ์ได้คัดลอกคำกล่าวของอัลอิรอเกีย ที่ได้กล่าวไว้ว่า “ผู้รายงานจำนวนมากที่เป็นผู้รายงานที่มุนกัร อันเนื่องมาจากว่ารายงานเพียงหะดีษเดียวเท่านั้น”⁽⁴⁾

ง. อิบну ตะกิก อัลฮิดุ กล่าวว่า “...มุนกัร อัลหะดีษ คือ คุณสมบัติของผู้รายงานที่เหมาะสมในการละทิ้งหะดีษของเขา”⁽⁵⁾ หมายถึง การรายงานหะดีษของเขาไม่อนุญาตให้นำไปใช้เป็นหลักฐานได้ ตลอดจนไม่สามารถให้การสนับสนุนหะดีษอื่น ๆ ที่มีฐานะเหนือกว่า เช่น หะดีษหะสัน ลิฆาดิฮฺหรือหะดีษฎะอ์ฟ

3.5.3 นิยามของปราชญ์อื่น ๆ

1) นิยามของอิบนุ มะอีน

ก. อิบну มะอีน กล่าวว่า “เมื่อฉันกล่าวว่า เขาเป็นผู้ที่ฎะอ์ฟ (هو ضعيف) ดังนั้น เขาก็ไม่ใช่ผู้รายงานที่น่าเชื่อถือได้ (ليس بثقة) และห้ามมิให้จดบันทึกหะดีษจากเขา”⁽¹⁾

⁽¹⁾ al-Dhahabiy 1410 : 4/483

⁽²⁾ Ibn Hajr al-'Asqalaniy n.d. : 453

⁽³⁾ al-Dhahabiy 1410 : 1/6 ; Ibn Hajr al-'Asqalaniy n.d. : 1/20

⁽⁴⁾ al-Sakhawiy 1407 : 1/375

⁽⁵⁾ หนังสือเดิม

⁽¹⁾ Ibn al-Salah 1405 : 238

ข. เมื่อเขากล่าวว่า หะดีษของเขาถูกจดบันทึก (كتب حديثه) จุดประสงค์ ณ ที่นี้ คือ คำนี้เป็นส่วนหนึ่งจากบรรดาประโยคที่ใช้กับผู้ที่เกี่ยวข้องซึ่งหะดีษของพวกเขาได้รับการจดบันทึก⁽²⁾ คำกล่าวนี้เป็นส่วนหนึ่งของคุณลักษณะของผู้รายงานหะดีษด้านความบกพร่อง

ค. เมื่อเขากล่าวว่า เขาไม่มีอะไรเลย (ليس بشيء) หมายถึง ผู้ที่รายงานหะดีษจำนวนน้อยมาก⁽³⁾ ซึ่งคำนี้จะใช้ในการวิจารณ์อย่างรุนแรง (ต่อผู้รายงานหะดีษ) (الجرح الشديد)⁽⁴⁾ คำนี้ได้ถูกใช้โดยบรรดาอุละมาอ์รุ่นหลังต่อจากอิบนุ มะอีน กับผู้รายงานที่เขาบอกว่า ลัยสะ บิซัยอิน (ليس بشيء) คือคำพูดของอิบนุ มะอีน หมายถึงรายงานหะดีษจำนวนน้อย ซึ่งอิบนุ มะอีนนั้นได้ให้ความน่าเชื่อถือแก่นักรายงานที่มีความชัดเจนในความหมายว่ารายงานหะดีษจำนวนน้อยมิใช่เป็นการวิจารณ์ (الجرح) แต่อย่างไร

แต่เมื่อพบว่ามีนักรายงานบางคน เช่น อะบี อัลอะฎุฟ อัลญุรอรุหฺ เป็น อัลมินฮาล ซึ่งอิบนุ มะอีน กล่าวถึงเขาว่าเป็นนักรายงานที่ไม่มีอะไรเลย (ليس بشيء) ในที่นี้บรรดาอุละมาอ์ลงมติแล้วว่าเขาเป็นผู้ที่ถูกวิจารณ์อย่างรุนแรง (جرح شديد) ดังนั้น จากที่กล่าวมาข้างต้นเมื่อพิจารณาไปถึงกรณีแวดล้อมถึงจุดประสงค์ของอิบนุ มะอีน ตรงกับจุดประสงค์ของบรรดาอุละมาอ์ที่กล่าวมา⁽⁵⁾

2) นิยามของอัลบุกอริยฺ

ก. อัลหาฟิซ อัชชะซะบียฺ กล่าวว่า อัลบุกอริยฺบางครั้งจะใช้คำว่า ลัยสะบิลเกาะวียฺ (ليس بالقوي) ต่ออาจารย์ของเขา เมื่อเขาต้องการจะบอกว่าผู้รายงานนั้นเภาะอ์ฟ⁽⁶⁾

ข. อัลบุกอริยฺได้นำเสนอว่า “ผู้ใดที่ฉันกล่าวกับเขาว่า มุนกัร อัลหะดีษ (منكر الحديث) หมายความว่าไม่อนุญาตให้รายงานหะดีษจากเขา”

ค. อัชชะซะบียฺ กล่าวว่า “คำกล่าวของอัลบุกอริยฺที่ว่า สะกะตุ อันสุ (سكتوا عنه) ไม่อนุญาตรายงานหะดีษ” และอิบนุ กะษีร กล่าวว่า อัลบุกอริยฺนั้นเมื่อเขากล่าวเกี่ยวกับผู้รายงานคนนั้นว่า สะกะตุ อันสุ (سكتوا عنه) หรือ “ฟิสี นะฎูร” (فيه نظر) หมายถึงผู้รายงานคนนั้น ไม่ให้รายงานหะดีษจากเขา หรือ ในตัวผู้รายงานคนนี้ต้องพิจารณาให้ดี⁽¹⁾

⁽²⁾ Ibn ‘Adiy 1407 : 1/242 - 243

⁽³⁾ Ibn Hajar al-‘Asqalaniy n.d. : 421

⁽⁴⁾ Tali’ah al-Tankil 1410 : 55

⁽⁵⁾ Tali’ah al-Tankil 1407 : 55

⁽⁶⁾ al-Muqizat 1410 : 83

⁽¹⁾ Ikhtisar ‘Ulum al-Hadith 1410 : 89

ง. คำกล่าวของอัลบุคอรียฺที่ว่า ฟิอี นะฎอร (فيه نظر) สามารถตัดสินได้ว่า หมายถึง การให้ร้ายในด้านของความถูกต้องของผู้รายงาน⁽²⁾ เป็นส่วนใหญ่ การตัดสินด้วยการใช้คำนี้ของอิมามอัลบุคอรียฺเป็นที่รู้จักกันในหมู่นักหะดีษว่า หะดีษนั้นมีสถานภาพที่ใ้ใช้ไม่ได้โดยเด็ดขาด

อัลหาฟิซ อัชชะซะบียฺ ได้กล่าวไว้เกี่ยวกับประวัติของ अबดุลลอฮฺ เบิน คาวูด อัลวาสิฏียฺ ว่าแท้จริงอัลบุคอรียฺ กล่าวว่า ฟิอี นะฎอร (فيه نظر) และห้ามให้กล่าวคำนี้เว้นแต่กับผู้รายงานที่มีความน่าสงสัยอย่างยิ่ง⁽³⁾ และเขา (อัลหาฟิซ อัชชะซะบียฺ) ได้กล่าวเกี่ยวกับประวัติของอุษมาน เบิน ฟาอิดว่า มีจำนวนน้อยมากที่จะเห็นจากอัลบุคอรียฺว่าผู้รายงานคนหนึ่งนั้นจะต้องพิจารณาอย่างยั้ง เว้นแต่ผู้รายงานคนนั้นจะเป็นผู้ที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นผู้ที่โกหก⁽⁴⁾

เขาก็ได้กล่าวเช่นกันอีกว่า และคำนี้เป็นการใช้ปฏิบัติที่เป็นอาคะฮฺ เมื่อกล่าวว่า ฟิอี นะฎอร (فيه نظر) จะหมายถึง ผู้รายงานนั้นถูกกล่าวหา (متهم) หรือเขาไม่เป็นผู้ที่ยีเกาะฮฺ (ليس بمتهم) ดังนั้นในทัศนะของอัลบุคอรียฺถือว่ามีความเท่ากันกับผู้รายงานที่เญาอะฮฺ⁽⁵⁾

คำกล่าวของอัลหาฟิซ อัชชะซะบียฺ ละเอียดยังมาก เพราะว่าท่านได้ให้รายละเอียดเกี่ยวกับข้อหนึ่งด้วยกับคำกล่าวที่ว่า “بعض” และกล่าวในข้อที่สองว่า “ولا يكون” และในข้อที่สามว่า “بمعنى أنه متهم أو ليس بمتهم” ตัวอย่างของผู้รายงานที่ถูกใช้คำต่างๆที่กล่าวมาดังนี้

1. หัรบ เป็น สุรียหฺ เป็น อัลมุนชิร อัลนักรียฺ⁽⁶⁾
2. ยะหฺยา เป็น สะลิม อะบฺู บัลจญฺ อัลฟิรอซียฺ อัลวาสิฏียฺ⁽¹⁾

⁽²⁾ al-Tankil n.d. : 1/205

⁽³⁾ al-Dhahabiy 1410 : 2/416

⁽⁴⁾ หนังสือเดิม : 3/52

⁽⁵⁾ al-Muqizat 1410 : 83

⁽⁶⁾ ทัศนะของบรรดาปราชญ์ด้านหะดีษต่อผู้รายงานคนนี้ เช่น อิบน์ มะอีน กล่าวว่า ยีเกาะฮฺ (متهم) อิมามอะหมัด กล่าวว่า ลัยซะบียี บะฮฺดฺ (ليس به بأس) อะบฺู หาดิม กล่าวว่า ลัยซะบียีเกาะวียฺ หมายถึง ถูกปฏิเสธการรายงานจากบรรดาผู้ที่ยีเกาะฮฺ (ليس بقوي) อิบน์ หีบบาน กล่าวว่า ผิดพลาดบ่อยครั้งในการรายงานถึงขั้นออกจากข้อกำหนดของการนำหะดีษของเขาเป็นหลักฐานเมื่อเขารายงานเพียงคนเดียว (كثير الخطأ) อิบน์ อะดียฺ กล่าวว่า เขา รายงานหะดีษจำนวนไม่มากนัก (ليس بكثير الحديث) และดูเหมือนว่าหะดีษของเขาจะเป็นหะดีษเขาะริบ และจะรายงานเพียงคนเดียว และหวังว่าเขาจะเป็นคนที่ไม่มีปัญหาอะไร (لا بأس به) และอัดคาเราะญญินียฺ กล่าวว่า สอติหฺ (صاح) หมายถึง อนุญาตให้รายงานหะดีษจากเขาได้ (al-Mizziy 1405 : 5/523 ; Ibn Hajr al-‘Asqalaniy n.d. : 2/224)

⁽¹⁾ ทัศนะของบรรดาอุละมาอ์ที่มีต่อผู้รายงานท่านนี้ เช่น ยะซิด เบิน ฮารูน กล่าวว่า ฉันได้เห็นอะบับัลญฺ ซึ่งเขานั้น เป็นเพื่อนบ้านของเรา และเขาเป็นผู้ที่ระลึกถึงอัลลอฮฺ ﷻ อย่างมาก (بعض) อิบน์ สะฮฺดฺ อิบน์ มะอีน อันนะสาอียฺ และอัดคาเราะญญินียฺ กล่าวว่า ยีเกาะฮฺ (متهم) อิมามอะหมัดกล่าวว่า เขา รายงานหะดีษที่เป็นมุนกัร (منكر)

3.6 ระดับขั้นด้านอัลญุรหฺและอิตตะอูดีล

อับดุลเราะหฺมาน เป็น อะบี หาดิม เป็นผู้ที่เกี่ยวข้องในเรื่องของการแบ่งประเภทระดับขั้นของการญุรหฺและการตะอูดีล หลังจากนั้นบรรดาอุละมาอ์ก็ได้ดำเนินรอยตามโดยการรวบรวมคำที่เป็นที่รู้จักและได้เรียบเรียงเป็นตำราซึ่งในตำรานั้นได้ระบุถึงระดับขั้นของนักรายงานทุกคน

บางส่วนจากบรรดาผู้ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้ได้แก่ อิบน์ สะลาหฺ , อัชชะซะบี , อัลอิรอกี , และอัสสะคอวี ซึ่งการกล่าวไว้เกี่ยวกับเรื่องนี้ของพวกเขาเป็นไปในลักษณะของการอิจญติฮาดหรือการตัดสินของพวกเขาเอง

อัลฮาฟิซ อิบน์ หัจญ์ร อัลอัศเกาะลานีย์ ได้กล่าวเกี่ยวกับเรื่องนี้ไว้ในหนังสือ “ตกริบ อิตตะอูซิบ” ซึ่งเป็นหนังสือที่เรียบเรียงไว้เกี่ยวกับระดับขั้นของนักรายงานเป็นการเฉพาะ

ในส่วนของอิบน์ อะบี หาดิม ได้แบ่งประเภทของระดับขั้นของนักรายงานไว้อย่างกว้างๆ และได้ทำการแบ่งอย่างชัดเจนในระดับขั้นของคำในการวิจารณ์ (الجرح) และการให้ความน่าเชื่อถือ (الاعتدال) เขาได้กล่าวไว้เกี่ยวกับการแบ่งประเภทอย่างกว้างๆ สำหรับระดับขั้นของผู้รายงาน ได้แก่ ระดับด้านอิตตะอูดีลและระดับด้านอัลญุรหฺ

3.6.1 ระดับขั้นด้านอิตตะอูดีล

ระดับขั้นของผู้รายงาน (مراتب الرواة) มีดังนี้

1. บางส่วนของผู้รายงานเป็นผู้ที่มีความจำดี (الثبت الحافظ) ประพฤติดีในด้านศาสนา (الورع) มีความขำเกรงต่ออัลลอฮฺ (المتقن) มีความซื่อสัตย์ (الجهيد) และการวิจารณ์หะดีษทุกประการที่กล่าวมานี้ไม่มีความขัดแย้งในตัวเองเลย ซึ่งหะดีษของเขาถูกนำมาใช้เป็นหลักฐานได้ และคำกล่าวของเขาในผู้รายงาน

2. บางส่วนจากพวกเขาเป็นผู้ที่มีคุณธรรมในตัวของเขา (العدل في نفسه) มีความหนักแน่นในการรายงาน (الثبت في روايته) มีความถูกต้องในการคัดลอกหะดีษ (الصدوق في نقله) ประพฤติดีในด้านศาสนา (الورع) มีความจดจำดีในหะดีษของเขา และเป็นผู้ที่มีความขำเกรงในตัวตน ดังนั้น ที่กล่าวมาถือว่าเขาเป็นผู้ที่มีคุณธรรม (العدل) ซึ่งหะดีษของเขาจะถูกนำมาใช้เป็นหลักฐานได้ และให้เป็นผู้ที่มีความน่าเชื่อถือ

(الحديث) อัลญาชะญานีย์ และอะบุนุ อัลฟัดหฺ อัลอัชชี กล่าวไว้ว่าเขาเป็นผู้ที่ยะกาะฮฺ (عنه) อะบุนุ หาดิม กล่าวว่าหะดีษของเขาดี (الحديث) ไม่เป็นอะไรสำหรับการรายงานจากเขา (له) ยะอูบ เป็น สุฟยาน กล่าวว่า (له) และอิบน์ หีบมาน ได้กล่าวถึงเขาจัดอยู่ในบรรดาผู้ยะกาะฮฺ และเขา กล่าวว่า เขาเป็นผู้ที่คิดพลาดในการรายงาน (خطئ) (Ibn Hajr al-‘Asqalani n.d. : 12/47)

3. บางส่วนจากผู้รายงานคือ เป็นผู้ที่มีความถูกต้องในการรายงาน (الصدق) ประพฤติดีในด้านศาสนา (الورع) มีความมั่นใจในการรายงาน (التثبت) แต่หลงลืมเป็นบางครั้งดังที่กล่าวมาข้างต้น ผู้รายงานนี้สามารถนำหะดีษของเขามาใช้เป็นหลักฐานได้

4. บางส่วนจากพวกเขาเป็นผู้ที่มีความถูกต้องในการรายงาน (الصدق) ประพฤติดีในด้านศาสนา (الورع) หลงลืมบ่อยครั้งในการรายงาน (الغلط) มีความผิดพลาด (الخطأ) ผิดพลาดบ่อยครั้งในการรายงาน (الغلط) ไม่เข้มงวดและพิถีพิถันในการรายงาน (السهو) ผู้รายงานประเภทนี้สามารถจดบันทึกหะดีษจากเขาได้ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการใช้ให้ทำความดี (الترغيب) การให้กลัวในการทำชั่ว (الترهيب) การมีความสัจจะ (العهدة) และในเรื่องของจรรยาบรรณต่างๆ (الآداب) ส่วนเรื่องข้อบัญญัติหะลาล (الاحلال) และหะรอม (الاحرام) ไม่อนุญาตให้นำมาใช้เป็นหลักฐาน

5. เป็นผู้ที่ปกปิดอำพราง และพวกเขาปกปิดอำพรางผู้ที่ไม่สัจจะ และไม่มีอะมานะฮ์ในการรายงาน และผู้ที่ปรากฏสิ่งที่ทำให้ปราชญ์วิพากษ์วิจารณ์ด้วยกับคนนั้นมีความเหนือกว่าผู้ที่เป็นที่รู้จักในบรรดาพวกเขาว่าเป็นผู้โกหก ดังนั้น ผู้รายงานประเภทนี้จะต้องละทิ้งหะดีษของเขาและปฏิเสธการรายงานจากเขา⁽¹⁾

ดังนั้น ระดับที่หนึ่งเฉพาะบรรดาอิมามเท่านั้น และระดับอื่นๆ สำหรับผู้รายงานรองลงมาตามลำดับ

การจำแนกระดับของศัพทบัญญัติด้านการให้คุณธรรมแก่ผู้รายงานแบ่งออกเป็น 4 ระดับ ได้แก่

1. เมื่อกล่าวกับผู้รายงานคนหนึ่งว่า แท้จริงเขานั้นเป็นผู้ที่มีความน่าเชื่อถือ (الثقة) หรือมุตคิกิณุน ยับตุณ (متقن ثبت) เขาก็เป็นผู้รายงานที่หะดีษของเขานำมาใช้เป็นหลักฐานได้

2. เมื่อกล่าวว่า “แท้จริงเขานั้นเป็นผู้ที่มีความถูกต้องในการรายงาน” (صدق) หรือ “อยู่ในฐานะที่มีความถูกต้องในการรายงาน” (محل صدق) “หรือการรายงานไม่มีปัญหา” (بأس به) ดังนั้นหะดีษของเขาสามารถจดบันทึกได้ และได้รับการพิจารณา ซึ่งจัดอยู่ในระดับที่สอง

3. เมื่อกล่าวว่า “ซัยค์” (شيخ) หมายถึง จัดอยู่ในระดับที่สามซึ่งหะดีษของเขาถูกจดบันทึก และได้รับการพิจารณา เว้นแต่เขาไม่ได้ถูกจัดอยู่ในระดับที่สอง

4. เมื่อกล่าวว่า “ศอลิหฺ อัลหะดีษ” (صالح الحديث) ดังนั้น หะดีษของเขาถูกจดบันทึกเพื่อประกอบการพิจารณา⁽¹⁾

⁽¹⁾ Muqaddimah al-Jarh wa al-Ta'dil 1407 : 10

⁽¹⁾ Abu Hatim 1407 : 2/37

3.6.2 การให้ความเป็นธรรมกับผู้รายงานในด้านอัตตะอูดีล (التعديل)

ระดับของการวิจารณ์หะดีษ (الرح) ในทัศนะของอิบนุ อะบี หาดิม มีอยู่สี่ระดับ ได้แก่

1. เมื่อความรู้สึกอ่อนไหว (لين الحديث) หมายถึง เขาเป็นส่วนหนึ่งจากผู้รายงานที่หะดีษของเขาถูกจดบันทึกโดยที่จะต้องพิจารณาเขาอย่างถี่ถ้วน แต่สำหรับปราชญ์คนอื่นจะมีความเห็นต่อผู้รายงานที่มีลักษณะเห็นแย้งกับอิบนุ อะบี หาดิมก็ได้ เช่น เขาเป็นเสาตุง หรือหะสัน เป็นต้น
2. เมื่อพวกเขาบอกว่า “เขาเป็นผู้ที่ไม่แข็งแรง (ในด้านความจำ)” (ليس بقوي) หมายถึง ระดับที่หนึ่งในการจดบันทึกหะดีษเว้นแต่ว่าเขาจะปราศจากสิ่งดังกล่าว
3. เมื่อพวกเขาบอกว่า “หะดีษของเขาอ่อนแอ (ضعيف الحديث) คือระดับที่สอง หะดีษของเขาไม่ถูกปฏิเสธ แต่เพื่อประกอบการพิจารณาเท่านั้น
4. เมื่อพวกเขาบอกว่า “หะดีษของเขามั่ว (متروك الحديث) หรือ “ซาอิบ อัลหะดีษ” (ذاهب الحديث) หรือ “เขาเป็นผู้ที่โกหก” (كاذب) หมายถึง หะดีษของเขามีการตกลงในสายรายงาน ไม่อนุญาตให้จดบันทึกหะดีษจากเขา จัดอยู่ในระดับที่สี่

การแบ่งระดับข้างต้นที่กล่าวมาในสามอันดับแรกสำหรับใช้ในการประกอบการพิจารณา แต่บางส่วนสามารถยกระดับจากกันได้ และบางส่วนสามารถทำให้เข้มแข็งได้

ดังที่อิบนุ อะบี หาดิม ได้จัดระดับของอัลมัฏรูก (المتروك) และผู้โกหก (كاذب) อยู่ในระดับเดียวกันโดยตัดสินอยู่ในระดับที่กล่าวมาคือ “ไม่อนุญาตให้จดบันทึกหะดีษจากเขา” (لا يكب عليه) โดยเป็นที่รับทราบกันโดยทั่วไปว่าสถานะของผู้โกหก (كاذب) นั้นมีระดับที่ต่ำกว่าสถานะของผู้ที่ถูกกล่าวหาว่าโกหก (المتهم بالكذب) และในระดับสูงขึ้นไปคือ อัลมัฏรูก (المتروك)

3.7 ศัพท์บัญญัติด้านการรู้หุและการตะอูดีลของบรรดาปราชญ์

3.7.1 ศัพท์บัญญัติด้านรู้หุและอัตตะอูดีลของอัลหาฟิซ อิบนุ อัสเศาะลาหุ

อัลหาฟิซ อิบนุ อัสเศาะลาหุ ได้เพิ่มศัพท์คำอื่นๆ นอกเหนือจากที่อิบนุ อะบี หาดิมได้ระบุไว้ ดังตัวอย่างเช่น⁽²⁾

1. ระดับที่หนึ่งในด้านของการตะอูดีล โดยเขาบอกว่า “และเช่นเดียวกันเมื่อมีผู้กล่าวว่า ยับตุน (تبت) หรือ หุญญะฮฺ (حجة) และเช่นเดียวกันเมื่อกล่าวกับผู้รายงานที่มีคุณธรรมว่า แท้จริงเขานั้นเป็นผู้ที่ท่องจำ (ظن) หรือมีความจำดีเยี่ยม (صابط)
2. เขาได้กล่าวถึงศัพท์บัญญัติต่าง โดยที่มิได้กล่าวถึงเรื่องของความตฎอูฟ แต่อัลอริอิกียได้แต่งไว้ในหนังสือของเขาว่า

⁽²⁾ Ibn al-Salah 1405: 237

ก. ศัพท์ในระดับที่สี่ในด้านของการให้ความน่าเชื่อถือ (ثقة) คือ “เขาเป็นผู้ที่บุคคลทั่วไปปรายงานจากเขา” (فلان روى عنه الناس) (เขาเป็นผู้ที่เป็นกลาง) (فلان وسط) “เขาเป็นผู้ที่มีความใกล้ชิดกับหะดีษ” (فلان مقارب الحديث) “เขาเป็นผู้ที่ไม่ทราบว่าเขาจะมี (ปัญหา) อะไร” (فلان ما أعلم به بأس)

ข. ศัพท์ในระดับที่หนึ่งในด้านของการฉ้อโกง คือ “เขาเป็นผู้ที่ไม่ใช่ดังกล่าว” (فلان ليس بذلك) “เขาเป็นผู้ที่ไม่ใช่ด้านดังกล่าวคือความเข้มแข็ง (ด้านความจำ)” (فلان ليس لذلك القوي) “เขาเป็นผู้ที่มีความเฉื่อยอืด” (فلان في حديثه ضعيف) “เขาเป็นผู้ที่หะดีษของเขามีความเฉื่อยอืด” (فلان فيه ضعيف)

ในระดับที่สอง คือ “เขาเป็นผู้ที่สามารถนำมาใช้เป็นหลักฐานได้” (فلان لا يحتج به) “เขาเป็นผู้ที่สับสนในการรายงานหะดีษ” (هو وهم في روايته) ซึ่งทั้งสองคุณลักษณะนี้เป็นส่วนหนึ่งของคุณสมบัติหะดีษเฉื่อยอืด⁽¹⁾

ในระดับที่สาม คือ “เขาเป็นผู้ที่ไม่มีอะไร” (هو بأس لا بأس به) และ “เขาเป็นผู้ที่ไม่รู้จัก” (هو ليس بالمعروف)⁽²⁾

คำต่าง ๆ เหล่านี้ เป็นการเพิ่มเติมของอัลหาฟิซ อิบน์ อัสเศาะลาหุ อย่างไรก็ตาม คำเหล่านี้ถูกนำไปใช้อย่างแพร่หลายในกลุ่มนักหะดีษสำหรับประกอบการตัดสินหะดีษ

3.7.2 ศัพท์บัญญัติด้านฉ้อโกงและอัตตะอะดีลของอัลหาฟิซ อัซซะซะบียี

อัลหาฟิซ อัซซะซะบียีได้กล่าวเกี่ยวกับศัพท์บัญญัติด้านอะดีลไว้ว่า “ดังนั้น จำนวนในระดับสูงที่ใช้กับผู้รายงานที่เป็นที่ยอมรับ คือ

1. “เป็นผู้ที่หลักฐานมีความหนักแน่น” (ثبت حجة) และ “เป็นผู้ที่มีการท่องจำและเก็บรักษาที่ดีเยี่ยม” (ثبت حافظ) และ “เป็นผู้ที่มีความน่าเชื่อถือ มีความประณีต” (ثقة متقن) และ “เป็นผู้ที่มีความน่าเชื่อถืออย่างยิ่ง” (ثقة ثقة)

2. “เป็นผู้ที่มีความน่าเชื่อถือ” (ثقة)

3. “เป็นผู้ที่มีความถูกต้องในการรายงาน” (صدوق) “เป็นผู้ที่ไม่เป็นอะไร” (هو بأس لا بأس به) “เขาไม่มีปัญหา” (ليس به بأس)

4. “เป็นผู้ที่อยู่ในสถานะของผู้สัจจะ” (محل صدق) “เป็นหะดีษที่ดี” (حيد الحديث) และ “เป็นหะดีษที่ศอลิฮ” (صالح الحديث) และ “ผู้มีความอาวุโส ผู้มีเกียรติ” (شيخ وسط) และ “ผู้มีความอาวุโส

⁽¹⁾ เช่น มีสาเหตุมาจากความบกพร่องด้านความจำ เป็นต้น

⁽²⁾ Ibn al-Salah 1405: 240 ; al-Iraqiy 1410 : 161

ซึ่งหะดีษของเขาอยู่ในระดับหะสัน” (شيخ حسن الحديث) และ “เป็นผู้ที่รายงานถูกต้อง อินชาอัลลอฮ์” (صدق إن شاء الله) และ “เป็นผู้ที่ดี” (صويلح) และอื่นๆ⁽¹⁾

ต่อมาท่านได้กล่าวถึงศัพท์บัญญัติเกี่ยวกับการรู้ห โดยที่ท่านจัดระดับเขาไปถึงในระดับที่หนัก ดังตัวอย่างเช่น

1. “ถูกทำให้เป็นผู้เภาะอ็อฟ” (بُضعف) “ในตัวเขามีความเภาะอ็อฟ” (فيه ضعف) “แท้จริงเขาเป็นผู้ที่ถูกทำให้เภาะอ็อฟ” (قد ضُعف) “ไม่ใช่เป็นผู้ที่มีความแข็งแรง (ด้านความจำ)” (ليس بالقوي) “ไม่ใช่เป็นผู้ที่นำมาใช้เป็นหลักฐานได้” (ليس بحجة) “ไม่ใช่ดังกล่าว” (ليس بذلك) “เป็นที่ทราบว่าเขาถูกปฏิเสธ” (لین) “ในตัวเขามีค่ากล่าวถึง” (فيه مقال) “ถูกพูดถึงเขา” (كُلم فيه) “เป็นผู้ที่อ่อน” (لين) “มีความจำแล้ว” (سعى الخفظ) “มิสามารถนำมาใช้เป็นหลักฐานได้” (لا يحجج به) “มีความขัดแย้งในตัวเขา” (صديق لكنه مبتدع) “รายงานถูกต้องแต่เป็นผู้ที่บิดอะฮ์” (اختلف فيه)

2. “เภาะอ็อฟ” (ضعيف) “หะดีษของเขาเภาะอ็อฟ” (ضعيف الحديث) “หะดีษของเขามุฎอริบ” (منكروه) “เขาเป็นผู้ที่ถูกปฏิเสธ” (مضطربه)

3. “واه بمرة” (สับสนในบางครั้ง) “เขาไม่มีอะไรเลย” (ليس بشيء) “เภาะอ็อฟอย่างมาก” (ضعيف جدا) “พวกเขาว่าเขาเป็นผู้ที่เภาะอ็อฟ” (ضعفوه) “เขาเป็นคนเภาะอ็อฟและสับสนเป็นบางครั้ง” (منكر الحديث) “หะดีษของเขามุฎอริบ” (ضعيف واه)

4. มัตรูค (متروك) “เขาไม่เภาะฮ์” (ليس بثقة) “ไม่รายงานหะดีษจากเขา” (سكتوا عنه) “หะดีษได้หายไป” (ذهب الحديث) “ในตัวเขาจะต้องพิจารณา” (فيه نظر) “เป็นผู้ที่พินาศ” (ملكه) “อ่อนแอ” (ساقط)

5. “ถูกกล่าวหาว่าโกหก” (متهم بالكذب) “เห็นพ้องว่าจะต้องละทิ้งเขา” (متفق على تركه)

6. คัจญาล (دجال) “ผู้โกหก” (كذاب) “ผู้กุ” (مضاع) “ผู้กุหะดีษ” (يضع الحديث)⁽²⁾

ที่กล่าวมาข้างต้นนั้นถือเป็นการจัดแบ่งที่ละเอียดมากในการกำหนดระดับขั้นของศัพท์ ดังเช่นการแบ่งระดับของคำว่า เสาะดูค (صدق) กับคำว่า เสาะดูค อินชาอัลลอฮ์ (صدق إن شاء الله) และ เสาะดูค ลากินนะฮ์ มุบตะดีอ (صدق لكنه مبتدع) คนมีสัจจะแต่เป็นมุบตะดีอ

ในส่วนของการกล่าวที่ว่า “ชี้ให้เห็นผู้รายงานระดับแข็ง” หมายถึงระดับที่หนึ่ง เพราะว่ามืออยู่เป็นจำนวนมากที่บรรดาผู้รู้มิสามารถจะตัดสินว่าเขาเป็นผู้รายงานที่เภาะอ็อฟโดยสิ้นเชิง หรืออนุญาตให้ใช้หะดีษของพวกเขาเป็นหลักฐานได้ อันเนื่องมาจากว่าความเภาะอ็อฟของพวกเขาไม่มีอยู่ไม่มากนัก

⁽¹⁾ al-Dhahabiy 1410 : 1/4

⁽²⁾ al-Dhahabiy 1410 : 1/4

3.7.3 ศัพท์บัญญัติด้านญूरหฺและอัตตะอูดีลของอัลหาฟิซ อัลอิรอเกีย

ต่อไปนี้จะกล่าวถึงคุณลักษณะต่าง ๆ เพิ่มเติมของอัลหาฟิซ อัลอิรอเกีย

หนึ่ง : คำศัพท์ที่เพิ่ม

1. ได้เพิ่มเติมในระดับขั้นที่หนึ่งด้านการตะอูดีล คือ “มีความน่าเชื่อถือ มีความหนักแน่น” (ثقة ثبت)⁽¹⁾

2. ในระดับที่สอง คือ “มะอฺมูน” (مأمون) “คอยयर” (خيار)⁽²⁾

3. ในระดับที่สาม คือ “พวกเขารายงานจากเขา” (رووا عنه) “ไปยังผู้สัจจะคือเขา” (إلى الصدق ما هو) “ซัยยคุ” (شيخ) “” (مقارب الحديث) “หวังว่าเขาเป็นผู้ที่ไม่มีปัญหาอะไร” (أرجو أنه لا بأس به) “ไม่ทราบว่าเขาผู้นั้นมีปัญหาอะไร” (ما أعلم به بأساً)

ได้เพิ่มเติมในระดับที่หนึ่งด้านการญूरหฺ ได้แก่ “ในหะดีษของเขาอ่อนแอ” (في حديثه ضعف) “เขาไม่ใช่เป็นผู้ดังกล่าว คือ ความแข็งแรงด้านความจำ” (ليس بذاك القوي) “ไม่ใช่ตัวบทย” (ليس بالمتين) “ไม่ใช่เป้า” (ليس بعمدة) “เขาเป็นผู้ที่ไม่น่าพึงพอใจ” (ليس بالمرضي) “สำหรับเขาอ่อนแอ” (ما للضعف ما) “ในตัวเองขัดแย้ง” (فيه خلْف) “ในตัวเองมีแผลตำหนิ” (طعنوا فيه) “ในตัวเองถูกตำหนิ” (مطعون فيه) “หะดีษของเขาอ่อน” (لين الحديث) “ในตัวเองนั้นอ่อน” (فيه لين) “พวกเขากล่าวถึงในตัวเอง” (تكلموا فيه)

ในระดับที่สอง คือ “สับสน” (واو) “หะดีษของเขามุนกัร” (حديثه منكر)⁽³⁾

ในระดับที่สาม คือ “หะดีษของเขาถูกปฏิเสธ” (رد حديثه) “พวกเขาปฏิเสธหะดีษของเขา” (طرحوا حديثه) “พวกเขาไม่ฟังหะดีษของเขา” (مردود الحديث) “หะดีษมั่วคลิด” (ردوا حديثه) “ถูกเพ่งเล็ง” (مطرح) “ชอบเพ่งเล็งหะดีษ” (مطرح الحديث) “โยนมันทิ้ง” (ارم به) “ไม่มีอะไรเลย” (لا شيء) “ไม่เสมอกับสิ่งใด” (لا يساوي شيئاً)⁽⁴⁾

ในระดับที่สี่ คือ “ซาฮิบ” (ذاهب) “มัตรูก อัลหะดีษ” (متروك الحديث) “ตะเราะอะกูซุ” (تركوه) “ลาฮุอะตะบะร่อบิฮิ” (لا يعتبر به) “ลาฮุอะตะบะร่อบิหะดีษิฮิ” (لا يعتبر بحديثه) “ลียสะ บิซัยเกาะฮุ” (ليس بالثقة) “ยอมร่อฮิเกาะฮุ ว่าลามะอฺมูน” (غير ثقة ولا مأمون)⁽¹⁾

และในระดับที่หก คือ “ยักซิบ” (يكذب) “ว่าเขาอะหะดีษัน” (وضع حديثاً)⁽²⁾

(1) Sharh al-Tabsirah wa al-Tadhkirah 1405 : 2/3

(2) หนังสือเดิม : 2/4

(3) Sharh al-Tabsirah wa al-Tadhkirah n.d. : 2/11

(4) หนังสือเดิม : 2/11

(1) Sharh al-Tabsirah wa al-Tadhkirah 1405 : 2/11

(2) หนังสือเดิม

สอง : ศัพท์บัญญัติที่แตกต่างกัน

1. ได้ระบุคำว่า “ลาฮุหฺัจญฺ บิฮฺ” (لا يحجج به) และ “ฎะอฺอะฟุฮฺ” (ضعفوه) อยู่ในระดับที่สอง⁽³⁾ ซึ่งทั้งสองคำนั้นมีความแตกต่างกับศัพท์ของท่านอัลหาฟิซอชชะอะบียฺ โดยที่อชชะอะบียฺได้ระบุอย่างชัดเจนคำว่า “ลา ยูหฺัจญฺ บิฮฺ” (لا يحجج به) ในระดับเดียวกันกับคำว่า “ฟิฮฺ ฎะอฺอะฟุฮฺ” (فيه ضعف) และคำว่า “ฎะอฺอะฟุฮฺ” (ضعفوه) อยู่ในระดับเดียวกันกับคำว่า “ฎะอฺอิฟฎิฮฺดั้น” (جد ضعيف)

2. ได้ระบุคำว่า “มุตตะฮัมบิลกะซิบ” (متهم بالكذب) หรืออัลวัฎฏ (الوضع) อยู่ในระดับเดียวกันกับ “อัลมัตรูค”⁽⁴⁾ (المتروك) ซึ่งโดยแท้จริงแล้วอชชะอะบียฺได้นับอยู่ในระดับเดียวกัน

3.7.4 ศัพท์บัญญัติด้านญุรหฺและอิตตะอฺดีลของอัลหาฟิซ อิบนุ หัจญุรฺ อัลอัศเกาะลานียฺ

อัลหาฟิซ อิบนุ หัจญุรฺ อัลอัศเกาะลานียฺได้แบ่งศัพท์ต่าง ๆ ทั้งที่เกี่ยวข้องกับอัลญุรหฺและอิตตะอฺดีลไว้มีดังนี้

1. อัศเศาะหาบะฮฺ (الصحابه)
2. ผู้ซึ่งถูกยืนยันถึงการสรรเสริญของเขาในรูปของอัฟอัลดัฟติล เช่น “เอาฮฺก อันนาส” (أوتق الناس) ในรูปของเน้นย้ำคุณลักษณะในด้านของคำ เช่น “ยิเกาะฮฺ ยิเกาะฮฺ” (تق تق) และในด้านความหมาย “ยิเกาะฮฺ หาฟิซ” (تق حافظ)
3. “ยิเกาะฮฺ” (تق) หรือ “มุตกิน” (متقن) หรือ “ยัฮฺตุน” (تبت) หรือ “อัลดุ” (عدل)
4. ผู้ซึ่งมีคุณสมบัติน้อยกว่าระดับที่สามเพียงเล็กน้อย คือ “เศาะดูค” (صدوق) หรือ “ลาบะอะฮฺชะ บิฮฺ” (لا بأس به) หรือ “ลัฮฺชะ บิฮฺชะอะด” (ليس به بأس)
5. ผู้ซึ่งมีคุณสมบัติน้อยกว่าระดับที่สี่เพียงเล็กน้อย คือ “เศาะดูค ลัฮฺย อัลหิฟฎ” (صدوق سيء الحفظ) “เศาะดูค ชะฮิม” (صدوق يهيم) หรือ “ละฮฺฮฺ เอาฮาม” (له أوهام) หรือ “ฮัจญุ” (يحطى) หรือ “ตุฆมอยฮฺร์ บิอาคิริฮฺ” (تغير بأخره)

ผู้ซึ่งมีคุณสมบัติอยู่ในระดับนี้คือ ผู้ซึ่งถูกวิจารณ์ว่าเป็นผู้ที่ปฏิบัติในสิ่งที่เป็นบิดอะฮฺชนิดใดชนิดหนึ่ง

6. ผู้รายงานที่มีหะดีษอยู่น้อย และไม่มีความหนักแน่น คือ รับหะดีษของเขาโดยที่จะต้องมีสายรายงานอื่นมาสนับสนุน ถ้าหากว่าไม่แล้วก็จะเป็ “ลัฮฺยิน อัลหะดีษ” (لين الحديث)

7. ผู้ซึ่งหะดีษของเขาได้รับการรายงานเป็นจำนวนมากแต่เป็นการรายงานเพียงคนเดียว และก็ไม่มีผู้ใดกล่าวว่าเขาั้นยิเกาะฮฺ คือ “มัสตุร” (مستور) หรือ “มััจญุฮฺ อัลฮาล” (مجهول الحال)

⁽³⁾ หนังสือเดิม : 2/12

⁽⁴⁾ Sharh al-Tabsirah wa al-Tadhkirah 1405 : 2/12

8. ผู้ซึ่งไม่มีผู้ใดให้ความน่าเชื่อถือสำหรับเขาในการพิจารณา และพบคุณลักษณะของ
 ฎะอ์อิฟ แม้ว่าจะไม่มีการอธิบายก็ตาม คือ “ฎะอ์อิฟ” (ضعيف)
9. ผู้ซึ่งไม่มีผู้ใดรายงานหะดีษจากเขาแม้แต่คนเดียว และก็ไม่มีการให้ความน่าเชื่อถือ
 กับเขา คือ “มัจญฮูล” (مجھول)
10. ผู้ซึ่งไม่มีการให้ความน่าเชื่อถือแก่เขา คือ “มัตรูค” (متروك) หรือ “มัตรูค อัลหะดีษ”
 (متروك الحديث) หรือ “วาฮีย อัลหะดีษ” (واهي الحديث) หรือ “สากิต” (ساقط)
11. ผู้ซึ่งถูกกล่าวหาว่าเป็นผู้โกหก (كذاب)
12. ผู้ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับชื่อของเขาด้วยการโกหก และการหะดีษ (وضع)⁽¹⁾

3.7.5 ศัพท์บัญญัติด้านญุรหฺและอັตตะอูดีลของอัลหะฟีซ อัลสะคอวี

อัลหะฟีซ อัลสะคอวีได้แบ่งศัพท์ต่าง ๆ ด้านอັลญุรหฺและอັตตะอูดีล และแต่ละด้านได้
 แบ่งออกเป็นหลายระดับ ดังนี้

(1) ศัพท์ด้านอັตตะอูดีล

ระดับที่หนึ่ง มาในรูปประโยคของอัฟอาล คือ “เอาซัค อัลคุลุก” (أوثق الخلق) “อัยบะตัน
 นาส” (أثبت الناس) อັศคัค มันอัครอกตุมินัลปะชัร” (أصدق من أدركت من البشر)

เกี่ยวข้องกับระดับนี้ คือ “ไปยังเขาแล้วไม่มีความสิ้นสุดในด้านของความหนักแน่น”
 (إليه المنتهى في الثبوت)

ผู้ที่อยู่ในระดับนี้ คือ ฉันไม่เคยรู้เลยว่าสำหรับเขาแล้วนั้นจะเป็นผู้ที่สนใจในเรื่องของ
 คุณยา (لا أعرف له نظير في الدنيا)

ระดับที่สอง ไม่ถูกถามในสิ่งที่เหมือนกับสิ่งที่กล่าวมา (لا يُسأل عن مثله)

ระดับที่สาม “ยิเกาะฮฺ ยับตุน” (ثبت ثقة) “ยับตุน หุญญะฮฺ” (ثبت حجة) “ยิเกาะฮฺ ยิเกาะฮฺ
 (ثقة ثقة)

ระดับที่สี่ “ยิเกาะฮฺ” (ثقة) “ยับตุน” (ثبت) “กะอันนะฮฺ มุศหัฟ” (كانه مصحف) “มุตกิน”
 (متقن) “หุญญะฮฺ” (حجة) และเช่นเดียวกันหากมีผู้กล่าวกับผู้มีคุณธรรมว่า “หะฟีซ” (حافظ) และ “ฏอ
 บิต” (ضابط)

ระดับที่ห้า “ลัยสะ บิฮฺ บะอฺลุ” (ليس به بأس) “ลา บะอฺสะ บิฮฺ” (لا بأس به) “เสาะดูค”
 (صدوق) “มะอฺมูน” (مأمون) “คอยยาร” (خيار)

⁽¹⁾ Ibn Hajr al-‘Asqalaniy n.d. : 74

“ลาซัยคุบ หะดีษีฮีย์” (لا يكتب حديثه) “ลาตะหิลลูลุ ซัยคุบ หะดีษีฮีย์” (لا تحل يكتب حديثه) “ลาตะหิลลูลุ อรรริ วายะฮุ อัยฮ์” (لا تحل الرواية عنه) “ลัษสะ บิซัยฮีน” (ليس بشيء) “ลาซัยฮอ” (لا شيء) “ลาญุสาวา ฟะละสััน” (لا يساوى فلسا) “ลาญุสาวา ซัยฮัน” (لا يساوى شيئا)

ระดับที่สี่ “ยัศริฎุลหะดีษ” (يسرق الحديث) “มุตตะฮัมบิลกะซิบ” (متهم بالكذب) “มุตตะฮัมบิลวัฎอ” (متهم بالوضع) “สาเกิต” (ساقط) “ฮาลิก” (هالك) “ซาฮิบ” (ذاهب) “ซาฮิบุลหะดีษ” (ذاهب الحديث) “มัตุรุก” (متروك) “มัตุรุกุลหะดีษ” (متروك الحديث) “ตะเราะกะฮุ” (تركه) “มุญมมะอะลาตัยร์ กิฮีย์” (لا يعتبر به) “มัฏออะละยะดัย อัจญ์” (هو على يدي عدل) “มุดีน” (مؤد) “ลาญุสอะบะระรูบิฮีย์” (لا يعتبر به) “ลาญุสอะบะระรูบิหะดีษีฮีย์” (لا يعتبر بحديثه) “ลัษสะ บิซัยฮีกะฮุ” (ليس بشيء) “ลัษสะ บิซัยฮีกะฮุ” (ليس بشيء) “ฆออรอฮีกะฮุ ว่าลามะฮ์มุณ” (غير ثقة ولا مأمون) “สะกะฮุ อัยฮ์” (سكت عنه) “ฟีฮีย์ นะฎออ์” (فيه نظر) (จากอัลญะมาฮ์)

ระดับที่ห้า “กัซซาบ” (كذاب) “ยะฎอ้อลหะดีษ” (يضع الحديث) “ยัซซิบ” (يكذب) “วัฎอ้ออ” (وضع حديثاً) (1)

(3) ข้อบัญญัติระดับขั้นของการตัดสินในทัศนะของอัลหะฟิซอ์ลสะกอวีฮ์

อัลหะฟิซอ์ลสะกอวีฮ์ ได้กล่าวว่า “หนึ่ง แท้จริงข้อชี้ขาดสำหรับผู้รายงานในระดับที่สามารถนำหะดีษของเขามาใช้เป็นหลักฐานได้คือในลำดับแรก”(2) ในส่วนหลังจากนั้น ไม่นับว่าให้นำ หะดีษของเขามาใช้เป็นหลักฐานสำหรับผู้ที่อยู่ในคำจำกัดความของคำดังกล่าว ซึ่งไม่มีความรู้สึกว่าจะอยู่ในเงื่อนไขของการมีความจำดี แต่ว่าสามารถจดบันทึกหะดีษของเขาได้ และสามารถบอกต่อได้

ส่วนในระดับที่หกนั้น ข้อชี้ขาดสำหรับผู้ที่มีคุณสมบัติ ซึ่งในบางส่วนของพวกเขาสามารถจดบันทึกหะดีษของเขาเพื่อใช้ในการประกอบการพิจารณาได้ โดยที่ไม่จำเป็นต้องทดสอบความจำของพวกเขา

ซัยฮุ อัดฮิสลาม อิบน์ ฮัยมิยะฮุ กล่าวว่า “ผู้รายงานนั้น บางทีการรายงานของเขาก็ได้รับการรายงานโดยปราศจากเงื่อนไข (มุตะกอน) และบางทีก็โดย (มุคอยฮัด) ซึ่งการได้รับการรายงานโดยปราศจากเงื่อนไขนั้น หมายถึง จำเป็นสำหรับผู้รายงานจะต้องเป็นผู้ที่มะฮ์มุณ (مأمون) และ “อัลกะซิบ บิลมะฮ์ซอนนะฮุ” (الكذب بالمظنة) อันเป็นเงื่อนไขของการมีคุณธรรม (العَدْل) โดยจะต้อง

(1) al-Sakhawiy 1407 : 1/371-375

(2) หนังสือเดิม : 1/368

ปราศจากข้อขัดแย้งต่างๆ และการมีความเชื่อมั่นที่เสียหาย ส่วนการได้รับการรายงานที่มีเงื่อนไข หมายถึง มีความขัดแย้งกันในหมู่นักอ่าน (๔๖) และทุกๆ หะดีษ⁽¹⁾

(4) ข้อบัญญัติระดับขั้นของการอุทธรณ์ในทัศนะของอัลหะดีษอะฮ์มัด

ระดับที่หนึ่งและระดับที่สองนั้น ให้รายงานหะดีษจากพวกเขาได้เพื่อใช้ในการประกอบการพิจารณาโดยที่จะต้องมิหะดีษอื่นๆ ที่ดีมาสนับสนุน และมาใช้ประกอบการสนับสนุนอันเนื่องมาจากสำนวนทั้งสองระดับนั้น

ยกเว้นในคำที่ว่า “มุนكير อัลหะดีษ” (منكر الحديث) เพราะว่าข้อชี้ขาดของปราชญ์แต่ละท่านที่ให้คำนิยามนี้มีความแตกต่างกัน ในส่วนที่อันดับท้าย ไม่อนุญาตให้รายงานหะดีษสำหรับผู้ที่มีคุณสมบัติดังกล่าวเพื่อใช้ในการประกอบการพิจารณาในทุกกรณี

Prince of Songkla University
Pattani Campus

⁽¹⁾ Ibn Taimiyah n.d. : 18/47